VOORBEREIDING, BETRACHTING EN NABETRACHTING

VAN HET HEILIG AVONDMAAL

Door

Charles Drelincourt (1595-1669),
predikant te Parijs,

Pierre du Moulin Sr (1568-1658) en Moulin Junior

Predikanten te Sedan, Frankrijk

En vier andere Franse predikanten

DE REIS NAAR BETHEL
en
Dagwerk
In gebeden

door

Jean de Focquenbergues 1636-1653

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2004
Nieuwe versie 2021

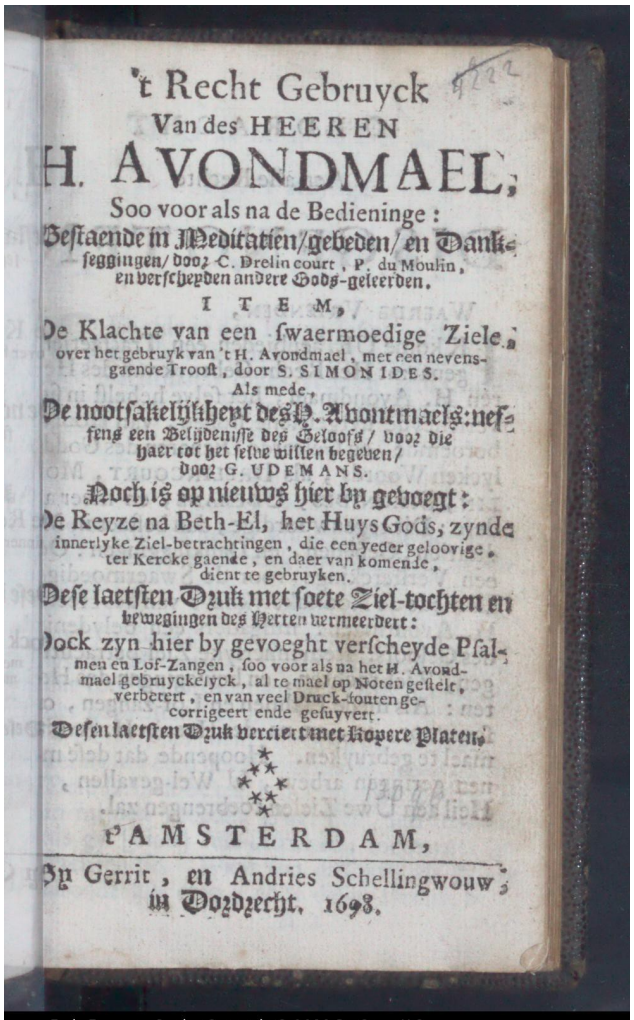

't Recht Gebruyck
Van des HEEREN
H. AVONDMAEL;
Soo voor als na de Bedieninge:
Bestaende in Meditatien/gebeden/en Danksseggingen/ door C. Drelincourt, P. du Moulin, en verscheyden andere Godsgeleerden.
ITEM,
De Klachte van een swaermoedige Ziele, over het gebruyk van 't H. Avondmael, met een nevensgaende Troost, door S. SIMONIDES.
Als mede,
De nootsakelijkheyt des H. Avontmaels: nessens een Belijdenisse des Geloofs/ voor die haer tot het selve willen begeven/ door G. UDEMANS.
Noch is op nieuws hier by gevoegt:
De Reyze na Beth-El, het Huys Gods, zynde innerlyke Ziel-betrachtingen, die een yeder geloovige, ter Kercke gaende, en daer van komende, dient te gebruyken.
Dese laetsten Druk met soete Ziel-tochten en bewegingen des Herten vermeerdert:
Nock zyn hier by gevoeght verscheyde Psalmen en Lof-Zangen, soo voor als na het H. Avondmael gebruyckelyck, al te mael op Noten gestelt, verbetert, en van veel Druck-fouten gecorrigeert ende gesuyvert.
Desen laetsten Druk verciert met Kopere Platen.

t'AMSTERDAM,
By Gerrit, en Andries Schellingwouw, in Dordrecht, 1698.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
2 A 15

TOELICHTING

Bundeltje meditaties en gebeden vóór en na het Heilig Avondmaal.

Een uitgave van deze bundel dateert van 1684 met als titel: *Recht gebruyck van des Heeren Heyligen Avontmael, soo voor als na de bedieninge; bestaende in meditatiën, gebeden, ende danckseggingen.*
Het boekje begint met het formulier voor het Heilig Avondmaal. Daarna volgen de meditaties.
Er zijn meditaties opgenomen van predikanten uit Frankrijk als: **Charles Drelincourt**, (1595-1669**), Piere du Moulin** (de oudere én **de jongere**), **G. Cheron**, **M. le Faucheur**, **D. Toussaint**, **M. de la Nouë.** Ook een aantal Nederlanders: Franciscus Ridderus, Simon Simonides, Willem Teelinck.
In dit digitale document zijn alleen de Franse predikanten opgenomen.

Tevens werd opgenomen: ***De reyse na Beth-El***,
En het **Dagwerk,** gebeden per 7 dagen
door Jean Fockenbergues,

Zie voor een korte levensschets van C. Drelincourt het boek van **P. du Moulin**.
PIERRE DU MOULIN. GEREFORMEERD PREDIKANT IN DE VERVOLGINGEN IN FRANKRIJK. Toegelicht met politieke en kerkelijke situaties.
www.theologienet.nl

Van Drelincourt werd in Nederland o.a. gepubliceerd: *Kort begrip der verschillen*; Dordt, 1649; *Vertroostingen tegen de verschrikkingen des doods;* Amsterdam 1694.

CHARLES DRELINCOURT

Charles Drelincourt (10 juli 1595 in Sedan - 3 november 1669)

Zijn vader, Pierre Drelincourt, vluchtte voor protestantse vervolging in Cean en werd secretaris van Henri de la Tour d' Auvergne, hertog van Bouillon in Sedan, Ardennen. In 1618 nam Karel de leiding over de Franse protestantse kerk in Langres op zich, maar kreeg niet de nodige koninklijke sanctie. Begin 1620 vertrok hij naar Parijs, waar hij benoemd werd tot predikant van de Gereformeerde kerk in Charenton

Charles trouwde met de enige dochter van 'n rijke Parijse bierbrouwer. Verschillende van zijn zonen werden onderscheiden als theologen of artsen:

Laurent (1626-1681) werd preikant en was de auteur van *Sonnets chrétiens sur divers sujets.* Christelijke sonnetten over verschillende onderwerpen (1677)

Charles (1633–1697) was arts van Lodewijk XIV en hoogleraar geneeskunde aan de Universiteit van Leiden.

Pierre (1644–1722) werd opgeleid in Genève, werd Anglicaans priester gewijd in de Church of Ierland , en werd decaan van Armagh Cathedral, waar een standbeeld van hem staat. Peter was de voorouder van Richard Francis Burton, en zijn dochter was de vrouw van Hugh, 3de Burggraaf van Primrose.

Charles Drelincourt was de auteur van een groot aantal werken in bevindelijke en polemische theologie; diversen met een grote invloed.

Zijn catechismus (Catéchisme ou instruction familière , 1652) en zijn Christians Defense against the Fears of Death (Consolations de l'âme fidèle contre les frayeurs de la mort, 1651). - Versterking tegen de vrezen voor de dood (*troost van de oprechte ziel tegen de angst voor de dood*), werden in Engeland bekend door middel van vertalingen, die zeer vaak werden herdrukt.

VOORBEREIDING VOOR HET AVONDMAAL

Eerste overdenking

Mijn Heere en mijn God, U nodigt mij door Uw genade tot de heilige maaltijd van Uw eniggeboren Zoon, mijn Zaligmaker, Jezus Christus. Maar als ik overdenk Wie U bent en wie ik ben, hoe rijk en kostelijk de goederen zijn die U bereid hebt, en hoe gering de bekwaamheid die ik heb om deze te ontvangen, dan is mijn ziel beangst en ik beef bij het naderen tot Uw grote heerlijkheid. *Bij U, o Heere, is de gerechtigheid, maar bij mij de beschaamdheid des aangezichts,* Dan. 9:7. Want U bewoont een ontoegankelijk licht, 1 Tim. 6:16, en ik ben verzonken in een afgrond van duisternissen, Openb. 4:8. U bent de Heilige der heiligen en de Heiligheid Zelf en ik ben niet anders dan onreinheid; van de voetzool af tot het hoofd toe is er niets gezonds, Jes.1:6. De wereld heeft mij bedorven; mijn vlees heeft mij verleid, en de satan heeft mij geheel verwond. *Zie, op Uw heiligen zou U niet vertrouwen en de hemelen zijn niet zuiver in Uw ogen,* Job 15:15, hoeveel gruwelijker en stinkender zal ik zijn, ik, ellendig mens die ik ben, die het onrecht indrink als water, v.16. Indien de serafijnen, die branden van ijver en vurigheid tot Uw dienst, Jes. 6:2, zich verbergen voor Uw aangezicht, met welk een stoutmoedigheid zal ik daar durven verschijnen, ik die flauw ben in ijver en lauw in mijn gebeden, die mij niet begeef tot Uw dienst dan uit gewoonte en die meer genegen ben tot de dingen dezer wereld dan wel tot bevordering van Uw eer?

De heilige apostel Petrus achtte zich niet waardig in één scheepje te zijn met de Zoon van God; want toen hij de kracht van Zijn Godheid bekend had, riep hij uit: *Heere, ga uit van mij, want ik ben een zondig mens,* Luk 5:8. En ik, Heere, die de grootste der zondaren ben, zal ik aangaan om te zitten aan Zijn tafel om mij te verzadigen met Zijn wellusten en mij één lichaam te maken met Hem?
De heilige Johannes de Doper, de grootste onder die van vrouwen geboren zijn, en die U van 's moeders lijf aan vervuld had met de Heilige Geest, achtte zich niet waardig nederbukkende de riem Uwer schoenen te ontbinden, Mark 1:7. En ik, die de snoodste onder alle schepselen ben, ik, die van de buik aan een overtreder ben genaamd, Jes. 48:8, en wiens leven niets is dan een keten van ongerechtigheid, zal ik mij verheffen tot de hemel om daar aan te raken de Koning der ere en Hem in te halen in het huis van mijn ziel? Ik, die bedekt ben met onreinheden en zoveel gruwelijke zonden, zal ik verschijnen aan deze heilige maaltijd, waarbij de engelen staan als gedienstige geesten die tot dienst uitgezonden worden om dergenen wil die de zaligheid beërven zullen, Hebr. 1:14? Daar, waar God vooraanzit als Meester van de maaltijd, waar de spijs en drank is het vlees en bloed van de Zoon? Zal ik dat onbevlekte Lam, 1 Petr. 1:19, aanschouwen met onkuise ogen, vol bedrieglijk lonken? Zal ik het Brood der machtigen aanraken met mijn onreine lippen, Ps. 78:25; Jes. 6:5, en een leugenachtige mond? Of zal ik de Koning der koningen herbergen in een varkenskot, in een hart vervuld met vuile begeerlijkheid?

Ik herinner mij, Heere, dat U, toen U de Joodse hoogtijden instelde, dit gebod gaf: Niemand zal ledig voor Mijn aangezicht verschijnen, Deut.16:16. Op deze hoogtijdag der christenen, waartoe U ons roept door het geluid van de bazuin van het Evangelie, niet om ons te doen gedenken de lichamelijke verlossing uit Egypte, maar om te houden de gedachtenis van de geestelijke verlossing van de zonde, de dood en de hel; niet om voor U te eten de eerste vruchten van het land van Kana in, Lev.2:14, maar

om te smaken de eerste liefelijkheden van het hemelse Jeruzalem; niet om te verschijnen als vreemdelingen, maar als medeburgers der heiligen, metgezellen der engelen en huisgenoten Gods, Ef. 2:19. Zult U mij (zeg ik) Heere, ontvangen op deze voor-treffelijke dag, mij, die zonder Godsvrucht ben; die zonder ijver, zonder liefde en zonder goede werken ben? In dezelfde wet van Mozes, Num. 19:11, was het degene die een dode aangeraakt had, verboden te komen tot het altaar waar de offeranden opgeofferd werden, die maar voorbeelden waren van die offerande, die Jezus Christus Gode geofferd heeft tot vergeving van onze misdaden, Hebr. 9:23, 26, 28. En zou het mij dan onder het Evangelie toegestaan zijn te komen tot de tafel, waar de gekruiste Jezus Christus Zich mij aanbiedt met al Zijn weldaden? Mij, zeg ik, die zich zonder ophouden bekommert met dode werken, Hebr. 9:14, in plaats van de levende God te dienen, en die zelfs dood ben door mijn zonden en misdaden, Ef. 2:1, zonder een oprecht behagen of werkzaamheid wat de geestelijke en hemelse dingen aangaat?

Ach Heere, mijn God, ik word van twee zijden gedrongen: want als ik mij van deze heilige tafel onthoud, zo ben ik mijn Zaligmaker ongehoorzaam, Die mij gebiedt Zijn dood te verkondigen totdat Hij komt, 1 Kor. 11:26. Ik vervreemd mij dan van de Oorsprong des Levens, ik verzaak de zegelen des verbonds, en de panden van Uw liefde, 2 Kor. 1:22, en indien ik daar onwaardig toega, 1 Kor.11:27, zo vrees ik mij een verdoemenis te eten en te drinken en verschrikkelijke oordelen op mij te halen. Want indien het vuur, dat van God afkwam, Nadab en Abihu verstikte omdat zij met een vreemd vuur voor God waren gekomen, zal God, Die een verterend vuur is, Hebr. 12:29, mij niet verslinden indien ik Hem genaak met het vuur der twisting en met de vlammen mijner begeerlijkheden?
Als de Bethsemieten met de dood gestraft werden omdat ze in de ark des verbond hadden gezien, zal ik mij de eeuwige dood en vloek dan niet schuldig maken als ik met boze ogen en besmette handen begin te aanschouwen en aan te raken Jezus Christus, de Zoon van de levende God, in Welke verborgen zijn al de schatten der wijsheid en der kennis. Kol. 2: 3.
Indien degene die zonder bruiloftskleed aan de tafel der koninklijke maaltijd gezeten was, geworpen werd in de buitenste duisternis alwaar wening en knersing der tanden is, Matth. 22: 13, dan vrees ik, indien ik tot deze maaltijd van de Koning der koningen ga, geworpen te worden in de eeuwige pijn van het helse vuur. Want ik heb het bruiloftskleed niet aan en ben niet alleen zonder versiering van gerechtigheid en onnozelheid, maar wat erger is, ik sleep noch de ketenen der ongerechtigheid en de vodden van de oude mens met mij mee. Ik draag het beeld des duivels en het teken der hel. *O Heere, wilt Gij acht nemen op de ongerechtigheden, wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd worde,* Psalm 130: 3,4. Bij de Heere onze God zijn de barmhartigheden en vergeving, hoewel wij tegen Hem gerebelleerd hebben. Maar, daar de zonde meerder geworden is, daar is Uw genade o goede God, te overvloediger geweest. Romeinen 5:20. In mijzelf neergeslagen zijnde, staat ik in U en door U, Klaaglied. van Jeremia 3:18. Ik ben geheel verslagen als ik denk aan verschrikkelijkheid van al mijn zonde. Maar hetgeen mij troost, is dat Uw meedogendheid niet teneinde zijn, Psalm 77: 9. *En dat Jezus Christus gekomen is, niet om de rechtvaardigen te roepen, maar de zondaren tot bekering.* Matth. 9: 13. O Heere, *Uw goedertierenheid is tot in de hemelen, Uw waarheid tot de bovenste wolken toe.* Zal 56: 5. Gelijk gij mij door uw goedheid uw weldaden geeft, zo steelt gij ook door uw wijsheid mee het midden leren om die tot zaligheid te ontvangen.
Wel is waar, dat ik van mijzelf leeg ben van alle goed, maar zelfs het ingaan in Uw huis is o Heere, een zee van rijkdom. Ik zal putten uit Uw schatten en dan mijn

offeranden doen. Zo zal ik met uw knecht David zeggen: *het is alles van U, en wij geven het uit uw hand,* 1 Kron. 29: 14. Ik ben dood in mijn misdaden en zonden. Maar Heere, ik geef de moed daarom niet verloren. Want het brood dat Gij mij bereid hebt, is niet alleen om het leven te versterken, maar ook om doden op te wekken. Het is Jezus Christus, Johannes 6: 51. *Hij is de opstanding en het Leven. Hij is het die doden doet leven en roept de dingen die niet zijn alsof ze er waren.* Romeinen 4:17.

Nadab en Abihu offerden U een vreemd vuur en verheugden zich in die vlam. Lev. 1. Maar ik Heere, verfoei mij in het stof en as. Ik wens dat mijn ogen springaders van tranen waren om de gloed van zonden uit te wissen. En ik kom tot U om die te verdrinken in de vloed van Uw barmhartigheden. De inwoners van Beth-Semes hadden geen vrijheid om in de ark te kijken. Maar ik heb een uitdrukkelijk bevel om te aanschouwen Jezus Christus Die het Beeld van de onzienlijke God is. Het Afschijnsel van Zijn heerlijkheid en het uitgedrukte beeld van de Persoon des Vaders. En Gij wilt niet alleen dat ik als in een spiegel 's Heeren heerlijkheid zal aanschouwen met onbedekt aangezicht, maar ook dat ik Hem zal aanraken, dat ik Hem zal omhelzen en in mijn hart herbergen. Ik bekend dat ik jammerlijk, ellendig, arm, blind en naakt ben. Maar ik wil de raad volgen die mijn Zaligmaker aan de gemeente van Laodicéa gaf. Ik zal van Hem kopen, goud in het vuur beproefd, opdat ik rijk mag worden. En witte klederen opdat ik bekleed mag worden en de schande mijner naaktheid niet gezien wordt. En ogenzalf opdat ik mag zien. Wanneer ik de armste mens van de wereld zou zijn, kan ik dit nochtans kopen, want de geestelijke goederen worden verkocht zonder geld, en om niet. O Heere Jezus, Gij Die mij meeste geeft, zult het minste mij niet weigeren, Romeinen 8: 32. Omdat U mij nodigt tot Uw maaltijd, daar U voor Mij Uw hart geopend hebt en de verborgenheden van Uw liefde hebt doen kennen, zo zult U mij ook een verandering van kleding geven, niet gehaald van Uw vijanden, zoals dit het geval was met wat Simson aan de Filistijnen gaf, Richt. 14:19, maar genomen van Uzelf, zoals het was met wat Jonathan aan David gaf, 1 Sam. 18:4, die hij beminde als zijn ziel. Want U bent ook de HEERE, onze gerechtigheid, Jer. 23:6 en 33:16. En U bent ons van God geworden wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing 1 Kor. 1:30.
Het gaat niet met deze heilige maaltijd die onze Zaligmaker bereidt als met die van Simon de Farizeeër, waar geen water was om Zijn voeten te wassen, noch olie om Zijn hoofd te zalven, Luk 7:44. Maar zoals bij het eerste Avondmaal Jezus Christus de voeten van Zijn discipelen waste en afdroogde met de linnen doek waarmee Hij omgord was, Joh. 13:5, zo wast Hij onze voeten als Hij ons het Avondmaal uitdeelt, maakt ze nat met Zijn bloed en droogt ze met Zijn blinkende zijden sluier, welke is de rechtvaardig-making der heiligen, Openb.19:8.

Is het waar dat David eertijds Mefiboseth barmhartigheid bewees, en, hoewel hij mismaakt was en met beide voeten hinkte, hem evenwel aan zijn tafel deed eten met de kinderen van de koning om Jonathans wil, zijn trouwe vriend, 2 Sam. 9:7, veel meer, Heere, hoewel mijn zonden mij mismaakt hebben gemaakt en ik mank ga in de wegen van uw geboden, hinkende aan beide zijden, zoals ik nu eens vervoerd ben door verkeerde vreze en dan door dwaze hoop, dartel in voorspoed en ongeduldig in tegenspoed, zo zult U mij niettemin ontvangen aan Uw tafel en zult U mij te eten geven met de kinderen van de Koning der koningen, daar ik een kind ben van Hem, Die U bemint en in Wie U van alle eeuwigheid Uw welbehagen hebt, Matth.3:17. Ik weet wel, dat ik mismaakter ben dan Mefiboseth was, maar U bent ook barmhartiger dan David en ik ben meer verenigd met Jezus Christus dan Mefiboseth met Jonathan

was; want ik ben Zijn broeder, Zijn kind, Zijn bruid en een lid van Zijn lichaam, zijnde vlees van Zijn vlees en been van Zijn benen, Ef. 5:30.

Ik zal niet vluchten zoals Adam deed, hoewel ik naakt ben, Gen. 3:10, want God is niet minder machtig dan barmhartig om mijn naaktheid te bedekken met de wol van het Onbevlekte Lam, 1 Petr. 1:19. Van de gerechtigheid en de onnozelheid van mijn Zaligmaker zal Hij mij een kleed des heils maken en een rok der gerechtigheid, Jes. 61:10.
Ik zal de moed niet opgeven al bevind ik mij besmet, want God is een fontein des heils, Jes. 12:3, en uit de zijde van Jezus Christus vliet bloed en water, Joh. 19:34. Die mij vrijgekocht heeft, zal mij reinigen, 1 Joh. 1:7. Ik zal de moed niet opgeven omdat ik zie dat ik arm ben, want God is de Heere des aardrijks, Psalm 24:1, en Hij opent Zijn schatkameren voor de armsten der wereld, Jak 2:5. Ook niet omdat ik voel dat ik ziek ben, want Jezus Christus geneest allerhande ziekten en kwalen, Jes. 53:4, en Zijn dierbaar bloed is niet alleen een verkwikkende drank voor de gezonden maar ook een genezende drank voor de zieken, 1 Petr. 2:24.
Ja het is zelfs zo, dat, als ik zonder ziekte was, het bloed van de Zaligmaker mij onnodig zou zijn, want die gezond zijn, hebben de Medicijnmeester niet van node, maar die ziek zijn, Matth. 9:12.

Maar Heere, daar U mij zo vriendelijk onthaalt en niet toelaat, dat ik tegen Uw goedheid ondankbaar zij, of dat ik Uw gunst in lichtzinnigheid zou misbruiken, Deut. 32:15, daar U mij roept, niet als Mozes midden uit de brandende bos, Ex. 3:2, maar midden uit de vlam Uwer liefde, en daar U mij niet alleen toespreekt over de verlossing Israëls, maar mijn eeuwige verlossing ook wilt verzegelen en mij ook wilt geven de panden van het erfdeel dat mij bereid is eer de grond van de wereld gelegd was, Ef. 1:4, geef mij dan uit te kunnen trekken de schoenen van mijn zonden, geef mij genade om mijn aardse genegenheden en onredelijke begeerten te kunnen afleggen, Kol. 3:5.
Ruk uit mijn hart de haat, de afgunst, de wraak, de gierigheid, de hoogmoed en de begeerte tot ijdele eer. Neem daaruit weg de wereldse liefde, de eigenliefde, de ijdelheid dezer eeuw en de vuile lustziekte. Geef mij, dat ik mijn ziel kwel vanwege zoveel zonden die ik begaan heb, Jac. 4:9. Geef mij die heilige droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering werkt tot de zaligheid, 2 Kor. 7:10.
Geef mij de nagelen van een ernstig berouw, opdat ik al mijn begeerlijkheden daarmee moge hechten aan het kruis van mijn Zaligmaker. Dat de boetvaardige smart zou zijn als de speer, die het lichaam en het hart van deze oude mens doorbore. En daar er een onbarmhartig oordeel zal gaan over degene die geen barmhartigheid gedaan heeft, Jak 2:13, bekleed mij met de innerlijke bewegingen der barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, en lankmoedigheid, en met een lankmoedige geest. Gord mij aan met liefde, die de band der volmaaktheid is, Kol. 3:12, 13, 14. Is het, dat er enigen zijn die mij iets misdaan hebben, zoals Jezus Christus mij genadig al mijn misdaden vergeven heeft, dat ik eveneens zo doe. En als ik mijn naaste in enig ding vertoornd mocht hebben, dat ik hem met woorden en metterdaad gewillig genoegdoening geve.

Och mijn God, ik gevoel mij nog zeer lauw en flauw te zijn, maar zend van de hemel enige engelen, die met de gloeiende kolen van Uw altaar mijn hart en mijn lippen reinigen, Jes. 6:6, en in mij ontsteken het vuur van een ware ijver en een oprechte liefde. Dat ik mijn hart gereinigd mocht hebben van een kwade consciëntie, en het

lichaam gewassen met rein water, Hebr. 10:22. Dat ik mijn handen in onschuld wasse, aleer dat ik ga om Uw altaar te omringen, Ps. 26:6. Dat ik mij mocht haasten om mijn bruiloftsklederen aan te trekken, daar de maaltijd bereid is, Matth. 22:8.

O Heere! mijn ziel versmacht en mijn geest bezwijkt in mij, Ps. 143:4. Hoe meer ik drink van de wateren van deze wereld, hoe groter mijn dorst wordt. Er is niets in deze wereld dat mijn hart vervullen kan, noch mijn lusten verzadigen. Hoe meer eer, rijkdommen en vleselijke wellusten ik bezit, hoe leger en begeriger mijn ziel is. Maar U, Heere, hebt een levend water, waarvan iemand, als hij ervan drinkt, nimmermeer zal dorsten, Joh. 4:14. *En U bent het Brood des Levens, waarvan, wie ervan eet, eeuwig zal leven,* Joh. 6:35, 51. Geef mij dan een honger en dorst naar de gerechtigheid, opdat ik verzadigd worde, Matth. 5:6. Geef mij van dat levende water, opdat mij niet meer dorste, Joh. 4:15.
Ik weet wel dat de put diep is, maar geef mij, Heere, het vat om daaruit te putten, of geef mij, dat ik daarin mag baden en mij in Uw genade dompelen. Dit Brood des Levens is wel ver van mij, want het is in de hemel, en ik ben op de aarde. Maar, Heere, U zult mij geven de vleugelen van het geloof, opdat ik met de menigte der Goddelijke arenden mijn vlucht moge nemen tot de gekruiste Jezus Christus, Matth. 24:28, om mij met Zijn vlees en bloed te voeden, in de verwachting, dat ik veranderd worde naar Zijn beeld, 2 Petr. 1:4, en deelachtig gemaakt Zijn Goddelijke eigenschappen.

Tweede overdenking

De Opperste Wijsheid heeft haar tafel toegericht. Zij heeft Haar spijze bereid en Haar wijn toegemaakt. Zij nodigt mij te eten van Haar brood en te drinken van Haar toegemaakte wijn, Spr. 9:2.
Mijn ziel is zo walgelijk door de lusten van dit leven, dat ze honger noch dorst naar gerechtigheid heeft. En al zou het zijn dat ze er naar hongerde of dorstte, zo is ze evenwel in een veel te slechte toestand om aan de Koninklijke maaltijd te verschijnen. Zij is te besmet om een zo uitnemende spijze en een zo kostelijke drank te ontvangen.
Gedurende de onderhouding van de wet van Mozes werden de toonbroden alleen gelegd op zuivere vaten, Lev. 24:6, en zou onder de zuiverheid van het Evangelie Jezus Christus, Die het Brood des Levens is, kunnen ontvangen worden in een gemoed, besmet met zonden en dat overvloeit van vuile begeerlijkheden?
De inzettingen van onze God zijn het patroon van Zijn heilige werkingen. Hij verbiedt ons het heilige de honden te geven, of paarlen voor de zwijnen te werpen, Matth. 7:6, en zou Hij Zijn Zoon geven, Die de Heilige der heiligen is, en de uitgekozen en kostelijke Steen, aan mij, ellendige zondaar, die mijn God zo dikwijls beloofd heb heilig te leven en telkens weergekeerd ben tot de vuilheid van mijn misdaden, zoals de hond, die weerkeert tot zijn uitbraaksel, en als de gewassen zeug die weerkeert tot de wenteling in het slijk, 2 Petr. 2:22.

Ons Pascha is voor ons geslacht, namelijk Christus, 1 Kor. 5:7. Maar hoe zal ik dit feest houden, want ik ben onbesneden van hart en van oren, Hand. 7:51. Ik heb de gordel van matigheid en kuisheid niet. Ik heb de staf des geloofs niet, die krachtig is door de liefde, Gal. 5:6, noch voeten, geschoeid met de bereidheid van het Evangelie des vredes, Ef. 6:15.
Ik proef de bitterheid van de zonden niet zoals het behoort. Ik heb de ongezuurde broden der oprechtheid en der waarheid niet, 1 Kor. 5:8. Ik ben geheel opgeblazen van hoogmoed en vervuld met de oude zuurdesem der kwaadheid en der boosheid.
De hoofdman over honderd, die een zo levendig geloof had dat Jezus Christus met Zijn heilige mond betuigde zulk een geloof in Israël niet gevonden te hebben, Matth.8:10, zei tot deze Zaligmaker: Ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak zoudt inkomen. En ik, Heere, die met wantrouwen en ongeloof vervuld ben, zal ik mij waard achten, dat U in mijn hart komt?
De arme Kanaänese vrouw begeerde maar op te rapen de kruimeltjes die onder haars meesters tafel vielen, Matth. 15:27, en ik, Heere, zal ik de vrijpostigheid nemen om aan Uw tafel te zitten en het brood Uwer kinderen te eten?

Och Heere! ik vrees, als ik onwaardig van dit Brood eet en van deze beker drink, dat ik schuldig zal zijn aan Uw lichaam en bloed, 1 Kor. 11:27. En als ik de zegelen van het Genadeverbond ontheilig en het waarteken mijner verlossing, dan vrees ik streng gestraft te zullen worden, even alsof ik mijn Zaligmaker met voeten getreden zou hebben en de Heere der heerlijkheid in het aangezicht gesmaad.
Want als Uza met de dood is gestraft omdat hij zijn hand onbedacht naar de ark des verbonds uitgestrekt had, 2 Sam. 6:7, welke straf behoor ik dan te verwachten, die lichtvaardig tot Jezus Christus kom, in Wie alle volheid der Godheid lichamelijk woont, Kol. 2:9?
Zal ik dan doen zoals degenen deden, die genodigd waren tot de koninklijke maaltijd, maar die weigerden te gaan, Matth. 22:3 ? Zal ik een uitvlucht nemen in de bekomme-

ringen die mijn verstand belemmeren, in de vleselijke lustziekten, die mijn mond verslappen, in de gebreken, die mijn ziel verderven? Zal ik die bruid nadoen, die, in plaats van haar Bruidegom de deur te openen, terwijl Hij kwam om haar tot Zijn maaltijd te brengen, zei: Ik heb mijn rok uitgetogen, hoe zal ik hem weder aantrekken? Ik heb mijn voeten gewassen, hoe zal ik ze weder bezoedelen, Hoogl. 5:3?
Maar ik vrees, dat de Koning vertoornd mij onwaardig verklaren zal om van, Zijn maaltijd te eten, en dat Hij zou zweren in Zijn toom, dat ik nimmermeer in Zijn rust zal komen, Ps. 95:11. Ik vrees, dat, als ik mijn Heere afsla, terwijl Hij nabij is en Hij mij zo beminnelijk nodigt, dat ik gestraft zal worden als de bruid, en dat mijn Beminde zal weggaan van mijn ziel, Hoogl. 3:1, 2. Dan zal ik Hem niet vinden, als ik Hem zal zoeken. Dan zal Hij mij niet antwoorden, als ik Hem zal roepen.

O mijn God! trek mij dan uit deze angst, en volbreng Uw kracht in mijn zwakheid, 2 Kor. 12:9. En laat niet toe, dat ik mij uit ondankbaarheid zou vervreemden van een tafel, waar U zulke heerlijke liefelijkheden bereidt.
En opdat ik waardig aan die tafel mag komen, zo geef mij de voorbereidingen die mij ontbreken. Ik ben niet gereinigd naar de zuiverheid van het Heiligdom. Maar opdat ik het ware Pascha mag houden, zo wil toch HEERE! Gij, Die goed zijt, mij genadig zijn, want ik zoek U van ganser harte, 2 Kron. 30:18-20.
Ik ben met de dwaze maagden in slaap gevallen, Matth. 25:5. Ik vind geen olie in mijn lamp om de Bruidegom tegemoet te gaan. Nochtans zal ik daarom de moed niet opgegeven. Ik zal niet gaan tot de verkopers; ik zal mijn toevlucht niet nemen tot de verdiensten der heiligen, noch tot het bloed der martelaren, maar zal mij keren tot Hem, Die ze uit later genade schenkt. Tot U, Heere Jezus, Die de ware Bron zijt, Wiens kostelijke olie nedervloeit, niet alleen tot de baard, maar ook tot de onderste zoom van het kleed, Ps. 133:2. De volheid van Uw genade zal tot mij afvloeien, die de geringste van Uw schepselen ben. U zult mijn hart vervullen met de olie des geloofs, der liefde en der hoop. En als mijn lamp ontstoken is aan de stralen van de Zon der Gerechtigheid, zal ze nimmermeer uitgeblust worden.

Als een groot koning wil overnachten in een eenvoudig huis, dan zendt hij zijn boden vooruit en de kamers worden met zijn huisraad versierd. Er is geen geringer huis dan mijn ziel, want zij is geheel ontbloot van gerechtigheid en heiligheid. Maar zij is ingeschreven om de behuizing te zijn van de Koning der koningen, zo zult U, Heere, daar zenden Uw koninklijke toerusting. Uw Geest zal deze kamer komen versieren, waarin U het Avondmaal met Uw discipelen wilt houden.

Gij zult, Heere, mij bekeren, en dan zal ik bekeerd zijn, Jer. 31:18, want Gij zijt de Heere mijn God. Verbreek mijn geest en mijn hart, opdat zij U een behagelijke offerande zijn en dat ik de druipende vochtigheid van Uw genade ontvange. Ik ben doortrokken van mijn vuiligheid en verhard in mijn ongerechtigheid. En zoals Mozes, die eertijds de rotssteen met zijn staf sloeg en daaruit stromend water deed vloeien, Num. 20:11, wil mij zo aanraken met Uw Geest en met de staf van Uw Woord, dan zult U mij doen smelten in tranen van berouw. Dan zal ik met mijn tranen het huis reinigen, waarin U komen wilt, want, och arme! het is geheel met zonden besmet.
In de maaltijd, Heere, waar U mede aanzat in het huis van de Farizeeër, Luk. 7:48, toonde U een grote liefde, toen U die arme zondares vergaf, die Uw heilige voeten met haar tranen natmaakte en deze met haar haren afdroogde. Maar in de maaltijd die U in Uw Kerk houdt is oorzaak om een grote liefde te bewijzen en nog aangenamer te maken. Want daar zijn meer zonden te vergeven en daar zijn minder tranen. Uit mijn

ogen vloeien geen tranen genoeg om Uw voeten te wassen; maar U, HEERE! hebt bloed genoeg om al de zonden van de wereld af te wassen, 1 Joh. 1:7, en Uw liefde is het, die veel zonden bedekt, Joh. 1:29; 1 Petr. 4:8.
O God! straf niet naar verdienste en ga niet in het gericht met Uw knecht, want niemand die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn, Ps. 143:2. Zo Gij lust hebt met mij te twisten, niet één uit duizend zal ik U beantwoorden, Job 9.3. Heere, U had mij rijk begiftigd; U had mij gegeven het lieflijke van Uw erfdeel, Ps. 16:6. U hebt mij geschapen naar Uw beeld, Gen. 1:27, weer gekocht door het bloed van Uw Zoon, 1 Petr. 1:19, en door Uw Geest geleerd de waarheid die in het binnenste des harten is, Ps. 51:8. En als ik de loop van mijn leven overdenk, zo bevind ik, dat U al mijn jaren met weldadigheid gekroond hebt, Ps. 65:12.
U hebt mij duizendmaal meer goed gedaan dan ik zou hebben kunnen begeren of denken. Al die wonderlijke genade en bijzondere gunsten behoorden mijn hart in liefde te ontsteken en mij brandend te maken tot de ijver van Uw huis, Ps. 69:10. Maar ik heb het talentpond, dat u mij gegeven hebt, niet alleen begraven, Matth. 25:25, maar heb ook Uw goederen onnut doorgebracht, door een verkwisting die haar voorbeeld niet kent, Luk. 15:13. Al Uw gunsten heb ik misbruikt. Het licht van Uw kennis heeft slechts gediend, om mij in het kwade te meer te doen zien. Ik ben dartel geweest in voorspoed en ongeduldig in tegenspoed.
Er is geen boosheid waartoe ik niet in staat ben; er is geen zonde waaraan ik niet schuldig ben. Met mijn woorden heb ik U beleden, maar met mijn werken heb ik U verloochend. Ik kom tot U met de lippen, Jes. 29:13, maar mijn hart is geworteld in de wereld. Al is het, dat ik de valse goden niet aanbid en niet neerkniel voor de afgoden, zo zet ik evenwel mijn hart op de eer van de wereld, op de rijkdommen en vermaken van deze wereld, alsof die mijn hoogste goed waren. Mijn hoogmoed, mijn gierigheid en mijn dwaze begeerlijkheid zijn de afgoden der jaloersheid, waardoor ik U tot jaloersheid verwekt heb, Kol. 3:5.
Ik spreek zonder eerbied over Uw hoge Majesteit en over Uw werken. En als ik Uw Naam al niet laster dan spreek ik toch kwaad van mijn naaste, die U naar Uw beeld geschapen hebt. En al is het, dat ik een deel van mijn leven niet aan de dienst der schepselen opoffer door een kerkroof, die niet verontschuldigd kan worden, zo geef ik toch aan het vlees en aan de wereld het grootste deel van mijn dagen, die U tot Uw dienst bestemd hebt.
Ik heb hen die over mij gesteld zijn, die gehoorzaamheid en liefde niet gegeven waartoe U ons verplicht hebt, Tit. 3:1, en ik heb geen zorg gehad om diegenen in de godvruchtigheid te onderwijzen, die U onder mijn opzicht gesteld had, 1 Tim. 5:8. Al zijn mijn handen niet besmet met onschuldig bloed, mijn hart is geweest vol haat, nijd en wraakgierigheid. Ik ben snel geweest om toornig te worden en traag om te vergeven. Als ik mijn lichaam niet besmet heb door hoererij, toch heb ik mijn gedachten bevlekt met vuile lusten; mijn ogen zijn niet vrij geweest van onkuise zaken en mijn oren hebben genoegen genomen in vuile woorden, ofwel ik heb door mijn ijdelheden en wereldse pronkzucht een gloed van onreine begeerten in het hart van anderen ontstoken. Heb ik anderen hun goed niet onttrokken, dan bezit ik toch het Uwe onrechtvaardig, doordat ik de bedrukten niet door bijstand te hulp kom, Jes. 58:7. Ik heb mijn broeders behoeftig gezien en ik heb mijn hart voor hen toegesloten, 1 Joh. 3:17. Als ik al geen vals verwijt tegen mijn naaste maak, zo mis ik toch de liefde om zijn fouten te bedekken, en mijn arglistige tong neemt er genoegen in om te spreken over de gebreken van anderen, 1 Petr. 4:8. Ik ben jaloers over het goed en begerig naar hetgeen dat Uw wijze voorzienigheid anderen heeft meegedeeld. Ik ben vol dwaze gedachten en onredelijke begeerten.

Boven mijn vrijwillige misdaden, die ik met een openbare boosheid heb bedreven, Heere, hoeveel zonden heb ik nog bedreven die mij onbekend zijn, Psalm 25:7? *Mijn ongerechtigheden hebben mij aangegrepen, dat ik niet heb kunnen zien; zij zijn menigvuldiger dan de haren mijns hoofds, en mijnt hart heeft mij verlaten,* Psalm 40:13. *Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God! Want mijn ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven mijn hoofd, en mijn schuld is groot geworden tot aan de hemel*, Ezra 9:6. *Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, en ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden,* Luk. 15:18, 19. *Tegen U alleen heb ik gezondigd en gedaan dat kwaad was in Uw ogen; wees mij genadig o God, naar Uw goedertierenheid; delg mijn overtreding uit naar de grootheid Uwer barmhartigheden. Was mij wel van mijn ongerechtigheid en reinig mij van mijn zonde. Want ik ken mijn overtredingen, en mijn zonde is steeds voor mij. Verberg Uw aangezicht van mijn zonden, en delg uit al mijn ongerechtigheden,* Psalm 51: 6, 3, 4, 5, 11.
Open voor mij de nieren van Uw barmhartigheden. Geef mij het beste kleed uit Uw kist. Dek mijn naaktheid met de gerechtigheid en onschuld van mijn Zaligmaker, Jezus Christus, opdat ik mag gaan tot de maaltijd des Lams, dat geslacht is voor de grondlegging der wereld, opdat ik U groot make in de vergadering der heiligen. Geef mij een geloof, kostelijker dan goud, opdat ik het manna, dat uit de hemel valt, daarmee mag oprapen, Openb. 2:17.

O mijn God! ik gevoel dat U mij verheugt en vertroost. U versterkt mij en geeft mij moed om tot Uw maaltijd te gaan. Want het is een maaltijd uit liefde, waartoe U niet de rijken nodigt, maar de armen, de gebrekkigen, kreupelen en blinden, die niets hebben om U te vergelden, Luk 14:21.
Toen U op de aarde was, hebt U de zondaren tot U geroepen en met hen gegeten, tot vermeerdering van Uw heerlijkheid; U hebt Uw liefde en vriendelijkheid niet verminderd.
En U nodigt ons, Heere, tot Uw maaltijd, niet alleen ziek, blind en naakt, maar U laat ons daar ook komen om ons te genezen, te verlichten en te bekleden. De wateren van Uw genade dienen niet alleen om de dorst te verdrijven, maar ook om allerlei ziekten en kwalen te genezen, zoals het bad van Bethesda, Joh. 5:2-4. De Engel van Uw grote Raad is neergedaald op de aarde en heeft dit bad voor alle tijden heilzaam gemaakt. Het bloed van de Zoon van God is altijd vol levenwekkende kracht. Ik zal niet zeggen met de arme zieke: Ik heb niemand die mij in het bad draagt, want Gij Heere, zijt Degene, Die onze krankheden op U genomen en onze smarten gedragen hebt, Jes. 53:4.
Gij zijt Zelf het Bad. Mijn ogen zal ik gaan wassen in dat badwater Siloam, daar U het beveelt en daarna zal ik waarlijk kunnen zeggen: Ik was blindgeboren en nu zie ik, Joh. 9:25. Eer dat ik de vruchten van de Boom des Levens plukken zal, zal ik mij met Zijn bladeren bedekken, want zij zijn tot genezing der heidenen, Openb. 22:2.
Heere Jezus, Die mij met een eeuwige liefde liefgehad hebt, Jer. 31:3, Die mij bent komen bezoeken in mijn stinkende graf en die Mij levend gemaakt heb toen ik dood was in mijn zonden en misdaden, Ef. 2:5, geef mij, geef mij, dat ik als de verrezen Lazarus aan Uw tafel mag ontvangen worden.
En daar U het recht van de bloedverwantschap over mij hebt, en mij naaster bent dan Boaz Ruth, de Moabitische vrouw, mijn Heere, dat ik genade in Uw ogen mocht vinden. Spreek tot Uw arme schepsel naar zijn hart en vertroost het. Spreid over mij de slip van Uw kleed en sta mij toe met Uw dienaar te eten en uit Uw vaten te

drinken; dat ik op Uw veld de korenaren rape en het zaad van het eeuwige leven in mijn hart meedrage, in de verwachting, dat ik de gehele oogst mee mag genieten, en dat zelfs het veld mij tot een erfdeel gegeven zal worden, wanneer U hierboven voltrekken zult het huwelijk, waarvan U nog op deze dag de beloften wilt bevestigen in de tegenwoordigheid van Uw volk. *O Heere, zalig zijn ze, die geroepen zijn tot het Avondmaal van de bruiloft des Lams,* Openb. 19:9.

TWEEDE DEEL

BETRACHTING VAN HET HEILIG AVONDMAAL

Gebed en overdenking voor degene die zich bereidt heeft om aan de tafel des Heeren te gaan.

1ste meditatie

O mijn God en mijn Vader; ik beken dat ik onwaardig ben Uw geringste genade. Maar door Uw bevel nodigt Gij mij en door de vriendelijkheid van Uw heilige beloften gelokt zijnde, neem ik de vrijmoedigheid om tot Uw heilige tafel te komen waar Gij Uw grootste rijkdommen ontsluit. Laat niet toe, mijn God dat het tot mijn verdoemenis zou zijn. Verdrijft uit mijn zinnen al de aardse en vleselijke gedachten die mijn aandacht verstoren; wil al mijn zinnen bewaren met een Godvrezende opmerking. Geef mij zulk een ootmoed en bekering, zulk een vrees en eerbied als voor zulk een hoge verborgenheid vereist wordt.
Ik kom niet, Heere, steunende op mijn gerechtigheid, noch opgeblazen door de hoogmoed van mijn verdiensten, maar ik kom als een arme, doodwaardige tot de God van ontferming; als een ellendig zondaar tot de Zaligmaker der gemeente; als besmet met gebreken tot de Fontein van gerechtigheid. Ik kom als een arme bedelaar tot de Heere des aardrijks, als een blinde tot het Licht der wereld, Johannes 8: 12; als naakt tot de Vader der barmhartigheden; als honger en dorst hebbende naar de gerechtigheid, tot Hem Die het Brood des levens is, Matth. 5: 6; Johannes 6: 35; en tot de Oorsprong van levendig water, *voortspringende tot in het eeuwig leven,* Johannes 4: 14.
Ach Heere, Die het berouw van David, het smeken van Manasse, de tranen van de arme zondares, het geloof van de moordenaar, het wenen van de heilige Petrus, en het gebed van de tollenaar Uw hebt laten welgevallen, neem ook mijn ootmoedigheid aan. Ik ben niet waardig mijn ogen naar de hemel op te slaan. Doch, *wees mij arme zondaar genadig,* Lukas 18: 12. Schrijf mij in het boek van Uw genade; verzegel mijn verlossing en zuiver mij van al mijn besmettingen, Eféze 1: 13. Kom mij, ellendig mens te hulp, verlicht mijn duisternis, bedek mijn naaktheid en zend mij niet ledig weg, want anders moet ik op de weg versmachten. Maar verzadigd mij meer en meer met de rijke goederen van Uw huis en drenk mij uit de beek Uwer wellusten; Psalm 36: 8.
En omdat Jezus Christus is de Zaligheid en Verlossing, het sieraad en de Schat, het Licht en het Leven, de Spijze en de Drank der Uitverkorenen, doe mij de genade dat ik deze Koning der Koningen mag ontvangen; ja, deze Oorsprong des levens en gelukzaligheid, opdat Hij wonend in mijn hart, daarin mag planten de vrucht van de zalige onsterfelijkheid en de beginselen van Uw koninkrijk en de voorsmaak van Uw heerlijkheid.
Och Heere Jezus, Gij hebt Uzelven overgegeven tot de dood, tot mijn verlossing; geef Uzelf nu aan mijn ziel tot een spijs en voedsel ten eeuwigen leven. O Heere Jezus, Gij die de hoogste hemelen bezit, kom Uw woonplaats nemen in mijn arme ziel die hier zucht op het laagste van de aarde.
Mijn zonden en ongelovigheid sluiten wel de deur voor U, maar Heere, laat het toch van U gezegd worden, *dat Gij inkomt als de deuren gesloten zijn;* Johannes 20: 19. Neem door Uw oneindige kracht de scheidsmuur weg, die tussen U en mij is, Jesaja

59: 2. Open door Uw Geest de deur van mijn ziel; verneder en verzacht mijn harde hart opdat de olie van Uw genade van alle zijden daarin mag stromen.
Och Heere, ik voel dat Gij mij nadert door Uw barmhartigheden, dat mijn ziel van blijdschap opspringt, dat mijn ingewand bewogen wordt, dat mijn hart in mij brandt, dat ik U ontvang met reine lippen en met een boetvaardige ziel en dat Gij door het geloof in mijn hart woont, Eféze 3: 17. Doe mij smaken de vriendelijkheid van Uw Geest, dat Die mij versterkt, mij troost en mij met Uw liefde aanvuurt, verwachtende dat Gij Uw zalige engelen van de hemelen af zult zenden, Lukas 16: 22 om mij op hun vleugels te dragen in Uw heilig paradijs, 1 Korinthe 13: 12. Daar zal ik U van aangezicht tot aangezicht zien en met Uw beeld verzadigd worden, Psalm 17: 15. Amen.

2e meditatie.
Heere mijn God, hoewel ik een arm en ellendig zondaar ben, kom ik nochtans tot Uw hoge maaltijd omdat het een maaltijd der liefde is waartoe U nodigt de armen, onmachtigen, kreupelen en blinden, die niets hebben om U te vergelden. Ik zal de vrijmoedigheid nemen om mij met het brood der engelen te voeden, omdat Gij het de boetvaardige zondaar tot een spijs voorhoudt. Ik zal mijn hand tot de heilige drinkbeker uitsteken, want het is een geneeskrachtige drank, bereid voor hen die geestelijk ziek zijn.
Maar terwijl ik kom om Uw altaar o Heere, te omringen, geeft dat ik mijn handen in onschuld was, Psalm 26: 6. Daar U mij vrijgekocht hebt en dat Gij mij met Uw huisgenoten aan Uw tafel wilt doen aanzitten; laat mij dan met de witte rok des heiligdoms en met de klederen des lichts bekleed zijn, Openbaring 3: 18.
En daar al mijn gerechtigheid en zijn als een wegwerpelijk kleed, bekleed mij, mijn God, met de gerechtigheid van mijn Zaligmaker en met het welriekende kleed van mijn oudste Broeder, opdat ik Uw beste zegeningen mag verkrijgen, Gen. 27. En in plaats van U niets te kunnen aanbieden, laat mij uit Uw hand ontvangen deze spijs die de ziel zó wel smaakt.
Heere Jezus, Gij die mijn tafel aanricht in het midden van mijn vijanden en die mijn beker vol schenkt, Psalm 23: 5, van Uw allerliefste drank - daar Gijzelf Uw genodigden wilt wassen en zalven, stort op mij, bid ik U, Uw aller welriekende Olie; en was niet alleen mijn voeten, maar ook de handen en het hoofd, opdat ik deel aan U mag hebben, Johannes 13: 8, 9. Dat ik niet alleen deelachtig ben de verzegeling van Uw verbond en de onderpanden van Uw liefde, maar dat ik Uzelven met al Uw weldaden mag ontvangen, terwijl mijn hand het brood en de wijn ontvangt, 't welk door Uw dienaar wordt uitgereikt. Dat mijn ziel opgetogen door het geloof, Uw lichaam mag ontvangen, 1 Kor. 11: 24, hetwelk voor mij gebroken werd en Uw dierbaar bloed dat aan het kruis uitgestort is geweest tot vergeving van mijn zonden; Matth. 26: 28.
En in plaats dat - zoals eens de profeet Elisa zich uitstrekte op een dode om hem op te wekken, 2 Koningen 4 - dat ik in deze ure Jezus zijnde gekruist en gestorven moge omhelzen om van Hem de zaligheid en het eeuwige leven te ontvangen. Dat ik niet alleen evenals Thomas mijn hand in Zijn zijde steke, Johannes 20, maar dat ook mijn hart daarin dringe. Dat ik niet alleen aandachtig overdenke de wonden in Zijn handen en voeten, maar dat ik ook drinken door de mond des geloofs het bloed dat daar uitgevloeid is.
O mijn waardige en eeuwige Zaligmaker, daar ik nu de zoom van Uw kleed aanraak, Matth. 9: 21, - verenigd zijnde door het geloof en door de band van Uw geest met Uw menselijke natuur, - bevestigt ook in mij de grote en kostelijke beloften waardoor Gij

mij Uw Goddelijke natuur deelachtig maakt, 1 Petrus 1: 4. Ja, dat ik moge worden been van Uw benen, vlees van Uw vlees; *en een zelfde Geest met U,* Eféze 5: 30. Dat ik deze hemelse kracht van U uitgaande, mag gevoelen om mij te verlossen van de vloed van mijn zonden opdat de loop van mijn verdorvenheid gestuit worde, Markus 5: 27.

En als dan, o Heere, zal ik in de vergadering van Uw heiligen bekennen dat Gij het alleen zijt die mij genezen hebt en dat er geen andere zaligheid is. En ik zal U niet alleen loven, gedurende mijn leven op deze aarde, maar als Gij mij uit dit tranendal zult getrokken hebben, dan zal ik een beker vol reukwerk nemen en zal U eeuwig groot maken, Openbaring 5: 8, *in het eeuwige Jeruzalem met de duizenden van Uw engelen in de vergadering en gemeente der eerstgeborenen; welkers namen in de hemelen geschreven zijn,* Hebr. 12: 23. Amen.

Vierde deel

Gebeden na het Heilig Avondmaal des Heeren

Dankzegging nadat men aan de tafel des Heeren is geweest.

1e meditatie.

Looft den Heere, mijne ziel en al wat binnen in mij is, Zijn heiligen Naam. Looft den Heere mijn ziel en vergeet geen van Zijn weldaden, Psalm 103: 1, 2. Bovenal gedenk o mijn ziel, eeuwig de genade te vertellen die God U deze dag gegeven heeft. Tevoren was ik een moordkuil, een woning van boze geesten, een goot van vuile begeerlijkheden; en zie, nu ben ik een huisheer van de Godheid, het paleis van de levendige God, de bruid van de enige geboren Zoon van God, de tempel van de Heilige Geest. Heden is de zaligheid tot mij gekomen. En ik moet zeker geloven dat ik een waar kind van Abraham ben, Lukas 19: 9.
Al de Personen van de allerheiligste en allerheerlijkste Drie-eenheid verzekeren mijn zaligheid. Ik kan niet twijfelen aan de barmhartigheid van de Vader, want Hij heeft voor mij Zijn Eigen Zoon niet gespaard, Romeinen 8: 32. Hij heeft Zich overgegeven tot de schandelijkste dood des kruises om mij van mijn zonden vrij te kopen; en nu geeft Hij mij Zichzelf tot een spijs en voeding ten eeuwigen leven. De Zoon verenigd mij met Zichzelf door de allervaste en ongeveinsde band der liefde die onder de mensen is. Hij maakt mij been van Zijn benen en vlees van Zijn vlees, Eféze 5: 30. *En één Geest met Hem,* 1 Kor. 6: 17. Door dit middel maakt Hij mij Zijn verdiensten deelachtig en al Zijn weldaden. *De Heilige Geest vertroost en verheugt mij, getuigende aan mijn geest, dat ik een kind van God ben, een erfgenaam Gods en mede erfgenamen van Jezus Christus,* Romeinen 8: 16. Hij verzegelt mij tot de dag der heerlijke verlossing, Eféze 4: 30.
De koning Beltsazar - gedurende zijn heerlijke maaltijd - zag een hand die zijn vonnis opschreef. Maar ik, gedurende de overheerlijke maaltijd van mijn Zaligmaker, heb gevoeld de vinger Gods, schrijvende in mijn hart mijn eeuwige vrijspraak en mij verzekerende dat God met mij in het gericht niet zal treden, Psalm 143 vers 2. En dat hij voor mij in de hemel, een onverderfelijk erfdeel dat niet besmet, noch verwelkt kan worden, heeft weggelegd; 1 Petrus 1: 4.

- Ik zal niet meer vrezen voor mijn voorleden zonden, want de drinkbeker der dankzegging die ik nu deelachtig ben geweest, is de gemeenschap met het bloed van Jezus Christus, 1 Kor. 10: 15. Dat is vergoten tot vergeving van al mijn zonden.
- Ik zal de toorn van God niet meer vrezen, want ik heb nu ontvangen de onderpanden van mijn vrede en verzoening met God, door het bloed des Lams, vergoten aan het kruis. *Gerechtvaardigd zijnde door het geloof, zal ik vrede met God hebben door onze Heere Jezus Christus,* Romeinen 5: 1. Daarom zal ik roemen in de hoop der kinderen Gods.
- Ook zal ik de dood niet meer vrezen, want omdat ik gegeten heb van de vrucht van de Boom des levens zal ik nimmer sterven. *Jezus Christus is de Opstanding en het Leven.* Wie daarvan eet zal in eeuwigheid leven, Johannes 6: 35. *Die in Hem gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven,* Johannes 11: 25.
- Ik zal niet vrezen voor het afbreken van deze aardse tabernakel, want hoewel mijn

lichaam tot verrotting en stof gebracht zal worden, zal God het nochtans ten laatsten dage opwekken, 2 Kor. 5: 1. Ik heb nu ontvangen de vrucht der onsterfelijkheid, en een zeker pand dat Jezus Christus mijn vernederd lichaam eens veranderen zal en aan Zijn heerlijk lichaam gelijkvormig maken, Fil. 3: 21. Nadat de wormen het doorknaagd hebben, zal ik in mijn vlees Gods zien en mijn ogen zullen Hem aanschouwden en geen ander, Job 19: 26.

O wat een vreugde en vertroosting voel ik nu in mijn ziel! *Mijn hart heeft zich verheugd en mijn eer is vrolijk; ook zal mijn vlees zeker wonen*, Psalm 16: 9. Ik zal met de hemelse heirscharen der engelen zingen: *ere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de mensen een welbehagen,* Lukas 2: 14 De droefheid wijkt van mij, want ik bezit de vreugde en de vertroosting in Zijn huis. Ik vind in mijn Jezus onuitsprekelijke liefelijkheden en wellusten. In mijn hart zal nu voortaan een gedurige feestmaal *zijn en de vrede Gods die alle verstand te boven gaat, zal mijn hart en zinnen bewaren in Christus Jezus,* Fil. 4: 7. Wat zal Uw arme dienstknecht meer kunnen zeggen? Ik ben te gering ten aanzien van al die weldaden en trouw die Gij aan mij gedaan hebt. Gij geeft mij Heere, boven al hetgeen dat ik zou kunnen begeren of denken. Gij geeft mij de voorsmaak van Uw hemels Kanaän en het voorgevoel van Uw heerlijke gemeenschap. O, wanneer zal ik ten volle verzadigd worden van het brood van Uw koninkrijk en met de volheid van Uw huis? Wanneer zult Gij mij doen baden in de stroom van Uw wellusten*? Mijn ziel dorst naar God, naar den levendigen God. O, wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen?* Psalm 42: 3.
Het is genoeg, o Heere, neem mijn ziel nu tot U. Laat mij in vrede gaan naar Uw beloften; want mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien, Lukas 2: 29. En dus verwachtende het genieten van de eeuwige vreugde*, wat zal ik den Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan mij bewezen? Ik zal den beker der verlossing opnemen en de naam des Heeren aanroepen. Ik zal mijn beloften den Heere betalen, nu in de tegenwoordigheid van al Zijn volk. In de voorhoven van het huis des Heeren, in het midden van Uw, o Jeruzalem.* Psalm 116.
O grote God, gelijk Gij mij Uw grote weldaden geschonken hebt en de hand om die te ontvangen, geef mij ook dat ik die met eeuwige dankzegging erken. Heere Jezus, Die mij vereert met Uw versieringen om het huis aangenaam te maken – hetwelk Gij met Uw tegenwoordigheid eert - geef mij ook het wierookvat om voor U te wieroken, *opdat mijn gebeden opklimmen als een reukwerk voor Uw aangezicht en de opheffing mijner handen als het avondoffer, Psalm* 141:2.
En zoals eertijds Uw genadige tegenwoordigheid zich openbaarde in de tempel van Salomo door het vuur dat van de hemelen afdaalde, 2 Kron. 7: 1, en het brandoffer verteerde, doe alzo van de hemelen afkomen in min of meerder mate, het vuur van Uw liefde, die mijn gebeden vurig maakt opdat de vlam van mijn lof tot U opklimme. Jozef van Arimathéa en Nicodémus, toen zij het dode lichamen van onze Zaligmaker kregen, legden het met een mengsel van mirre en aloë in een rein linnen kleed; en ik, Heere, die ontvangen heb mijn Zaligmaker, voor mij gestorven en in heerlijkheid opgevaren, geef dat ik Hem mag herbergen in een rein genoemd en in de onververderfelijkheid van een zachtmoedige en stille geest, 1 Petrus 3: 3, die kostelijk is voor God, evenals welriekende kruiden.

Zij die het voorrecht hebben een groot vorst in hun huis te ontvangen, houden het oog gedurig op hem en zijn gedurig bezig met hem te dienen of eer aan te doen. Nu ik deze eer geniet om in mijn huis te mogen huisvesten de Koning der Koningen en de Heere der Heren, geef dat al mijn genegenheden de knieën voor Hem komen buigen

en dat er in mij niets zal wezen dat zulk een uitnemend Gast zou vertoornen. Dat ik voor Hem wegdoe de vuilheid mijner gebreken en de besmetting van mijn onreine begeerlijkheden. Dat alle beschroomdheid wijke voor de vrees om Hem te mishagen. Dat al mijn zorgen plaatsmaken voor de zorg Hem te behagen. En dat mijn ziel als een heiligdom en geheiligde plaats zij, waar ik mij met U vermaken mag door heilige overdenkingen en aandachtige gebeden.
O grote God, die heden mijn genade en verlossing verzegeld hebt, doe mij Uw Geest der heiligmaking gevoelen. Gelijk mij de gekruiste Jezus Christus voor de ogen afgeschilderd is geworden, Gal. 3: 1, geef mij alzo te kunnen kruisigen de oude mens en het lichaam der zonde tot niet te doen; Rom. 6: 9, 10. En gelijk Jezus Christus eenmaal voor de zonden gestorven is, om eeuwig Gode te leven, *geef dat ik alzo de zonde mag afsterven om eeuwig God te leven door Jezus Christus. En dat de zonde niet meer heerse in mijn sterfelijk lichaam om die te gehoorzamen in haar begeerlijkheden. Dat ik mijn leden niet geve tot wapenen der ongerechtigheid en der zonde, maar dat ik die Gode geve, als uit de dood levend geworden;* Rom. 6: 12. Dat ik U mijn lichaam opoffere tot een heilige en Gode welbehaaglijke offerande, welke is mijn redelijke Godsdienst, Rom. 12: 1; opdat ik met de apostel mag zeggen: *ik ben met Christus gekruist; en ik leef; doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij. En hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij lief gehad heeft en Zichzelven voor mij overgegeven heeft;* Gal. 2: 20.
O Heere, daar Uw mij omhelsd hebt, met Uw gerechtigheid bekleed en met het brood der engelen gespijsd, dat ik dan niet wederkere tot de zwijnendraf en de vuilheid mijner zonden; maar dat mijn gehele leven een strijd zij tegen mijn begeerlijkheden en een overwinning daarover; én de betrachting van Godsvrucht; én een loopbaan tot U, door de weg van goede werken die Gij bereid hebt, *opdat wij in dezelve wandelen zouden,* Eféze 2: 9.

Jonathans ogen werden verlicht omdat hij een weinig honing tot zijn mond gebracht had, deze was vloeiende op het veld, 1 Sam. 14: 26. En ik, Heere, die in mijn hart draag de honing die afdruipt van de Rotssteen aller eeuwen, zou ik dan niet verlicht worden? Tevoren was ik duisternis, maar ik zal nu voortaan *een licht zijn in den Heere,* Eféze 5: 8.
De profeet Elia hebbende gedronken uit de fles met water en brood gegeten wat op de kolen gebakken was, hetwelk hem door een engel van de hemel gebracht werd, voelde zich zó versterkt dat hij door de kracht van die spijze 40 dagen en 40 nachten verder ging, totdat hij kwam aan de berg Gods, Horeb; 1 Kon. 19. En ik Heere, die gebracht zijt door Uw geest om te drinken van dat levende wateren en te eten van het hemels brood, hetwelk de hitte van de toorn Gods op het altaar des kruises heeft gedragen, en ons geworden is tot een voedstel ten eeuwigen leven; - ach, geef dat ik door de kracht van het heilig Brood voortga van geloof tot geloof en van genade tot genade, totdat ik voor U kome en neervallen op de berg Sion. Daar zal het niet nodig zijn de heilige sacramenten te gebruiken, waar de gordijnen weggeschoven en de voorhang verscheurd zijn; - zonder schaduwdienst of voorbeeld - zal ik U van aangezicht tot aangezicht aanschouwen. Ik zal mijn Jezus volgen waar dat Hij ook heengaat. *Ik zal geen honger, noch dorst meer hebben, want het Lam, Dat in het midden van den troon is, zal mij voeren en mij leiden tot de levendige fonteinen der wateren. En God Zelf zal alles in mij zijn;* Openbaring 7: 17. Amen.

Dankzegging nadat men het heilig avondmaal ontvangen heeft.

2e meditatie.

Al sprak ik de taal der engelen en dat ik een van de harpen had van de gelukzalige heiligen die in de hemel over hun overwinning zingen en spelen, daarmee kan ik nochtans niet dankbaar genoeg zijn voor de genade die God mij deze dag gegeven heeft. Met verwondering wordt het geluk van Abraham aangemerkt, omdat hij engelen geherbergd had, Hebr. 13: 1. Maar mijn gelukzaligheid is oneindig veel groter, want ik huisvest Hem Die de engelen aanbidden en voor wiens tegenwoordigheid de Cherafijnen zich met hun vleugelen bedekken, Psalm 96: 7; Jesaja 6: 2. De engelen bleven maar zeer korte tijd in Abrahams huis. Maar Jezus Christus wil eeuwig in mijn hart blijven. De koninklijke profeet verheft de goedheid van God omdat hij de mensen tot spijze heeft gegeven, de dieren des velds, de vogelen des hemels, en de vissen der zee; Psalm 8. Maar ik heb veel meer oorzaak de oneindige barmhartigheid Gods te verheffen die mij voedt met het vlees en bloed van Zijn enige Zoon.
Dezelfde profeet David zag de maan en de sterren met verwondering aan, die tot voordeel van de mens aan de hemel lichten, Psalm 8: 4. Maar als ik Heere, ernstig bemerk de innerlijke bewegingen der barmhartigheden onzes Gods, met welke ons bezocht heeft den Opgang uit de hoogte, Lukas 1: 79, voelende de Zon der gerechtigheid stralen in mijn hart, dan heb ik veel meer oorzaak om met verwondering opgetogen te wezen en uit te roepen: *wat is den mens, dat Gij zijner gedenkt en de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt*? Psalm 8: 5.
Elisabeth, de moeder van de heilige Johannes de Doper, werd bezocht door de gelukzalige maagd, en riep uit: *vanwaar komt mij dit, dat de moeder mijns Heeren tot mij komt?* Lukas 1: 43. Maar ik kan heden met veel meer verwondering zeggen: vanwaar komt mij dit, dat niet de moeder mijns Heeren, maar dat mijn Heere Zelf Zich vernederd heeft tot mij, om zijn arme dienaar te bezoeken? Dat de Hemel zich neergebogen heeft tot de aarde? Dat de Schepper met Zijn heilige tegenwoordigheid Zijn schepselen vereerd heeft? Zodra de groetende stem van de heilige maagd tot de oren van Elisabeth kwam, huppelde het kleine kind van vreugde in haar buik. Maar, daar niet alleen de groet van de Zaligmaker tot mijn oren is gekomen maar dat Hij ook Zelf is komen wonen in het binnenste van mijn ziel, o, dat dan mijn hart opspringe van vreugde; dat al mijn ingewanden ontvonken, dat mijn genegenheden ontbranden! *Dit is de gelukzalige dag die de Heere gemaakt heeft. Laat ons op dezelfde ons verheugen en verblijd zijn;* Psalm 118: 24.
Velen herbergen koningen en hun hofgezin, die er niet rijken van worden. Maar ik mag herbergen Hem die op Zijn kleed en op Zijn heup heeft geschreven: *De Koning der koningen en de Heere der heren.* Zo zal ik eeuwig onuitputtelijke schatten bezitten. *Want hij heeft ook Zijn Eigen Zoon niet gespaard, maar heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem, niet alle dingen schenken?* Rom. 8: 32. Indien God het huis van Obed-Edom gezegend heeft, omdat hij de ark des verbonds geherbergd had, 2 Psalm. 6, heb ik dan geen oorzaak te hopen dat God mij zegenen zal met Zijn heiligste zegeningen omdat ik voor altijd en eeuwig herberg Hem van wie de ark des verbonds maar een afbeelding was en de voetbank van Zijn voeten? *Gezegend zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke en hemelse zegeningen in den hemelen, in Christus; en Die ons bekwaam gemaakt heeft, om deel te hebben in de erve der heiligen in het licht,* Eféze 1: 3.

- Ik zal een dure tijd niet meer vrezen, want ik herberg die grote Profeet, Die niet alleen vermenigvuldigd het meel in de kruik en de olie in de fles, maar die ook Zelf het Brood des levens is en de Springader van levendig wateren, voortspringende ten eeuwigen leven. *De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken. Hij doet mij nederliggen een grazige weten; hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren; hij verkwikt mijn ziel;* Psalm 23.
- Ik zal de wereld niet vrezen, noch haar onstuimigheid; want Jezus Christus heeft de wereld overwonnen. Hij gebiedt de winden en de baren en ze worden gehoorzaam. *Laat haar wateren bruisen, laat ze beroerd worden, laat de bergen daveren door haar verheffing, Sela. De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods; het heiligdom der woningen des Allerhoogsten;* Psalm 46.
- Ik zal het zwaard van de slaande engel niet vrezen, want niet alleen de bovenste dorpel en de deurposten van mijn huis maar ook het binnenste van mijn ziel is besprengd met het bloed van het onbevlekte Lam; Exodus 12.
- Ik zal het woeden van de grote draak noch de arglistige beschuldigingen van de oude slang niet vrezen, want de duivel vermag niets tegen Jezus Christus, noch tegen zijn leven. *Nu is de zaligheid, en de kracht, en het koninkrijk geworden onzes Gods en de macht van zijn Christus; want de verklager onzer broederen, die hem verklaagde voor onzen God, dag en nacht, is nedergeworpen;* Openbaring 12: 10. Wij hebben hem overwonnen door het bloed des Lams en zullen hem binnenkort vermorzeld zien onder onze voeten, Rom. 16: 20.
- Alzo weinig zal ik ook de dood en de hel vrezen, want Hij heeft in Zijn hand de sleutel van de hel en des doods. *Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning? De prikkel nu des doods is de zonde en de kracht der zonde is de wet; maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus;* 1 Kor. 15.
- Ik zal ook niet vrezen voor de laatste ondergang van deze wereld, als de hemelen gelijk het ruisen van een geweldige wind voorbij zal gaan en de elementen door de hitte zullen versmelten en dat de aarde en alles wat daar in is, geheel verbranden zal, 2 Petrus 3: 10; want dan zal God mij in Zijn barmhartigheden bewaren. Ik zal niet uitgeroeid worden naar de gewoonte van hen die verbannen werden, want ik herberg niet de gezanten van Jozua, maar van de ware Jozua Zelf. Hij zal Zijn engelen zenden die mij uit de brand trekken, bij de hand zullen leiden, en tot de berg Sion en de stad des levenden Gods leiden, Jozua 6.
- In 't kort, ik zal ook het laatste oordeel niet vrezen, want met het verborgen manna heb ik ook de witte keursteen gekregen; Openbaring 2: 17, die het rechte teken van de vrijspraak van doodsschuldigen is. Mijn Rechter zal mijn Voorspraak zijn en indien God mij rechtvaardigt, wie zal mij verdoemen? Rom. 8: 33.

O mijn God laat niet toe dat ik zovele weldaden ontvangen hebbende U met ondankbaarheid zou vergelden. Dat ik niet doe als de koning der Amorieten die de gezanten beledigde, die David gezonden had om hem te troosten, 2 Sam. 10. Dat ik de getrouwe Gezant geen leed doe, die gekomen is om een eeuwig verbond met mij te maken. Dat ik die Trooster niet bedroeve, die mij verzegeld tot den dag mijner verlossing, Eféze 4: 30. Maar dat Hij in mijn ziel gediend en geëerd worde met mijn allerheiligste en vurigste genegenheden; en dat ik dag en nacht Zijn genade overdenke.
En zoals eertijds in de ark niets kostbaarder was dan de tafelen der wet, zo ook, nadat Gij mij uitverkoren hebt om Uw heiligdom te zijn en de tabernakel Uwer heerlijkheid, vernieuw mij alzo naar Uw Beeld, dat ik in de wereld niets waardigers acht, dan Uw

heilige geboden te gehoorzamen. Ik weet wel dat ik van mijzelf onbekwaam ben om U te dienen, want ik ben van nature een kind des toorns, gelijk ook de anderen, Eféze 2: 3. Al de inbeeldingen mijns harten zijn boos ten aller tijd, Gen. 6: 5. Ja, ik ben dood in mijn zonden en misdaden, Eféze 2: 1. *Maar indien het bloed der stieren en bokken en de as der jonge koe besprengende de onreinen, hen heiligde tot de reinheid des vleses, hoeveel te meer zal het bloed van Christus, Die door den eeuwigen Geest Zichzelven Gode onstraffelijk opgeofferd heeft, mijn consciëntie reinigen van dode werken om den levendigen God te dienen!* Hebr. 9: 13, 14. En gelijk de staf van Aäron bloeide, Num. 17: 8 en amandelen droeg, toen die in het heilige der heiligen gelegd werd, alzo, Heere, zal Uw heilige tegenwoordigheid mij heiligen om een geestelijke staf in Uw huis te zijn; zo zult Gij mij dagelijks doen bloeien en vrucht dragen in min of meerdere mate, tot goede werken. Indien eertijds een dode opstond omdat hij had aangeraakt de doodsbeenderen van de profeet Elisa, 2 Kon. 13: 1, zo zult Gij mij, Heere opwekken tot nieuwigheid des levens, doordat ik heden de gekruiste Jezus Christus omhels. Want hoewel mijn ziel in een verschrikkelijke dood en in een diep graf ligt, evenals die arme dode eertijds, zo heeft, o Heere, de aanraking van Uw geest meer kracht als de aanraking van het gebeente van Uw profeet.

Op de komst Jezus Christus in deze wereld vluchten de boze geesten en werden de bezetenen verlost. Nu, hoe groot is dan de blijde inkomst van de Zaligmaker in mijn ziel die daaruit al de boze geesten verjaagt; opdat ik verlost zijnde van al de helse begeerlijkheden die mij in het vuur van toorn hadden gestort en in het slijk van mijn vuile geneugten. Maar
O mijn God, geef mij dat ik de gekruiste Jezus Christus altijd voor ogen houdt, Gal. 3: 1. Druk Hem in mijn hart dat Hij mij zo ingebeeld wordt, dat Hij het voorbeeld van mijn leven zij en de troost in mijn dood. *Dat ik nimmermeer roeme dan alleen in het kruis van Jezus Christus mijn Zaligmaker door welke mij de wereld gekruist is en ik der wereld,* Gal. 6: 16. Daar Gij in mij gelegd hebt de Springader des lichts en des levens, de schatten der wijsheid en der kennis en de Oorsprong van ware hemelse vermakelijkheden, geef dat ik ten alle tijd mijn dorst daarmee zal lessen. Dat ik door geen ander geneugte daar vanaf gebracht worde. Dat ik geen andere rijkdom begere. Dat ik mij zonder ophouden in dit Licht verheuge en dat ik hetzelfde navolge totdat het mij eens zal gevoerd hebben in Uw hemelse Kanaän. Dat al mijn handelingen, mijn woorden, mijn gedachten zijn tot de eer van Uw heilige Naam, tot de stichting van mijn naasten en tot de zaligheid van mijn ziel.

En nu Heere, geef dat het lijden waarvan ik heden door Uw genade de gedachtenis gehouden heb, mij niet alleen werd voorgesteld om mijn verlossing te verzekeren maar ook om mij te dienen tot een voorbeeld om de voetstappen van mijn Zaligmaker na te volgen. Vermeerder dan mijn geloof, versterk mijn moed tot lijden en ondersteun mij in die mate dat ik met Simon van Syrene, Jezus Christus mag navolgen, Zijn kruis dragende, Matth. 27.
En daar mijn Zaligmaker Zijn heilig avondmaal met Zijn discipelen gehouden had, en daarna in de hof ging waar hij de beangst werd tot de dood toe en druppelen bloed zweette, geef dat ik ook zo in het afgaan van deze heilige tafel, nadat ik de lofzang met deze gelukzalige vergadering zal gezongen hebben, mij bekwaam en bereid vinde om voor Uw naam te lijden.
Dat ik bereid zij om mijn bloed te vergeten tot eer van Hem Die het Zijne niet gespaard heeft tot de aflossing van mijn zonden. Dat ik gereed zij, om mijn leven te stellen voor de dienst van Hem, Die zijn ziel gegeven heeft tot een schuldoffer voor

mijn verlossing. Dat ik mij niet schaam om de boeien, noch gevangenissen, noch de opgerichte galgen om Zijnentwil te ondergaan, daar Jezus Christus mijn Heere om mijnentwil Zich niet geschaamd heeft om gebonden, gegeseld en aan het vervloekte kruis tussen twee moordenaars gehangen te worden.
Een krijgsman bevindt zich moediger en dapperder in de strijd als hij een maaltijd gebruikt heeft. En ik Heere, na zo'n uitmuntende maaltijd, nadat ik van de nieuwe wijn Uws koninkrijks gedronken heb, geef mij te gevoelen nieuwe kracht en sterkte *om de goede strijd des geloofs te strijden, grijpende naar het eeuwige leven,* 1 Tim. 6: 12. Dat ik ongemak verdrage, als een goed krijgsknecht van Jezus Christus. Dat ik Hem getrouw blijve tot den dood toe, verzekerd zijnde de kroon des levens te zullen krijgen, Openbaring 2: 10. Want dit woord blijft vast: *is het dat wij verdragen, wij zullen ook met Hem heersen,* 2 Tim. 2: 12. En als wij in ons lichaam omdragen de doding van de Heere Jezus, zo zal ook het leven van Jezus in ons lichaam geopenbaard worden, 2 Kor. 4: 10.

Och Heere, ik weet wel dat ik van mijzelf de minste aanvechting niet kan weerstaan. Maar ik vermag alle dingen door Christus die mij kracht geeft, Fil. 4: 13. Deze mijn arme ziel is bevangen met verschrikking en besprongen door ijdele vrees; maar niet anders gelijk onze Zaligmaker, genakende het schip dat door de storm bedolven werd, tot Zijn discipelen zeide: *Ik ben het, vrees niet!* Mat. 14: 27. En zo haast Hij in het schip gekomen was bestrafte Hij het onweer. Zo ook, daar Jezus Christus heden tot mij gekomen is zo zal hij de onrust van mijn gemoed stillen en Hij zal mij de genade schenken in het midden van mijn grootste tegenspoed, om mijn ziel in lijdzaamheid te bezitten. Met onbeschroomdheid zal ik het meer des werelds overvaren, dewijl ik in mijn scheepje de Soeverein van de aarde meeneem en de Opperheer van alle schepselen. *Wij zijn geacht als schapen ter slachting; maar in deze allen zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem Die ons lief gehad heeft,* Rom. 8: 36.

Och Heere Jezus, blijft bij ons; laat Uw genade ons niet verlaten, want de zon begint te dalen en het licht ons te begeven. *Er is geen trouw, noch weldadigheid in het land,* Hoséa 4: 1. De zonden die ook in Israël de overhand hadden, dreigen ons met een duistere eeuw. De avond genaakt en de nacht begint het aangezicht van de aarde te bedekken; ja vele nachten: een nacht van aanvechting en verzoeking tot het kwade; een nacht van verschrikking en smart en zorgen; een nacht van angst, druk en een vreselijke dood; een nacht die de dwaze en wijze maagden in slaap brengt. Een nacht die de onschuldige en onnozele mensen verstrikt. Maar Heere Jezus, als Gij bij ons blijft kan geen van deze nachten ons verschrikken. *Als degene die in alles verdrukt worden, doch niet benauwd; twijfelmoedig, doch niet mismoedig; vervolgd, doch niet daarin verlaten; nedergeworpen, doch niet verdorven;* 2 Kor. 4: 8,9.
In het midden van de dikste duisternis zult Gij mijn Licht zijn, Psalm 27: 1. In de donkerste wolken zal de zon Uwer genade mij rondom beschijnen. Gedurende de oorlogen en oorlogsgeruchten zult Gij mijn rust, mijn vrede en mijn stilheid zijn; in mijn vluchten zult Gij mijn toevlucht zijn; in mijn armoede, mijn schat; in mijn naaktheid, mijn bedekking; in dure tijd en hongersnood, zult Gij gedurig mijn deel, mijn spijs en mijn drank wezen. In mijn versmaadheid zult Gij mijn eer krans en heerlijke kroon zijn; in mijn grootste eenzaamheid zult Gij mijn gezelschap zijn; in mijn meeste vrees, zult Gij mijn vertrouwen en de toevlucht van mijn hart zijn. In het dal en de schaduw des doods, zijn Uw stok en staf mijn vertroosting. Ik heb in U gehoopt, Heere, ik zal niet beschaamd worden. Uw goederen en weldaden zullen mij allen dagen mijns levens vergezellen. En als ik mijn loop voleindigd zal hebben, de

goede strijd gestreden en het geloof behouden, dan zal ik gekroond worden met de kroon der gerechtigheid, 2 Tim. 4: 7, 8. Want Hem, die ik nu ontvangen heb, zal mij ontvangen in de uur van mijn sterven. Hem die ik plaats in mijn hart gegeven heb, zal mij plaats in Zijn koninkrijk geven. Waar geen nacht, noch duisternis meer zijn zal. Want God Zelf is het licht en het Lam, de fakkel, die nooit meer uitgeblust zal worden, Openbaring 21: 23. Daar zal geen wenen, noch schreien, noch smart meer zijn; want smart en zuchten zullen wegvlieden; *eeuwige vreugde zal op onze hoofden zijn; en vreugde en hartelust zullen wij aangrijpen,* Jesaja 35: 10. En mijn God zal alle tranen van onze hoofden afwissen. Daar zal niets meer ontbreken, want de Boom des levens zal iedere maand des jaars Zijn vruchten voortbrengen. Daar zullen wij gedurig gedrenkt worden aan de stroom des levenden waters die vloeit uit de troon Gods en des Lams. *Verzadiging der vreugde is bij Uw aangezicht; liefelijkheden zijn in Uw rechterhand, eeuwiglijk;* Psalm 16: 11. Amen.

PIERRE DU MOULIN

GEREFORMEERD PREDIKANT IN DE VERVOLGINGEN

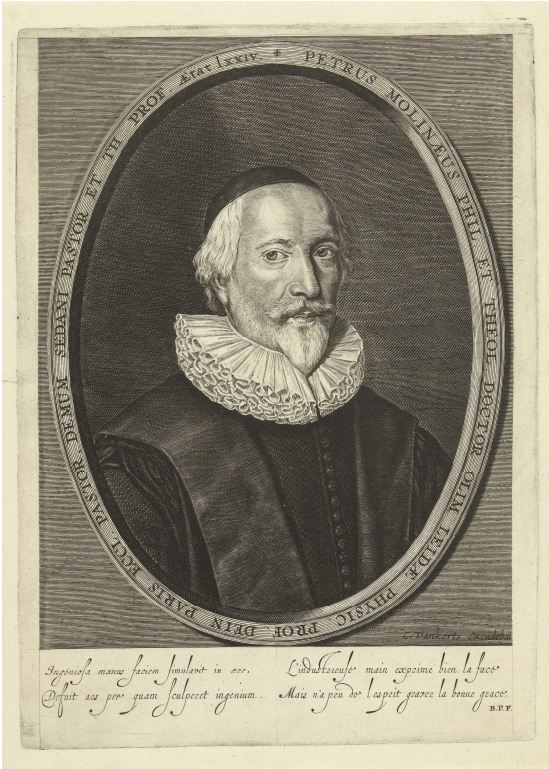

Portret van Petrus Molinaeus op 74-jarige leeftijd.

Zie voor P. du Moulin: www.theologienet.nl

Meditatie voor het Heilig Avondmaal.

P. du Moulin

Er zijn verscheidene voorbereidingspreken van ds. Du Moulin voor het Heilig Avondmaal, de voorbereiding en de nabetrachting,.

… 'Wie ben ik, o grote God, dat ik durf te naderen tot Uw tafel, om ontvangen te worden onder het getal van Uw kinderen? Ik, die niet dan stof ben en een zwak en zondig schepsel, die U zo menigmaal vertoornd heb? Maar nademaal U ons door Uw Vaderlijke goedertierenheid nodigt om heden te ontvangen de heilige tekenen van onze vrede en verzoening met U, en U door Uw Zoon Die voor mij gestorven is tot Zich roept allen die vermoeid en belast zijn, zo zult U Uw dienaar niet verwerpen die U aanroept om Uw hulp, en zijn leven en zaligheid zoekt in Christus Jezus. Hef dan nu mijn hart tot U op.
Geef mij Uw Heilige Geest. Schenk mij de genade dat ik mag naderen tot deze heilige tafel, met een nederig berouw, met een dorstende ziel, Uw gunst smakend. Sterk mijn geloof, ondersteun mijn zwakheid, opdat ik, die deze zichtbare tekenen met de handen ontvang, ook door het geloof moge ontvangen het gebroken lichaam van Jezus Christus en Zijn bloed, hetwelk voor mij vergoten is ten eeuwigen leven. Dat ik de vrede der consciëntie en de geestelijke vreugde die Gij Uw kinderen geeft, door de ware Trooster, de Heilige Geest moge wegdragen. Dat ik door zoveel weldaden als Gij aan Uw dienaar uitreikt, mag opgewekt worden om U te beminnen en te vrezen en geheel te hangen aan Uw heilige leiding, totdat Gij mijn ziel zult verzamelen in vrede, om Uw aangezicht te zien en metterdaad te genieten de goederen die Gij ons aan deze tafel voorstelt.'

Er is een geschrift van ds. Du Moulin opgenomen in ***Een bundeltje meditaties en gebeden vóór en na het Heilig Avondmaal.***
Een uitgave dateert van 1684 met als titel: *Recht gebruyck van des Heeren Heyligen Avontmael, soo voor als na de bedieninge; bestaende in meditatiën, gebeden, ende danckseggingen.*
Diverse Nederlandse oude schrijvers, zoals Simon Simonides en Godefridus Udemans, maar ook oude Franse godgeleerden, zoals Charles Drelincourt en ook Pierre du Moulin hebben hun bijdrage hieraan geleverd. Het boekje begint met het formulier voor het Heilig Avondmaal.

Meditatie of overdenking om zich te *bereiden* voor het Heilig Avondmaal.

'Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God, mijn Vader en mijn Verlosser. Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God, en zegt in zichzelf: Wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen? Heere, Gij ontmoet ons, Gij nodigt ons tot de bruiloft des Lams. Gij wilt ons verzadigen met Uw goederen en onze ziel voeden in de hope des eeuwigen levens.
Maar helaas! Hoe durf ik tot God te naderen, Die een verterend vuur is en een rechtvaardig Rechter, voor Wie niets verborgen is en Die al mijn zonden in de helderheid van Zijn aangezicht stelt. Ik, die maar een arm en met zonden beladen

schepsel ben en niets ben dan stof en as in Zijn tegenwoordigheid. Indien ik mijn geweten onderzoek, ik ben beschaamd in mijzelf en door de grootheid en menigte van mijn zonden ontsteld. Al mijn werken die geheel boos zijn, zoveel ijdelheid, hoogmoed en liefde tot mijzelf, zoveel mistrouwen en genegenheid tot aardse zaken en dwaze bekommeringen, zoveel ijdele gedachten en kwade begeerlijkheden, welker overdenking mij verschrikt en mij gedurig veroordeelt. Ik vind in mijn beste werken zoveel gebrek en onvolmaaktheid, dat het nodig is God te bidden dat Hij mijn gerechtigheden niet onderzoeke, en mijn beste werken verschone. Want in mijn gebeden is mijn geest verdwaald; in het horen van Zijn Woord wordt mijn aandacht door duizend ijdele gedachten verstoord en afgetrokken, dat het beter was afwezig te zijn en zich in een andere plaats dan in Uw tempel zo te vertonen.
Zo ik mij alleen begeef om over Uw werken te mediteren en te overdenken, wordt dit heilig voornemen meestal door aardse gedachten verhinderd en verbroken. De begeerlijkheid en dwaze lust zijn als een zwaar gewicht aan mijn ziel gehecht, dat haar vlucht, als zij zich tot God wil verheffen, breekt en belet. Als ik aalmoezen geef, voel ik het verdorven vlees, dat mij zegt: U zult zelf wel gebrek kunnen krijgen en deze armen zijn het niet waardig; ook zijn hier rijkere mensen dan u, die hen kunnen helpen. Ik ben veel gevoeliger over het ongeluk dat men mij aandoet dan over de schande die Gods zaak wedervaart. Ik draag mijn bijzonder kruis veel ongeduldiger dan de kwellingen die Gods Kerk overkomen. Mijn geest vermoeit zich over toekomstige zaken en over de vrees van ongevallen die ons dreigen, alsof ik bekommerd was over God en aan Zijn beleid twijfelde. Mijn geloof in Gods beloften wordt door twijfelingen besprongen en gemengd met mistrouwen. Hoeveel van mijn jaren zijn al verlopen met weinig vordering, en de tijd die God mij vergund heeft om voorraad van goede werken op te leggen en een schat in de hemel te verzamelen, ontsnapt mij en verdwijnt. In het kort, als ik een optelling van mijn zonden wil doen, kom ik in verwarring over de berekening, omdat ik er geen einde van vind, zodat ik met David moet roepen: "Heere, reinig mij van mijn verborgen afdwalingen." Een met de heilige Johannes kan zeggen: *Indien ons hart ons veroordeeld, God is meerder dan ons hart en Hij kent alle dingen*. Omdat ik ook de goederen die ik van mijn Vader heb ontvangen achteloos verkwist heb, zeg ik met de verloren zoon: *Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor U; en ben niet meer waardig Uw zoon genaamd te worden.* Want als wij God rekenschap moeten geven van één onnut woord, hoeveel te meer van boze werken. Hij kent alle dingen, Hij doorgrondt onze harten en onderzoekt de gedachten; onze duisternissen zijn voor Hem een licht, gelijk integendeel Zijn licht ons is als duisternis. Hoe milddadig Hij jegens ons is geweest, zoveel te beschuldigen zijn wij jegens Hem verplicht, mede door onze grootste ondankbaarheid. Hoe Hij ons meer met een heilig en uitnemend ambt heeft geëerd, ons in het getal van Zijn kinderen heeft ontvangen, zoveel te meer zij wij strafbaar dat we door ons kwaad leven zo'n heerlijke waardigheid onteerd hebben en veroorzaakt dat de leer van het heilig Evangelie gelasterd wordt.
O wederspannig vlees! O verdorven en ondankbare natuur tegen God! Onbekwaam om de hemelse zoetigheden te smaken en ons aan de wil van God te onderwerpen. Hoor ik wel de voetstappen van mijn Heere? Is dit God in mijn leven verheerlijken? Is dit mijn naasten stichten? Is dit de weg om tot het koninkrijk der hemelen te komen?
Door al deze zaken op het allerdiepst vernederd voor mijn God, en mij aan een gewillige veroordeling onderwerpend, zeg ik met Daniël: "Bij U, Heere, is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten." En ik zou mijn ogen niet naar de hemel durven opheffen, veel minder mij aan de tafel des Heeren vertonen, indien God niet alle vermoeide zondaars en die met het gevoel van hun zonden

beladen zijn, tot Zich riep. En dat aan deze heilige Tafel de zwakke en grootste zondaars genodigd worden, indien zij zich met hun gehele hart tot God bekeren en hun leven en zaligheid in Christus zoeken. Dit is de maaltijd, waarvan onze Zaligmaker in Lukas 14 spreekt, tot welke de kreupelen en verminkten geroepen worden.

Daarom, hoewel ik alle hinkend en slepend tot Christus mijn Verlosser kom, Hij zal niet nalaten mij gunstig te ontvangen en mij deelachtig te maken de onwaardeerbaar goederen die Hij ons aan deze heilige Tafel schenkt. Het is er zo ver vandaan dat mijn zonden mij beletten tot Uw Dis te naderen dat, in het tegendeel zij juist oorzaken zijn die mij aandringen daar te verschijnen. Omdat deze te kennen mij opwekt om tot Christus te gaan, op Hem mijn zonden te laden en in Hem vertroosting voor mijn benauwde consciëntie te vinden. Zeg dan niet als de heilige Petrus: *gaat uit van mij, Heere, want ik ben een zondig mens;* maar ik zeg: *trekt mij naar U Heere, want ik ben een arm zondaar.* Omdat van U gezegd wordt: *Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen en onze smarten heeft Hij gedragen. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem en door Zijn striemen is ons genezing geworden.* Hij is degene die van Zichzelf zegt: *dat Ik niet geroofd heb, dat heb ik wederom moeten geven.*

En op dezelfde wijze, zoals allen die in benauwdheid en met schulden belast waren zich tot David in de woestijn begaven, zo moeten aan de beladen en benauwde zielen die door het gevoel van hun zonden geperst worden, zich tot Christus begeven om daar rust te vinden. Om bedekt te worden met Zijn gerechtigheid zal ik met vrijmoedigheid voor de rechterstoel op Gods verschijnen, want ik zal in het oordeel vertonen de kwitantie of de kwijtbrief met Christus' bloed verzegeld, waardoor God ons vrijverklaard en ons verzekerd dat wij die in Christus geloven, vergeving van al onze zonden verkrijgen.

Het is God Wiens rijkdommen oneindig en wiens goedheid onbegrijpelijk zijn die ons zo licht van de grote als kleine schulden wil bevrijden en de zondaar die waar berouw heeft zo gemakkelijk de zwaarste als de geringste zonden wilt vergeven, evenals de schuldeiser waar het Evangelie over spreekt, die gezamenlijk, de 100 en de ander 50 penningen kwijtschold. Omdat Zijn genade uit een ondoorgrondelijke schat voortkomt die door Zijn milddadigheid niet uitgeput kan worden. Indien de barmhartigheid Gods zich verheft boven het oordeel, gelijk de heilige apostel Jakobus in zijn 2e hoofdstuk zegt, hoeveel te meer zal Hij zich boven mijn zonden verheffen?! Indien, gelijk de heiligen apostel Petrus zegt, *de liefde der mensen vele zonden bedekt,* zal dan de goedheid van onze God die de Liefde zelf is, er niet veel meer bedekken? Ik vervrijmoedig mij om te zeggen, dat door de grootheid van onze zonden, onze God oorzaak neemt om de grootheid van Zijn barmhartigheid te ontvouwen. Want, hoe zou men kunnen gewaar worden dat God oneindig in goedertierenheid is, indien er niet zeer grote zondaars waren over wie Hij Zijn ingewanden van barmhartigheid en alvermogende goedheid uitspreidt?

Als mijn consciëntie mij beschuldigd, de belofte van mijn God vertroost mij, Die ons toegezegd heeft dat ten allen tijd als de zondaar zich bekeert, al zijn overtredingen niet meer gedacht worden. En zoals de heilige Johannes zegt: *Zo wij onze zonden belijden, God is getrouw en rechtvaardig om ons die de vergeven; en het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonden. Die in Christus gelooft,* zegt de heilige Petrus, zal vergeving in Zijn Naam ontvangen. Waarom zou ik aan de belofte van God twijfelen? Waarom zou ik Hem van leugentaal door mijn ongelovigheid beschuldigen? Degenen die het getuigenis van de Zoon ontvangen heeft, verzegelt dat God waarachtig is. Hemel en aarde zullen vergaan, maar Zijn woorden zullen niet

vergaan.
En de Heere Jezus die voor mij is gestorven roept ons niet toe: *komt allen tot Mij die belast en beladen zijt en Ik zal u vertroosten;* om ons daarna zonder vertroosting weg te zenden. Hij zegt toch niet, dat we zouden bidden: *ik verzoek Uw om ons ledig weg te zenden?* Ook weet ik wel dat Hij geen God is als de koningen van deze wereld voor wie degene die bij hen willen verschijnen zich met hun beste kleren moeten versieren. Want voor God zal ik de klederen van mijn zwakheid vertonen en een ootmoedige belijdenis van mijn zonden voor Hem doen. Ik zal neerbukken om uit deze Fontein te putten en trachten naar de genade van mijn God. Verootmoedigd en terneergeslagen door berouw en opgericht door het geloof, zal ik Christus' kruis omhelzen en mijn Zaligmaker en Verlosser aanhangen, in Wiens dood God het voornaamste getuigenis van Zijn liefde aan de zondaars tentoonspreidt. Omdat Hij Zijn Eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons, die Zijn vijanden waren, overgegeven heeft tot de schandelijke dood van het kruis. Opdat Hij ons van slaven van de satan, kinderen en erfgenamen van Zijn Rijk zou maken.
Dit zijn de oneindige diepten van Gods genade waarin het vermakelijke is te vallen. Gelijk ze aan de ene kant onze geesten door verwondering verzwelgen, aan de andere kant onze consciëntie is door een bijzondere troost herstellen. Omdat onze vrede daardoor met God gemaakt wordt en ons een toegang vergund is tot de troon van Gods genade door het bloed van Jezus Christus, dat betere dingen spreekt dan het bloed van Abel. En dat ik voortaan door het tussentreden van onze Middelaar voor God met mijn gebeden mag verschijnen en met een heilige vrijmoedigheid in Uw schoot die uitstorten en de taal des Heeren navolgen als Hij tot Abraham zegt: "Nu zie ik dat gij Mij liefhebt omdat gij om Mijnentwil uw zoon, uw enige niet gespaard hebt." Als onze Heere Jezus Christus zelfs aan het kruis voor degenen die Hem kruisigden bad: *Vader, vergeef het hun,* heeft Hij toen ook niet voor mij, die door Zijn bevel tot Hem mijn toevlucht neem, gebeden? Als God Zich heeft laten vinden van degene die naar Hem niet zochten, zal Hij Zich afwenden van hen die Hem zoeken langs de weg die Hijzelf heeft verordend?
Deze zaken verzekeren mijn geweten en wekken mij op, om met vertrouwen tot deze heilige Tafel te naderen, hebbende getuigenis dat God mij genadig wil zijn omdat Hij mij een ernstig berouw in mijn hart tegen mijn zonden heeft geschonken; en Zijn liefde in mijn hart geplant. Want onze bekering wordt door de liefde waarmee Hij ons eerst liefheeft veroorzaakt. Gelukkig is degene die door God bemind wordt en die hij als een beminde ook Zijn liefde en vrees in het hart schenkt. En die God liefhebbende ziel een zeker vertrouwen heeft dat God hem bemind en al zijn zonden vergeeft.
Uit deze zelfde Fontein de spruit ook het geloof en de beloften Gods dat God Zelf die in mijn hart heeft geplant. Want evenals de heilige Paulus zegt: *het geloof is niet uit ons, maar een gave van God;* omdat wij uit onze eigen natuur tot ongeloof en wantrouwen genegen zijn. Maar God schenkt aan Zijn kinderen de Geest der aanneming Die in hun hart getuigt, dat ze kinderen Gods zijn; en de dienstbare vrees verdreven heeft en hen toegang in vertrouwen schenkt.
Hierdoor wordt ik ook gewaar dat God mij mijn zonden heeft vergeven, omdat Hij mij de genade doet dat ik vrijwillig vergeef aan allen die mij iets misdaan hebben. En dat Hij alle haat en nijd tegen mijn naaste uit mijn hart verjaagt. En dat ik het beste van degene die mij haten, - welke God geliefd te gebruiken om mij te beproeven, - zal zoeken en bevorderen. Want onze Zaligmaker heeft ons beloofd, dat als wij de mensen hun schulden vergeven, onze hemelse Vader ons ook de onze nimmermeer zal toerekenen.
Indien mijn geloof zwak is en soms door twijfelingen besprongen wordt is het

evenwel oprecht en zonder geveinsdheid. Want zoals men met een bevende hand de aalmoezen kan ontvangen zo zal ik met een zwak geloof de genade Gods genieten. En gelijk als de Israëlieten door de vurige slangen gebeten niet allen hetzelfde goed gezicht hadden, doch niettemin door het aanschouwen van de koperen slang gelijk werden genezen. Zo zullen de zielen wiens ogen des geloofs zwak zijn in het aanschouwen van onze Heere Christus in Hem leven en zaligheid zoeken, nochtans genezing ontvangen. Want wij worden niet zalig door de kracht en de volkomenheid van ons geloof, maar door de genade Gods die ons in Christus wordt voorgesteld.
Ik geloof, Heere, maar kom tegen mijn ongeloof te hulp. Gij zijt het die Uw kracht in mijn zwakheid voortbrengt en die veroorzaakt gelijk Uw apostel zegt, dat de hinkenden niet verdwalen; dat is hoewel wij struikelen U doet ons de genade, dat wij van de rechte weg niet afwijken. Verhef dan mijn gedachten naar U in de hemel, vermeerderd mijn geloof, ontsteek mijn hart met het vuur van Uw liefde en zuivert mijn ziel door de Geest der heiligmaking.
Geef mij dat ik heden met een vast vertrouwen de panden van Uw liefde mag ontvangen en de zegelen van het verbond dat U met ons opgericht heb door het tussentreden van Uw lieve Zoon, onze Zaligmaker, dezelve mag genieten, niet als uit de hand van een mens maar als uit de hand van mijn Heiland zelf; Die in het verborgen tot mijn hart spreekt; en dat heiligt om in mij te wonen in verwachting dat ik bij Hem zal wezen.
O opperste Hogepriester, die de lampen in deze tempel ontsteekt en die met de olie van de kennis van God vervuld, het behage U deze uitwendige tekenen te gebruiken om in mijn hart een brandende ijver op te wekken en het met een gevoel van Uw liefde te vervullen! Zo dat Jezus Christus die voor mij gestorven is gedurig in mij leve. En in dit sterfelijk lichaam mij schenkt de beginselen van het eeuwig leven. Want dan zal ik bekennen dat de dood van mijn Zaligmaker van groot vermogen is voor mij als zij krachtig werkt in mij. En dat ik in navolging van Zijn dood de zonde afsterf, de oude mens met al zijn begeerlijkheden kruisig tot de dood; opdat ik door de vernieuwing des levens Zijn opstanding gelijkvormig worde. Dat de liefde die Jezus Christus stervende voor mij getoond heeft, mij verplicht om Hem te beminnen en voortaan niet te leven, dan om Hem lief te hebben. Dat het voorbeeld van Zijn gehoorzaamheid waardoor Hij gehoorzaam was tot de dood des kruises, mij bekwaam zal maken om U altijd te gehoorzamen.
O mijn God, dat het voorschrift van Zijn diepe vernedering dienstbaar zij om mijn hoogmoed neer te werpen! Dat ik door de liefde die Hij tot Zijn vijanden had en die zo groot was dat Hij voor hen stierf, daardoor opgewekt wordt om allen die mij misdaan hebben, hun schulden te vergeven en in vrede en eenheid met mijn naaste te leven. Dat de goede belijdenis die Hij voor Pontius Pilatus verklaard heeft, dat Zijn koninkrijk niet van deze wereld is, mij bewegen moge deze wereld te verachten om Zijn rijke deelachtig te worden en hier als een reiziger en vreemdeling te leven.
In het kort, geef mij, mijn God, dat ik tot deze heilige Tafel met een ootmoedig en waar berouw kome, en dat ik dit Lam met de bittere kruiden van een heilige droefheid ete; en daar een geestelijke honger en een vurige begeerte naar Uw genade mag toebrengen met een zeker vertrouwen het zelf deelachtig te zijn. Opdat de vrede en blijdschap die Uw kinderen eigen is, daar door vermeerdere. O mijn God, verhoor mijn gebed, gelijk Gij ons beloofd hebt te verhoren.
Nu kom ik, die beefde en niet durfde te verschijnen en die beladen was met een ontroerde consciëntie door de grootheid van mijn zonden, met vertrouwen tot Uw Heilige Tafel. En mijn ziel door Uw genade veranderd zijnde, loop ik met vurige ijver naar mijn Zaligmaker Jezus, Die mij de hand toereikt.

O mijn God, Gij zijt mijn Vader. Gij zijt mijn enige Hoop en vertroosting. U hebt mij uit de afgrond van de eeuwige verdoemenis getrokken. U hebt mijn ogen verlicht en mijn hart verheugd. U hebt mij door Uw woord de weg der zaligheid in een duistere en verdorven eeuw geopend. U hebt mijn verstand met uw ware kennis verlicht en uit de strikken van de wereld en de duivel opgetrokken. Ja in de gehele loop van mijn leven uw Vaderlijke hulp doen gevoelen. Uw giften en roepingen zijn zonder berouw. U verlaat Uw werk niet. U geeft omdat het Gij hebt gegeven en kroont Uw vorige genade met daden. Daarom zal ik mij verheugen in Uw heil. En grond mezelf niet op mijn krachten maar op Uw genade en belofte. Daardoor zal ik al de macht van de duivel niet vrezen en de goede strijd strijdende en in alle goede werken voortgaan. Alzo zal ik met een vrijmoedige verzekering de dood verwachten. Ja zelfs, zo het nodig is, om Uw zaak te beschermen, tegemoet gaan. Want ik heb een begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn. En het verdriet mij dat ik mij bij mijn God niet tegenwoordig gevoel.

Ook wordt ik afkerig door de tegenspreking van deze verdorven eeuw nog langer te leven, waarin Uw Naam gelasterd en Uw kerk zo hevig verdrukt wordt. Ik ben vermoeid om tegen mijn begeerlijkheden te strijden en de last van mijn wederspannig vlees te dragen.

Mijn God, mijn Vader, reik mij Uw hand van boven af, dat ik Uw aanschijn gewaar word en met Christus mijn Zaligmaker mag zijn, Die mijn gewin is in leven en in sterven; Die voor mij gestorven is om met Hem te doen leven. Die mij als deze deksels der sacramenten weggenomen zijn, klaarlijk de goederen die Gij ons aan Uw tafel schenkt, zult vertonen. Ik geloof het, Heere, ik rust in U. Gij zijt mijn vreugde, mijn steun en vertroosting.

Meditatie of een voorbereiding tot des Heeren Avondmaal door Petrus du Moulin de jonge.

1 Korinthe 11: 24. *Doet dat tot Mijn gedachtenis.*

Was er ooit een redelijker gebod? Zeker, ik heb grote reden om aan Hem te denken die aan mij heeft gedacht in Zijn grootste benauwdheden en om te doen hetgeen Hij mij tot Zijn gedachtenis gebiedt te doen. Aangezien Hij de liefde tot Zijn eigen leven heeft vergeten om aan het mijne te denken. Dat ik mij nu alleen wilde buigen onder Zijn gezag wat mij door zijn uitdrukkelijk gebod tot gehoorzaamheid verplicht; al was het nog te weinig. Ik wil mij bij Zijn liefde houden.
In welke staat was Hij toen Hij het sacrament van Zijn lichaam en bloed instelde en Zijn discipelen (van welks aantal ik ook één ben) beval dit tot Zijn gedachtenis te doen? Helaas, Hij stond bereid tot Zijn zeer bitter lijden en gevoelde reeds in Zijn ziel die vervaarlijke angsten die Hem daarna de druppels bloed deed zweten. En deze angst stond hij uit om onzentwil. Om onzentwil ging Hij die ijselijke last van het kruis dragen.
En om er ons altijd enig gevoel van te geven, liet Hij ons in Zijn laatste woorden en bedrijven een gedurige gedachtenis na, van Zijn dood. Alsook van het voordeel dat wij eruit trekken en van de reden die Hem tot Zijn lijden bewogen, namelijk Zijn oneindige liefde. Hij zegent het brood en de drinkbeker. Hij noemt deze Zijn lichaam en Zijn bloed. Hij verbeeldt ons door dit gebroken brood en het lijden van Zijn lichaam, door deze uitgeschonken wijn en de vernietiging van Zijn bloed en het geeft hiermee ons het teken en de betekenende zaak gezamenlijk en maakt alle gelovige aanzittende alzo waarachtig deelgenoot van de weldaad van Zijn lijden, alsof ze zelf in hun eigen personen hadden geleden. Hij voedt hem door deze geestelijke spijze en drank tot een geestelijke en eeuwig gij leven. Hij maakt hen tot een lichaam en een geest met hun Zaligmaker , Die zij ontvangen. En geeft hem de onderpanden van Gods verbond en van Zijn verzoening met hem. Wie zal niet verbaasd staan over de wonderen van Zijn liefde en over de vrijheid die deze grootmoedige Ziel behoudt om aan al deze dingen nog te willen en te kunnen we gedenken toen Hij de wrede dood al voor ogen had en reeds Heide onder die onbegrijpelijke zware last van Gods toorn tegen al de zonden der wereld uitgesproken? Nu, hiermee wil Hij ons te kennen geven dat dit werk Hem eigenlijk in de wereld stond te doen en dat Hij werd bewogen om de dood tegemoet te stappen door Zij verlangen om Zijn lichaam en Zijn bloed voor ons tot een zoenoffer te geven.
Want deze enige geboren Zoon doet hierbij een verklaring van Zijn uiterste wil en ons voor Zijn sterven noch vaarwel te zeggen. Zo schijnt hij ons toe te spreken: Mijn vrienden, ik ga de beker van de toorn Gods drinken maar dit doe Ik opdat gij de beker des heils drinken mag. Zie maar hier is hij. Ik neem de bitterheid voor Mij om u de zoetheid over te laten. Het kruis brengt mij de dood, maar in het leven aan. Ik ga mijn bloed uitstorten, om het uwe te sparen. En tot een eeuwige Borg dat Ik mijn lichaam voor u ga opofferen en mijn bloed voor uw en dat u er de vrucht altijd van genieten mag, zo beveel Ik u dat gij er altijd durende gedachtenis van zult houden. Te weten, dat zo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken, gij Mijn dood hebt te verkondigen en dat zo dikwijls gij dezelve zult zien, zij u doen gedenken aan Mijn lichaam en bloed en aan Mijn liefde die sterker is dan de dood, en die ik heb geofferd om uw vrede met God te maken. Tast haar aan en wees verzekerd dat deze

uitwendige tekenen die gij eet en drinkt u niet meer eigen zijn dan Mijn lichaam en Mijn bloed en de ganse vrucht van Mijn dood. Vaarwel, de doodroep mij, geniet de vrucht van Mijn dood en wees Mijner gedachtig.
Ik word het dan tot de tafel des Heeren geopenbaard en door Hem zelf genodigd en de spijze en de drank die Hij mij geeft is Hijzelf. O oneindige liefde! Wonderbaarlijke kracht, die de dood van mijn Zaligmaker in een Koninklijke maaltijd veranderd en Zijn vaarwel daar Hij gereed is om te sterven, in een vrolijke uitnodiging! O, wie zal mij gedachten en genegenheden geven die zulk een hoog vliegende en wonderbaarlijke liefde waardig zijn? De gedachten hieraan, zoet gij tevergeefs mijn ziel, al had u het verstand der Engelen. Want in deze diepten van Goddelijke liefde zijn de Engelen begerig in te zien. En de apostel Petrus, 1e brief, een vers 12, zegt, dat zijn het wel begeren; wat te kennen geeft dat ze niet kunnen doen, hoewel ze daartoe bouwde kracht en aandacht van hun zuivere ogen die verlicht zijn door Gods klaarheid, gebruiken. Maar het is onze genegenheden geoorloofd ons hoger op te heffen dan onze gedachten kunnen klimmen. En het is geoorloofd die grote Zaligmaker als het mogelijk zou zijn zo lief te hebben als Hij ons lief heeft. Want in dit stuk mogen wij zonder enige overdrijving werkzaam zijn, onszelf boven onze krachten te verheffen. Ja, ik tracht God liever te hebben dan ik kan. Maar omdat ik Hem niet meer dan mijzelven kan geven, hoe graag wilde ik mij dan geheel en al aan mijn Zaligmaker overgeven. Omdat Hij zichzelf geheel en al aan mij heeft overgegeven. Dit te willen is nog al te weinig, maar moet het doen. Omdat Hij mij nodigt om het brood des levens en de drinkbeker van mijn zaligheid te nuttigen, ga ik dezelfde aannemen en hem aanvattende en zo mezelf overgeven aan Hem die mij dezelve overgeeft.
Maar waar ga ik heen? Laat ons wat stilstaan en terdege overdenken wat ik ga aannemen en wat ik gaat overgeven. Ik ga met lichaam en het bloed van de zoon van God en Hem geheel en al ontvangen. Maar heb ik wel overdacht, dat degene die Hem onwaardig eet en drinkt zijn eigen hoorde het en drinkt? Ik ga mij in Zijn tegenwoordigheid vertonen en mezelf aan Hem overgeven. Maar heb ik wel gelet op hetgeen ik Hem aanbiedt, of het iets kwaad of iets goeds is dat ik Hem overleefd?
Helaas, wie ben ik dat ik de Tafel van den Heere der genade? Met hoeveel zonden ben ik besmet! Hoe dikwijls heb ik Zijn geboden overtreden. Hoe menigmaal heb ik Zijn genade misbruikt. Heb ik mij niet laten verleiden een van de ijdelheden dezer eeuw? Heeft de wereld geen gedeelte gestolen van mijn hart dat God alleen toekomt? Heb ik door mijn aardse bekommering niet misschien tegen zijn liefde en voorzienigheid gezondigd? Heb ik niet gesteund op tijdelijke hulpmiddelen in plaats van ten volle op Zijn wijsheid en goedheid te rusten? Welke dankbaarheid heb ik Hem bewezen voor Zijn ontelbare hemelse en aardse goederen? En heb ik het gebruik van de aardse niet bedorven door mezelf te dienen om mijn gedachten en genegenheden af te trekken van de Hemelse? Heb ik als vreemdeling en uit wonder in de wereld en als burger van de hemel geleefd? En heb ik niet meerdere gearbeid om de spijze die vergaderden om de spijs die blijft tot in het eeuwige leven? Hoeveel verwijderingen van ijdele gedachten verstoren de aandacht van mijn gebeden en mijn gehoor van Gods woord?! Heeft mij geloof in Zijn heilige beloften nooit gewankeld? Heb ik naar behoren gevoelig geweest over de verdrukking van Zijn kerk en over de ontering van Zijn heilige Naam, dien zoveel lastering en Zijn waarheid die zo beklad wordt, wel aangetrokken? Heb ik geduldig met goedheid en liefde mij gedragen tegenover mijn naaste? Heb ik mij evenwel ernstig en uit ganse hart tot goede werken begeven? Heb in de verdrukkingen waarmee God mij bezocht heeft wel mag ootmoed gedragen en heb ik mijn wil onder de Zijn gebogen?

Helaas, als ik gedenk aan de kwade dingen die ik bedreven en de schuldigenplicht in die ik een nagelaten het roept de afgrond tot de afgrond en kan ik hem al hun niet onthouden en mijn gemoed wordt daarover beschaamd. O dat het weerspannig vlees! O tralien natuur om God te dienen en wel vaardig in de dienst van de wereld! Hoe lichaam des doods dat de geest der wet der zonde onderdanig gemaakt, wat hebt ge nog aan veel leven in mij! En dan ben ik beschaamd en bedroefd dat er na zoveel weldaden van mijn God en al zo lang onderwijs in de school van Zijn woord en van Zijn geest nog zoveel van mijn natuurlijke verdorvenheid in mij overblijft!
Maar deze schaamte en droefheid geven mee nu oorzaak om te hopen en in begin mei op te richten omdat ik werkelijk meer geslagen ben. Want indien ik God niet behoorde niet te hebben ik zou niet verdrietig wezen omdat ik hem beledigd heb. En omdat Hij mij niet eerst heeft liefgehad, ik zou Hem nu ook niet liefhebben. Waarom zou ik dan om mijn onwaardigheid's wil achteruit deinzen van de Tafel des Heeren? Om deze onwaardigheid moet ik er juist naar toetreden. Indien niemand het lichaam en bloed des Heeren waardig kan nuttigen dan die er zelf waardig toe is, zou er niemand in deze wereld waardig tot deze gemeenschap gevonden worden. Maar zij hebben waardig gemeenschap aan het lichaam en bloed des Heeren die hun onwaardigheid bekennen en die erover klagen en die geen waardigheid in zichzelf vinden en daarom hoger en dorsten naar gerechtigheid en waarin het ware geloof bestaat; en die hun waardigheid aan deze Heilige Tafel zoeken. Het de behaagt Hem de kreupelen en de blinden in de gelijkenis van het evangelie aan Zijn tafel te nodigen om te betogen dat de overvloed van Zijn genade door onze zwakheid wordt bewogen.
Omdat ik geen gerechtigheid heb is het mij des te meer nodig tot Hem te gaan, Die gerechtigheid in overvloed heeft en Hem te smeken dat Hij mij met de Zijne wil bekleden. Tot welk doel zou Christus geleden hebben, indien wij rechtvaardig waren? Zou Hij voor onze zonden moeten lijden, indien wij geen zonde hadden? En zei Hij niet tegen alle berouwhebbende zondaars in de personen van Zijn apostelen, toen Hij hen de drinkbeker gaf: *Drinkt allen daaruit. Want dit is Mijn bloed, het bloed des Testaments hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden.*
Het is waar, dat een zondaar voor God niet kan bestaan. *Wie zal bestaan als Hij verschijnt,* zegt Maleachi hoofdstuk 3. Maar in deze tekst spreekt hij van te bestaan voor de troon van Zijn gerechtigheid. Hiervoor moet ik tegenwoordig niet verschijnen. Door dit sacrament word ik genodigd tot de troon van Zijn genade, tot de maaltijd en overvloed van Zijn barmhartigheid, waar ik bekleed zijnde met een bruiloftskleed van de verdiensten van Zijn Zoon. Ik niet zal schromen mij voor de gerechtigheid van de Vader te vertonen. *Komt herwaarts tot Mij, gij allen die vermoeid en belast zijt; en Ik zal u rust geven,* Mattheus 11. Ook kostelijke nodiging! Wie is Hij die ons zo nodigt? Hij, die onze krankheden op Zich genomen heeft en Die al onze ongerechtigheid heeft gedragen, Jesaja 53. Zo verlicht Hij onze last en draagt die voor ons.
Vermoeiden en belaste zielen welkers consciëntie zucht onder het pak der zonden, komt en ga! Ja komt en gaan wij vrijmoedig om ons op Hem te verlaten. Hij gebiedt het. Hij nodigt ons ertoe. Komt gaan wij dan, *ja gaan wij dan met vrijmoedigheid tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd*, Hebreeën 4: 16.

Laat ons in deze heilige toetreding gedenken op welke wijze Hij mij Zijn tafelgenoot maakt. Ik zie er maar een gerecht opstaan, namelijk het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. Maar dit ene gerecht bevat al de overvloed en de verscheidenheid der wellusten van het huis Gods. Ik vind voor alle dingen het geneesmiddel voor mijn kwaal, namelijk de vergeving van mijn zonden naar de rijkdom van Zijn genade. *Want*

het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonde, 1 Johannes een: 7. En mijn zonden vergeven en mijn ziel gerechtvaardigd zijnde, wat komt er mij al genade voor die zo allerheerlijkst is? God wordt mijn Vader. Zijn zeer beminde Zoon wordt mijn Broeder. Zijn Geest wordt mijn Leven. Zijn koninkrijk wordt mijn erfgoed. En God heeft mij nu aan Zijn tafel de onderpanden van die eeuwige maaltijd waar ik een toebereide plaats heb in Zijn hemelse heerlijkheid. Hij voedt mij in het heilig Avondmaal reeds met dezelfde spijs en drank waarmee ik hierboven altijd zal onthaald worden. Hier ontvangt mij Gods Zoon voor Zijn bruid maakt Zich één vlees met mij. Want daar Hij mij Zijn lichaam geeft, lijft Hij mij Zichzelf in door het geloof zodat Hij en ik niet meer twee maar één vlees zijn. O vrolijke en voortreffelijke gastmaal, waar God Zichzelf mij tot een spijs geeft. En waar ik proef en smaak dat de Heere goed is. O leven van mijn ziel! O zoete voorsmaak van de goederen van Gods huis en van de beken van Zijn wellusten! *Ach, wat zal ik den Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan mij bewezen?* Psalm 116.

Nu mijn ziel, hieraan moet ge wel ernstig denken. Gij hebt de goederen overwogen die u aan de tafel des Heeren gegeven zijn. Maar hebt ge ook wel gelet op de plichten die u door deze heilige gemeenschap worden opgelegd? Neem wel acht op uzelf en laat u niet voorstaan deze weldaden te mogen genieten zonder u te bereiden om al de plichten waar te nemen waartoe ze verbinden.

Zie, Christus geeft Zichzelf aan mij over, maar op voorwaarde dat ik mij weer aan Hem zal overgeven. Hij geeft mij Zijn lichaam en Zijn bloed, aangezien ik ze met het geloof ontvang. Maar het moet met een geloof geschieden dat het hart zuivert en dat werkzaam is door de liefde. Anders is het geen geloof maar aanmatiging. Hij geeft Zichzelf aan mij tot een voedsel. Maar wel, opdat ik vernieuwd zou worden tot een beter leven. Hij ent mij Zichzelf in, maar opdat ik vruchten mag dragen waardig de Boom die mijn draagt. *Ik ben de wijnstok en gij de ranken. Die in Mij blijft en ik in Hem, die draagt veel vrucht,* Johannes 15: 5. Hij maakte mij één lichaam met Hem maar opdat ik leef van Zijn leven en Zijn voorbeeld navolg. Ik kom om de weldaad van Zijn lijden te omhelzen. Maar de heilige Petrus, Zijn apostel zegt, *dat Christus voor ons geleden heeft opdat wij Zijn voetstappen zouden navolgen. Die geen zonde gedaan heeft, noch is er bedrog in Zijn mond gevonden.* Christus spijzigt mij hier en al Zijn ledematen in het algemeen met een en hetzelfde brood, het brood van Zijn tafel, opdat wij allen één lichaam mogen zijn waarvan Hij het Hoofd is. Ik moet dan tot het sacrament van liefde komen met een gemoed dat vol is van liefde en mij door deze geestelijke band tot Christus en Zijn kerk verbonden zijnde, moet ik in het toekomende zorgdragen, dat ik deze zonder overtreding door een ongeveinsde liefde behoud.

Dit sacrament is een zegel van het verbond dat God met mij beliefd op te richten. In zulk een hoog bondgenootschap te treden, moet ik mij begeven om Zijn verbond wél na te komen. O, waarom zijn de ogen van mijn verstand niet genoeg verlicht om te begrijpen de gewichtigheid van het verbond met mij in het heilig Avondmaal gemaakt? En waarom is mijn hart niet levendig genoeg getroffen om deze verbintenis wel terdege ervan te gevoelen? Namelijk, dat dit lichaam en dit bloed van Christus die mij aan deze heilige tafel worden meegedeeld, de prijs is van Zijn en mijn verlossing. En dat ik, voor zulk een dierbare prijs en vrijgekocht te zijn, niet meer mijzelven maar Christus' eigendom ben, Die mij gekregen heeft om Zich van mij te bedienen. Eer ik dan dit lichaam en dit bloed ga ontvangen moet ik er mij toe bereiden door deze overleggingen. Ik heb de prijs ontvangen die Gods Zoon voor mijn verlossing heeft betaald. Deze betaling gebeurt zijnde moet ik Hem mezelf geheel overgeven ziende op hetgeen Hem heeft gekost. En mezelf geheel in Zijn hand stellen, uit hartelijke liefde

en nauwe gehoorzaamheid. Zonder dit kan de koop niet gesloten zijn en het verbond is van geen waarde. Want de prijs die Hij voor mijn verlossing heeft betaald, die te willen genieten zonder Hem mezelf over te geven ziende wat die gekost heeft, dat is zoveel als beide het geld én de koop te willen behouden; het is zoveel als de Heere Jezus Christus te beledigen en Hem te tergen om Zijn lichaam en Zijn bloed weer naar Zich toe te nemen omdat wij Hem onze lichamen en onze geesten die Hem toebehoren, niet in verwisseling wilden overgeven.
Zou ik mezelf wel zo gedragen dat ik Hem zulk een geringe zaak zal weigeren daar ik zoveel van Hem hebt ontvangen? En zou ik door de ontfermingen Gods niet bewogen worden *om Mijn lichaam op te offeren tot een levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande hetwelk is mijn redelijke godsdienst?* Voorwaar, het is mij wel een redelijke godsdienst dat ik mij aan Hem opoffer Die zich voor mij heeft opgeofferd; en omdat Hij de weldaden van Zijn verdiensten geeft, zo is het tenminste mijn schuldige plicht dat ik erbij voeg het vuur van mijn genegenheden, die het reukwerk van ijver, liefde en lofgezangen ten hemel doe opklimmen en al mijn wandel van goede reuk kan maken voor Hem. Omdat Jezus Christus voor mij gestorven is, is het toch billijk dat ik voor Hem sterf en in mijn dood, tevens de oude mens der zonde die de oorzaak is geweest van de dood van mijn Zaligmaker.
Hij heeft mij liefgehad toen ik natuurlijkerwijze in vijandschap met hem stond. Ik wil dan van Hem leren, mijn vijanden ook liefde hebben. Hij heeft mij 10.000 talenten ponden kwijtgescholden. Ik moet dan mijn mededienstknechten ook kwijtschelden die mij 100 penningen schuldig zijn. En evenals Hij mijn schulden zonder getal heeft verheven, moet ik ook hetzelfde doen omtrent mijn naaste. Hij heeft Zijn Vader gehoorzaam geweest tot de dood des kruises. Nu, er moet dan ook niets voor mij te zwaar schijnen om Hem te gehoorzamen, al moest ik de verzoeking weerstaan tot den bloede toe. In één woord, zoals ik Christus aan Zijn tafel voor mijn Zaligmaker aanneem, verbind ik mij meteen om Hem aan te nemen voor mijn Heere en als het Voorbeeld van mijn navolging.
Aldus gesteld, zal ik de vrijmoedigheid nemen om tot Zijn tafel te naderen. Ziel, verheug u in uw Zaligmaker. Omhels Zijn zaligheid. Omhels Hem Zelf! Neem het Leven in Zijn dood, de genezing van Zijn wonden. Laat ons smaken en zien dat de Heere goed is. *Welgelukzalig is de man die op Hem betrouwt*, Psalm 34. Mijn Heere Jezus heeft met mij verwisseld. Hij heeft mijn zonden op Zich genomen en heeft mij bekleed met Zijn gerechtigheid. De grote Zaligmaker heeft mijn vrede met God gemaakt. Hij heeft mij verlost van de eeuwige dood. Hij heeft mij de erfenis der heiligen in het licht gegeven. Hij heeft Zichzelf aan mij gegeven tot een Erfgoed. Dit is mijn vreugde, dit is mijn versterking, dit is mijn Leven!
Ik ga dan naar Hem toe, met een brandende ijver om Hem te ontvangen en mij meteen aan Hem over te geven. *Ik ben mijns Liefsten en mijn Liefste is de mijne.* Ik zal Hem vasthouden en hem niet laten gaan, Hooglied 6 vers 1 en hfd. 3 vers 4. Noch dood noch leven zal mij van Hem kunnen scheiden.

Gebed eer men aangaat tot de tafel des Heeren.

Mijn God en Vader verhef mijn hart tot U, geef mij uw Heilige Geest. Doe mij die genade, dat ik tot Uw heilige Tafel kome met een nederig berouw over mijn zonden en een brandende begeerte naar onze Heere Jezus Christus. Vergun mij dat ik Uw Heilig Sacrament met een vast geloof in Uw woord ontvang. En dat ik terwijl ik deze zichtbare tekenen uit de hand geniet, door het geloof het lichaam en bloed van mijn Zaligmaker voor mij gebroken en uitgestort in zijn sterven, tot een voedsel van het

eeuwige leven deelachtig mag worden. Dat ik de geestelijke vrede en vreugde die Uw kinderen eigen is verwerve met een brandende liefde tot U, o mijn God, en een vast voornemen om mijn leven voortaan tot Uw dienst op te offeren, totdat ik Uw allerheiligst aanschijn mag beschouwen en mijn ziel bij mijn Zaligmaker Jezus Christus, die haar door Zijn dood gekocht heeft, verzameld worde.

Gebed als men tot des Heeren Heilige Avondmaal nadert.

Wie ben ik, o grote God dat ik aan Uw tafel durf verschijnen om in het getal van Uw kinderen ontvangen te worden? Ik, die niets dan stof ben en een zwak en zondig schepsel dat U zoveel menigmaal vertoornd heeft. Maar omdat U door Uw Vaderlijke goedheid ons nodigt om heden de heilige tekenen van onze vrede in en verzoening met Uw Majesteit te ontvangen; en dat Uw Zoon Jezus, Die voor mij gestorven is, tot Zich nood allen die belast en beladen zijn – zo zult U geen van de dienaar die U smeekt om Uw genade en in de dood van Christus het leven en de zaligheid zoekt, verwerpen. Verhef nu mijn hart tot U. Geef mij Uw Heilige Geest. Doe mij de genade dat ik tot deze heilige Tafelen nadere met een ootmoedig en oprecht leedwezen over mijn misdaden en met een bewogen ziel die begerig is naar U gebracht worde. Versterkt mijn geloof en kom mijn zwakheid te hulp. Opdat ik van Uw hand deze zichtbare tekenen ontvangen mag door het geloof. En het voor mij gebroken lichaam en vergoten bloed van mijn Zaligmaker tot een voedsel ten eeuwige leven geniet. En dat ik daardoor verwerf de vrede van mijn consciëntie en de geestelijke vreugde die u door Uwen Geest, welke de ware Vertrooster is, Uw kinderen schenkt. Dat ik door zoveel weldaden die u zo mildelijk aan U de dienaar (dienstmaagd) vermeerdert, opgewekt moge worden om U te beminnen en te vrezen. En mij geheel aan Uw wijze besturing over te geven, totdat gij mijn ziel in vrede tot U zal verzamelen om Uw lieflijk en heerlijk aanschijn te beschouwen en de goederen die U ons aan deze tafel vertoont, eeuwig te genieten.

Gebed voor het Heilig Avondmaal des Heeren, door Petrus du Moulin, de jonge.

Vader der barmhartigheid, die mij zo lief heeft gehad dat gij uw wilbeminde Zoon hebt overgegeven aan de dood des kruises tot een zoenoffer voor mijn zonden. En die er mij nu de zekerheid van verleent aan Uw heilige Tafel waartoe Gij mij zo vriendelijk nodigt, mij gebiedende die tot Zijn gedachtenis te doen. Ik ben opgetogen in verwondering over Uw goedheid en verlies mijn gedachten in de diepte van Uw ontfermingen. Maar ook word ik ten uiterste beschaamd wanneer ik overdenk hoe weinig ik Uw barmhartigheid waardig ben en hoezeer ik Uw rechtvaardigheid heb getergd.
Almachtige Heere, indien Gij U tot mij als een streng Rechter wilt gedragen en rekenschap van mij had willen eisen, - op welke wijze ik Uw geboden heb onderhouden en tot wat winst ik het talent van Uw genade heb aangelegd, - wel verre van heden tot de gemeenschap van het lichaam en bloed van Uw Zoon genodigd te worden, had men mij geworpen in de buitenste duisternis, daar wening is en knersing der tanden. Omdat ik Uw wetten heb geschonden en Uw weldaden misbruikt en niet ijverig ben geweest in Uw dienst, noch naarstig in goede werken, noch gespeend aan de liefde tot de wereld; noch ijverig in Uw liefde die om ons ganse hart en geheel ons

verstand eist.
Maar Heere, in het midden van mijn zonden hebt Gij U omtrent mij gedragen als een goedertieren Vader. *Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Gij uw ogen Heere, over degenen die U vrezen,* Psalm 103. Gij zijt medelijdend, barmhartig, traag tot toorn en groot van goedertierenheid. U hebt mij niet gedaan naar mijn zonden nog vergolden naar mijn ongerechtigheden. Want zo hoog als de hemel is boven de aarde, is Uw goedertierenheid en barmhartigheid geweldig over mij, Uw zondige dienaar; maar die boetvaardig is, is het door Uw genade. Daarom o mijn God, al heb ik grote reden om te treuren over mijn zonden, ik heb nog groter oorzaak om verblijd te wezen over Uw liefde. O, hoe groot is Uw barmhartigheid en hoe wonderbaar Uw liefde! Die in plaats van deze van mij af te wenden, omdat ik mij van U heb afgewend, mij toch heeft achterna gelopen en gezocht en weer terechtgebracht toen ik verloren was! Wat oneindige hoogte van goedheid, dat U medelijden met mij gehad hebt. Niet alleen omdat ik ellendig, maar ook omdat ik schuldig was. Maar dat Gij U hebt laten bewegen tot medelijden van hetgeen voor U een billijke oorzaak zou zijn tot toornigheid.
O mijn God, wanneer ik op Uw heilige Tafel het heilig gedenkteken van de dood van mijn Zaligmaker, en met de ogen van het geloof Uw lichaam en bloed aanzie, als het zoenoffer waarmee mijn vrede met U is gemaakt, dan zeg ik met dankbaarheid en verwondering: wie ben ik, dat de Zoon van God, ja God Zelf, geprezen in der eeuwigheid, Zichzelf om Mijnentwil zodanig heeft vernederd, dat Hij geleden heeft opdat ik niet zou lijden; dat Hij de aller-bitterste smaad en dood heeft uitgestaan om mij Zijn heerlijkheid en het eeuwige en gelukzalige leven te geven. Dat de angsten der dood U genakende, Gij uw uiterste wil hebt verklaard bij welke Gij mij als een testament-legaat Uw lichaam en bloed vermaakt en de vrucht van Uw verdiensten van Uw Zoons dood. Dat Hij mij nodigt om er bezitting van de nemen en mij daartoe aanmoedigt door Zijn goede Geest, Die mij inwendig verzekerd dat mijn verzoening met U is gemaakt door de verdiensten van Zijn gehoorzaamheid. *O hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! Dies de mensenkinderen onder de schaduw van Uwer vleugelen toevlucht nemen. Zij worden dronken van de vettigheid Uws huizes en Gij drenkt hen uit de beek uwer wellusten.* Psalm 36 vers 8.
Deze grootheid van Uw goedheid die zo vruchtbaar is in vertroostingen, veroorzaakt evenwel in mij enige verschrikking, wanneer ik overweeg hoe onwaardig ik hiertoe ben. Want wat zal ik doen om zulke grote weldaden waardig te ontvangen? Helaas Heere, dit behoorde mij wel dagelijks te ontstellend indien de waardigheid dergenen die gemeenschap hebben aan dit sacrament noodzakelijk vereist werd tot een waardige gemeenschap aan het lichaam en bloed van uw Zoon.
Wel hoe? Hoe? Om in hun waardigheid te voorzien roept U hen er toe. Omdat ik onwaardig, omdat ik een zondaar ben, bereid ik mij tot de gemeenschap van deze heilige Tafel; omdat ik Uw verbond heb geschonden, begeer ik hetzelfde heden te vernieuwen door het sacrament van Uw Verbond met Uw kerk. En mij ontbloot vindende van gerechtigheid, kom ik deze hier zoeken in de verdiensten van Uw Zoon.
Ondertussen Heere, omdat niemand een waar deelgenoot van deze heilige maaltijd is, indien hij niet bekleed is met het Bruiloftskleed en zich behoorlijk heeft voorbereid, daarom bid ik u ook, mijn God, Uw genade in mij te vervullen. En omdat het U beliefd mij tot Uw het Tafel te nodigen, wil mij dan ook Uw hulp verlenen om er mij vaardig toe voor te bereiden. Opdat U alleen de roem van mijn zaligheid geworden is. En tot dat einde, o mijn God geef mij een ernstig berouw over mijn zonden en de offerande van een gebroken en verslagen hart die U aangenaam is.
Geef mij een waarachtig geloof in Uw barmhartigheid door de verdiensten van Uw

Zoon. Bekleed mij met de toerekening van Zijn gerechtigheid, het bruiloftskleed wat zo nodig is om in Uw Koninkrijk aan te zitten aan Uw Tafel waarvan Uw heilig Avondmaal al het onderpand en de voorsmaak is. Geef mij een heilige lust tot Uw genade, een honger en dorst naar gerechtigheid, een hartelijke dankbaarheid voor Uw goedheid, de vreugde van mijn zaligheid en de zoete verzekering van Uw liefde.
En doordien onze gemeenschap met U de band is van de gemeenschap der heiligen, geef mij dan o Heere een liefde zonder bedrog, waardoor ik mag verenigd blijven met U die mijn Hoofd zijt en met al Uw ledematen. Dat ik in mijn liefde tot mijn naaste tonen mag hoe lief ik U heb, en hen wel te doen, ten opzichte van U die mij zoveel goed bewijst. En mijn schuldenaars vergevende om Uwentwil, die mij al mijn schulden zo goedertieren vergeeft.
Dat ik in het ontvangen van dit sacrament van Uw Verbond het van mijnentwege met U ook moge vernieuwen, U mijn lichaam en ziel, die Gij hebt verlost, uit een goed hart mag opdragen. En zoals ik het leven door mijn ontvangenis en nog meer door mijn geboorte van U bekomen heb, doe mij de genade dat ik voortaan niet leef dan alleen voor U ten beste en om U te verheerlijken in mijn lichaam en in mijn ziel, die de Uwe zijn.
Mijn God, ik bied Uw deze ootmoedig aan, als Uw eigendom. Het behage U daarvan zulk een volkomen bezit te nemen, dat ik niet meer mijzelven maar Christus in mij leven mag. Dat ik van nu af aan vervuld mag worden met Uw genade en Uw heerlijkheid moge bevorderen tot in eeuwigheid. Het zij alzo. Amen.

Gebed om te spreken als men bereid staat om de Heilig Tafel te gaan, door Petrus du Moulin, de jonge.

O Heere Jezus, die mij tot Uw Tafel roept, het believe U mij tegemoet te treden en er mij Zelven toe te geleiden. Geef mij beide vleugelen van het geloof en van liefde om mijn hart tot U op te heffen. O Zoon van God, Die Uzelf voor mij hebt overgegeven en U tegenwoordig aan mij overgeeft, doe nu Uw intrede weder in mijn hart en maak Uw woning in mij. Open mijn hart om er U in te ontvangen. Geef mij heilige genegenheden om er U in te onderhouden. Dat ik met een vertrouwen, gematigd met ootmoed en een vreugde vermengd met beleving, deze hoge verborgenheid van mijn zaligheid ontvangen mag. Geef mij niet alleen het sacrament van Uw lichaam en bloed, geef Uzelf waarlijk en geheel en al aan mij over.
O Gij, die in de buik van de maagd begeerde ontvangen te worden, het believe U nu Uzelf te doen ontvangen in mijn hart, opdat ik van nu afaan een heilig en wedergeboren leven leidde. O Gij, Die voor mij begeerde te sterven, doe mij tegenwoordig de kracht van Uw dood gevoelen in de troost van mijn ziel en in de doding van mijn verdorven genegenheden. O Gij, Die zijt opgestaan uit de dood die ten hemel is gevaren, schep in mijn hart een nieuw leven en sterk geloof om met U ten hemel op te klimmen. O Brood des levens, komt spijzig mijn ziel! O bloed van het nieuwe Verbond, wees een verzoening voor mijn zonden en reinig mijn hart. O Heilige Geest, doe mij deze grote weldaden smaken. En bewijs mij de genade dat ik U die edele vruchten van Uw eeuwige liefde weder vergelden mag met de vruchten van mijn liefde en van mijn gehoorzaamheid.

Aandachtige verzuchtingen op de uitwendige handelingen van het Heilig Avondmaal.

Als wij zien dat de heilige Tafel wordt toebereid.
O Heere, ik zie nu de Heilige Maaltijd toebereid. Ik zie brood en wijn geheiligd tot ons gebruik. Alzo hebt Gij o God, zonder ons, Uw genade en zaligheid bereid voor ons. Gij hebt Uw Zoon geheiligd en gezonden in de wereld, om te wezen een algenoegzaam voedsel tot versterking voor onze zielen ten eeuwigen leven. Ja, Gij hebt in Hem alle schatten der genade voor ons opgelegd. Nu dan o Heere, omdat U deze goederen hebt bereid om aan ons te geven, maak ons nu ook bekwaam en bereid om deze waardig te ontvangen.

In het toegaan.
Omdat Gij o Heere, nodigt de hongerigen, dorstigen, vermoeiden en beladen zielen met belofte van ze te verkwikken en rust te geven. Daarom kom ik o Heere; en geef dat ik mag komen niet alleen met mijn lichaam maar dat mijn ziel en mijn hart tot U komen. Dat mijn zwervende ijdele gedachten en ongeregelde en boze genegenheden helemaal achterblijven opdat ze mijn aandacht niet verstoren noch mijn ziel van de zegen van het Sacrament beroven. O Heere, ik kom dan, gevoelende mijn gebrek en ellendigheid. Om nu ook tot Mij met Uw genade en barmhartigheid.

In het aanzitten.
Heere, ik zit onder Bruiloftskinderen. Neem mij aan voor een waardige Gast. Zie niet al te nauw op mijn sieraad en bruiloftskleed; dat is slecht en gebrekkig. Dek en versier mij met Uw volmaakte gerechtigheid en heiligheid. Laat mij zo aanzitten en onthaald worden aan Uw Tafel door deze zalige gerechten. Opdat ik daarna mag aanzitten met Abraham, Izak en Jakob in de bruiloft des Lams. En daar met vreugde eeuwig verzadigd worden.

In het breken van het brood en uit gieten van de wijn.
O mijn Zaligmaker, hoe hebt Gij Uw heilig lichaam laten verwonden, scheuren en breken en Uw bloed vergoten en zoveel geleden! Dit was niet alleen *voor* maar ook *door* mijn zonden! Die hebben U zo belast en door de benauwdheid Uw ziel bloed doen zweten. Mijn zonden zijn de roeden, de doornen en nagels, de spies, die Uw lichaam zo hebben verwond, verbroken en Uw bloed vergoten! O Jezus, laat toch Uw gebroken lichaam en vergoten bloed mijn gebroken hart en verwonde ziel genezen.

In het ontvangen en eten van het brood.
O zalig en heilig brood! Afbeeldende het Brood des levens! Ik neem U aan, mijn Zaligmaker, mij van de Vader gegeven. Die Uzelf niet alleen voor mij maar ook aan mij geeft. Voedt en sterkt mij door Uw gekruiste lichaam in het geestelijk leven, ten eeuwigen leven. Laat mijn ziel niet hongeren in eeuwigheid.

In het ontvangen en drinken van de wijn.
O heilige drank! Die vertoont het bloed van mijn Zaligmaker uit Zijn wonden gevloeid tot genezing van mijn ziel. Dit neem ik aan tot vergeving mijner zonden. Laat het bloed mijn zondige consciëntie zuiveren en bevredigen en mijn ziel zo verkwikken dat ze niet meer dorsten zal in eeuwigheid. Ik neem U dan geheel aan, met al Uw genade en weldaden. Woon nu door het geloof in mijn hart opdat ik met een vaste zekerheid mag zeggen: *O mijn Zaligmaker, Gij zijt de mijne en ik ben de*

Uwe. Gij hebt mij liefgehad en Uzelf voor mij overgegeven.

In het afgaan van de Tafel.
O Heere Jezus, laat mij nooit van u afgaan! Gaat ook nooit van mij met Uw genade! Maar laat mij in Uw zalige tegenwoordigheid eeuwig blijven! Laat mij nu gaan in vrede. In vrede met God, in de vrede en rust van mijn consciëntie. En nu U mijn hart vertroost en gesterkt hebt, zal ik gaan, ja lopen in de weg der godzaligheid en gehoorzaamheid, liefde en dankbaarheid. En als ik dan mijn loop geëindigd en de strijd gestreden heb, laat mij dan losgaan in de hemel, in vrede, rust en zaligheid. Amen.

Het aanzitten en afgaan der genodigden.

'k Heb Bethel, 'k heb mijn lust bekomen;
En hemels banket opgenomen;
Getrouw aan God, en Hij aan mij.
Ach, dat ik nu recht dankbaar zij.
'Heere, stelt mij toch Uw wegen open,
'k zal niet gaan maar ijverig lopen!
Al ga ik van Uw dis nu af,
Blijft Gij bij mij en wees mijn staf.

Gebed en dankzegging nadat men aan de Tafel des Heeren is geweest, door P. du Moulin (Sr.)

Heere mijn God en Vader, Gij hebt mijn ziel vertroost en mij verzadigd met Uw goederen. Gij hebt mijn hart door het getuigenis van Uw liefde verheugd. Hoe zoet zijn Uw vertroostingen, hoe uitnemend zijn de werken Uw goedheid aan degenen die U vrezen. Wie ben ik arm zondaar en aan de vervloeking schuldig, dat Gij Uzelf verwaardigd mij aan Uw Tafel te ontvangen en mij, Uw Zoon, die voor mij gestorven is, tot een spijs van het eeuwige leven te schenken? Waarin ben ik beter dan zovele mensen die gij deze genade niet verleend?
Heere is niet om enige deugd die in mij gevonden wordt, maar U wilt Uzelf verheerlijken in het weldoen aan onwaardige en mij tot een voorbeeld van Uw gunst verheffen. Waardoor ik U loven zal mijn God en U in de ganse loop van mijn leven verheerlijken. En zal voortaan alle andere dingen niet dan voor ijdelheid achten, bij de waarbij van de zoetheid en de uitnemendheid van Uw genade. Gij zijt al mijn en rijkdom, mijn vreugde en vertroosting. En dit is 't geen waarom ik U bidt, o mijn God. En dat ik uit ganser harte van u verzoek, want U schenkt ons niet alleen milddadig Uw weldaden, maar U geeft ons ook de genade dat wij die goed gebruiken.
Hoe groot en wijd Uw gunstbewijzen over mij uitgespreid zijn, ze zullen mij allen onnut wezen; En ik kan die, zonder de bijstand van Uw Heilige geest niet tot Uw dienst besteden. Geef mij dan deze Geest welke is de Geest der heiligmaking, de Geest der aanneming, die aan mijn hart Uw beloften verzegeld en daar gedurig getuigt

dat ik ben onder 't getal van Uw kinderen. Opdat alzo de genade die U mij gedaan hebt altijd diep in mijn geheugen ingedrukt blijft. En dat de gedachtenis van de onbegrijpelijke liefde die U ons in Christus bewezen hebt, mij aanvuren om mijn hart in Uw liefde te doen vloeien en branden. Dat Zijn dood mij dienen moge om mijn aardse genegenheden te doden. Opdat ik Zijn opstanding door nieuwigheid des levens gelijkvormig worde. Dat Zijn Hemelvaart mij strekke om mijn hart ten hemel te verheffen daar Hij opgevaren is om voor ons plaats te bereiden. En dat mijn wandeling voortaan zij als een burger des Hemels.

- Vermeerder mijn geloof, vergun mij dat het werkzaam blijft door de liefde en door allerlei slag van goede werken.
- Vervuld mijn hart met een geestelijke vreugde, die dienstbaar is om de bitterheden van de tegenwoordige leven te verdrijven.
- En geef mij tevredenheid die de wereld niet kent.
- Kom mijn zwakheid te hulp en sterk mij in de strijd die ik tegen mijn vlees en tegen al de verzoekingen van de wereld en des duivels te strijden heb.

O mijn God, mijn Zaligmaker en mijn Verlosser, ik vertrouw op Uw woord rust in Uw beloften.

Ik verheug mij in Uw liefde, *als ik gaan zal in een dal der schaduw des doods, ik zal geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij. Uw stok en Uw staf die vertroosten mij.* Ik weet, dat noch de dood, noch al de macht van de vijand, mij nooit van de liefde die God mij in Zijn welbeminde Zoon toedraagt, zullen scheiden. Alle dingen werken ten goede, van degenen die God liefhebben. Haar kastijding strekken hen tot hulpmiddelen. De dood zelf, die verschrikkelijk is in haar aard, zal mij tot God doen naderen; onder zo'n vervaarlijke gedaante komt onze Zaligmaker tot ons en brengt ons de genadegift van het eeuwige leven. Mijn God zal mij behouden; en mij bevrijdt hebbend van alle kwade werken zal mij in Zijn rijk opnemen.

Daar zal ik de vervulling zien van de dingen die ons aan deze heilige Tafel vertoond worden. Daar zal ik mijn Zaligmaker Jezus omhelzen. Daar zal ik uit de Fontein des levens putten. Daar zal ik mijn God zien en naar Zijn gedaante veranderd worden en door Zijn tegenwoordigheid verzadigd zijn. Amen. Zo zij het.

GÉDÉON CHÉRON

Chéron publiceerde o.a.
La Peinture de la vie: sermon sur Ps. 39, 5. pron. à Charenton (Sedan, 1648)
Het schilderij van het leven: preek over Ps. 39, 5. uitgesproken in Charenton
Prière faitte à Sedan pour servir d'ouverture au jeusne (Sedan, 1660)
Gebed in Sedan om als opening voor de jeugd te dienen

Meditatie om zich voor te bereiden voor het Heilig Avondmaal

Ik ben beschaamd in mezelf o mijn God, als ik bemerk de wonderen die U mij toont aan Uw tafel en de traagheid die ik bijbreng om deze te aanschouwen; de zorg die U hebt gehad om in mijn zaligheid niet alleen te voorzien, maar ook aan mij aan te bieden; doch de verstoktheid die in mij is en tot het gevoelen van Uw genade; de onachtzaamheid om die te zoeken en de flauwheid om deze te ontvangen. Was het niet alreeds genoeg dat Gij eenmaal Uw Zoon in de smadelijk dood des kruises hebt overgegeven om mij van de eeuwige dood vrij te kopen. Was deze handeling niet gewichtig genoeg om al mijn gedachten in te winnen, om te bezitten het geheugen waardig voor alle mensen om te overwinnen en te onderwerpen al mijn genegenheden, zonder dat het nodig is haar weer terug te nemen en mijn Zaligmaker in dit sacrament waarin ik zie Zijn lichaam als gebroken en Zijn bloed vergoten voor de vergeving van mijn zonden – doch dan wederom gelijk als Hem te kruisigen?
U was het wel genoeg o mijn God die volkomen betaald werd en met mij verzoend geweest zijt, door de gedane offerande die eenmaal geschied is, en die in Hem ontvangen hebt een volle betaling voor al mijn ongerechtigheden, hebbende Uzelf voldaan uit Uw Eigen schatten. –
Maar het was nog niet genoeg voor mij die lichtelijk vergeet de weldaden die ik gedurig van Uw hand ontvang en door mijn ondankbaarheid bijna begraven had die onwaardeerbare weldaad, tenzij U er in voorzien had door deze Uw heilzame instelling om in hierdoor dikwijls gedachtenis te onderhouden van de dood van Uw welbeminde Zoon, waarin mijn leven en zaligheid bestaat.
Derhalve o mijn God, wanneer Gij mij als in een tafereel doet aanschouwen het gebroken lichaam van mijn Zaligmaker, als ik de wijn voor mij zie inschenken, stel ik mij voor ogen de druppelen bloed van Zijn wonden. Dit doende verkondig ik Zijn dood, houd ik gedachtenis van de oneindige grootheid van Uw liefde. Ik aanschouw in het openbaar de overvloed van de uitnemende rijkdom van Uw genade en al de onbegrijpelijke schatten van Uw ontfermingen. En zoals ik daardoor wordt verzekerd, dat Hij eenmaal gekomen is om te sterven tot mijn verlossing, doet mij hetzelfde moed scheppen in het verwachten van de andere komst waarmee Hij mij beloofd heeft, dat Hij mij uit alle moeilijkheden tot Zich zal opnemen, om mij in een gehele verlossing te verheugen.
En daar o mijn God, deze welgelukzalige en heilzame handeling niet alleen mijn verstand en geheugen onderricht, maar ook mijn geloof ondersteunt en mijn geest grotelijks versterkt, welke mij is als een zegel van Uw beloften en een onfeilbaar onderpand van Uw liefde. Want hoe zou ik langer kunnen twijfelen, ziende zulk een wonderbaarlijke werking? Ik ben in der waarheid een zondaar, ja een zondaar maar ik vind hier een zee waarin al mijn zonden zijn verdronken, waar verzoening mogelijk is voor de zonden van alle mensen. Hier zegt U mij uitdrukkelijk, dat U een Ontfermer

zijt, als ik ellendige; Gij toont mij meer rechtvaardigheid dan ik U zonden zou kunnen tonen. Meer medelijden dan ik U ootmoed en boete kan bewijzen.
En derhalve indien er nog enige hardheid in mij was, U verzacht en vermurwt die door de teerheid van Uw liefde. Indien er nog enige huichelarij was, U neemt die weg door de vrijheid van Uw toegenegenheden. Met één woord, indien er zijn, - zoals ik inderdaad gevoel, - zeer grote gebreken in mijn bekering, U doet die geheel verdwijnen door de stralen van het liefelijk aangezicht welke U mij op de tafel voorstelt, waartoe U roept de kreupelen, blinden, enz., opdat zij met een nieuwe kracht en licht zouden wederkeren.
Hier zal ik mij dan verzekeren van Uw belofte, o mijn God, en mij verheugen in Uw goedertierenheid. En niets vindende in mezelf dan alleen de dood en verdoemenis, zal ik putten uit te zuivere Bron des levens die U mij heden opent. Indien U mij had willen laten sterven, U zou mij dit niet ter hand gesteld hebben. U zou uit mijn hand dit slachtoffer en spijsoffer niet hebben aangenomen en zou mij al deze grote dingen hier niet te voorschijn hebben gebracht. En daarom zal ik mijn inspanning doen op aarde in het opwekken van mijn geloof, en zoveel in mij is, mijn hart tot boetvaardigheid. En ik zal het verwachten dat U van de hemel doet, hetgeen ik van Uw goedheid en waarheid verwacht. Dat U mijn offerande ontsteekt, dat U in mij verzegelt de waarheid van Uw beloften opdat ik waarlijk de dood, en het leven en de verdiensten van mijn Zaligmaker deelachtig wordt; gelijk ik waarlijk volgens Uw instelling deze deelachtig ben aan deze heilige maaltijd die Gij hebt ingesteld, waartoe U mij geroepen hebt en waartoe ik ook bereid ben; waar ik ook naar verlangd heb.
U weet o mijn God, wat een verzadiging en hoe groot troost ik mij heb beloofd. Zend dan van Boven o Heere, zendt om deze heilzame uitwerking voort te brengen Uw Heilige Geest die de Geest der vertroosting is, wil mijn ogen aan deze Heilige Tafel openen en doe mij kennen al die grote dingen die U mij hebt gegeven; die mij de hand des geloofs hebt gegeven om deze aan te nemen en het verstand om die te smaken. Geef mij een afkeer of walging o mijn God, van alle wellusten van de wereld in al de vergankelijkheden en de bittere spijzen.
Ontsteek in mij een ernstige begeerte naar Uw geestelijke goederen, een waarachtige honger en dorst naar de gerechtigheid, opdat ik zo bereid zijnde mag eten het waarachtig Brood des hemels, wat mij naar de hemel overbrengt. Ja, mij geestelijk en hemels maakt. Dat het vlees en bloed welke U mij geeft mij zodanig krachten geven dat ze mogen zijn tot herstel van mijn ziel en uitzuivering van mijn zonden, mijn steunsel zij in al mijn aanvechtingen en mijn blijdschap in al mijn droefheid. Ja, dat ik door dit vlees met mijn Zaligmaker verenigd zijnde, door Hem met U gemeenschap hebben mag. Opdat ik niet meer mijzelven leef, maar dat het leven mij door U geschonken zijnde, U geheel toegewijd wordt.
Totdat ik te midden van de bitterheden in deze wereld, gesmaakt hebbe enige stralen van Uw goedertierenheid. En Gij mij in het welgelukzalig leven zult te drinken geven, waarvan U mij hier geeft de zegels in de stromen van Uwe wellusten; en mijn strijd en mijn geloof zult bekronen met een eeuwige troost en heerlijkheid door de volle genieting van Uzelf en in het beschouwen van Uw aangezicht. Amen.

Gebed of dankzegging nadat men aan de Tafel is geweest.

Mijn God, ik zal U roemen met verheven stem en alles wat in mij is zal Uw heilige

Naam groot maken. Want wonderlijk betoond gij mij Uw goedertierenheid. Gij hebt mij vergeven al mijn zonden en bedekte al mijn ongerechtigheid en hebt mijn ziel van het graf bevrijd. De banden des doods hadden mij omvangen en de angsten der hel hadden mij getroffen. Ik vond benauwdheid en droefenis. Maar Gij Heere, hebt mijn ziel gered van den dood, mijn ogen van tranen, mijn voet van aanstoot. Ik was kwijnende en uitgeteerd, maar Gij hebt mijn mond met het goede verzadigd en mij omringd met goedertierenheid en mededogen.
Gij hebt Uw enige Zoon ter dood gegeven en in Zijn dood vertoont Gij aan alle mensen het leven. Maar heden hebt Gij mij door een bijzondere genade die dood deelachtig gemaakt en hebt mij, zeg ik, in 't bijzonder gegeven hetgeen U in het algemeen een oneindig getal van mensen aanbiedt. Gij hebt mij niet alleen openlijk getoond de plaats van Uw bruiloft en al de spijzen aangericht, maar U hebt mij bewogen aan te zitten om mij te verzadigen met Uw goedertierenheid. Ik gevoel mij verzadigd o mijn God als met merg en vettigheid. Want ik heb gegeten het vlees van Uw Zoon en mijn ziel is levende gemaakt en versterkt. Ik heb Zijn bloed gedronken en mijn dorst is gelest. Ik gevoel mijn hart volkomen ververst en al mijn hitte verkoeld.
Doe mij toch o mijn God, die genade dat de smaak van Uw gunsten gedurig in mijn mond blijft. Dat de gedachtenis van haar genezing in het binnenste van mijn ziel leeft. Dat die het voorwerp mogen zijn van mijn gewoonlijke overdenking en mijn voornaamste bedenking dag en nacht. Ja, geef dat ik aan de Tafel gesmaakt hebbende de uitnemendheid van dit brood dat mij aangeboden is; voortaan nergens anders naga dan volkomen verzadigd te worden. Dat derhalve mijn hart gedurig in de hemelen zij, waar dat Hemels Brood is opgevaren. Dat ik ten opzichte van Hem alle andere wellusten van de wereld als slijk acht. Dat ik deze heilzame spijze goed verteerd hebbende, aangemoedigd moge worden om de overige tijd van mijn leven die mij is voorgesteld, te voleinden. Dat mijn hart hetwelk uit zijn aard zo koud en flauw is tot Uw dienst, heden zo ontstoken moge zijn in de liefde tot U, o mijn God, Die mij zo uitnemend heeft liefgehad, en mijn naasten om Uwentwil.
Dat ik niet meer ondankbaar jegens U en straf en streng word jegens mijn broeders, doordat ik wederkeren zou tot mijn wederspannigheid en kwade genegenheden. Maar dat ik vermurwd zij door de teerheid van Uw mededogen, bekwaam gemaakt om Uw wil te volbrengen, opdat gelijk Gij Uzelf voor mij overgegeven hebt, ik insgelijks mijzelf gans aan U overgeve om voortaan niet meer dan alleen voor U te leven.
Totdat ik door de kracht van de genade die Gij mij heden op aarde hebt doen gevoelen, op de jongste dag in de hemel opgenomen worde, waar ik vrij zal zijn van al mijn vleselijke beletselen, volkomen en in het openbaar aanschouwen zal hetgeen Gij mij heden van terzijde en door een gordijn hebt laten zien. Waar ik niet alleen zal smaken enige stralen van Uw genade, maar zal putten uit de fontein van Uw goedertierenheid en verzadigd zal worden van de heerlijkheid van de goederen die mijn Zaligmaker door de prijs van Zijn bloed, voor mij heeft verkregen; hetwelk bestaan zal in het aanschouwen van Uw aangezicht. O mijn ziel, loof den Heere!

M. le Faucheur

Ootmoedige zucht om te bidden voordat men aan de Tafel des Heeren aangaat.

In de Franse kerkhistorie is een Frederick Faucheur bekend, die een broer had Michel le Faucheur; deze was predikant in de Vlaamse kerk te Maastricht. Hij overleed 29 januari 1736, 86 jaar oud. Waarschijnlijk is M. le Faucheur een broer.

Heere Jezus, ik bid Uw door Uw eigen vlees en bloed en door al de ingewanden der barmhartigheid die U bewogen hebben mijn plaats aan het kruis te bekleden, om mij, de Uwe, Uw heerlijkheid te geven, heb toch medelijden met mijn ziel, wees mijn Voorspraak bij de Vader. Opdat ik door Uw weldaden vrije toegang tot Zijn Troon zowel als tot Uw heilige Tafel moge hebben. Geef o goedertieren Zaligmaker, dat de heilige tekenen die ik ontvang, mij zijn tot panden van het eeuwige leven. Waarmee Gij U verwaardigd hebt deze voor mij door de offerande van Uw lichaam en door de vergieten van Uw bloed te verkrijgen. Gelijk ik deze in mijn lichaam plaats, plaatst U in mijn ziel Uw Geest die de onreine geesten verdrijft, het vertrouwen op mezelf, de begeerlijkheid des vleses, de haat, de wraaklust, ja alles wat Uw ogen mishaagt.
En in het tegendeel, sterke de liefde van de Vader, de boetvaardigheid over mijn zonden, het geloof in Uw verdiensten, het gevoelen van Uw genade, de liefde jegens mijn broeders, lijdzaamheid in mijn tegenspoeden en de hoop op Uw onsterfelijke goederen. Zoals deze wezenlijke spijs zich verdeeld door al de leden van mijn lichaam, en zich verenigd met mijn zelfstandigheid en nooit meer kan gescheiden worden, verdeel alzo Uw genade aan al de mogendheden en genegenheden van mijn ziel. En wilt U met deze in zodanige zin inblijven, dat er in het toekomende, noch dood, noch leven, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig andere schepselen deze mij van U zou kunnen scheiden. Dat ik voortaan geen betrouwen dan op Uw dood, noch vergenoeging dan in Uw genade mogen hebben. Opdat ik alsof mijn aderen vervuld werden met Uw bloed en mijn leden door Uw geest, zij zich nog reppen nog bewegen kunnen dan tot Uw dienst.
Gelijk Uw ganse leven niets anders is geweest dan een geheel bewijs van Uw weldadigheid jegens mij, vergun mij dat eveneens, zodat al het mijne niet anders moge zijn dan een getuigenis van mijn erkentenis jegens U. Dat ik van alle andere zorgen afsta om mij geheel tot Uw wil en dienst te begeven. Kortom, dat ik U liefhebbe zoals Gij mij hebt liefgehad, bereid zijnde tot alle tijden de dood uit te staan om U te verheerlijken; zoals Gij die hebt uitgestaan om mij te behouden.
Treedt dan in, mijn lieve Zaligmaker, treedt in door Uw Geest, doch om nimmermeer te vertrekken van deze arme ziel, voor wie het U beliefd heeft te sterven. Verlicht haar door Uw waarheid, en reinig haar door Uw heiligheid, troost haar door Uw goedertierenheid. En maakt dat ze zoveel troost en vreugde aan de Tafel van Uw wellusten mag genieten, als Gij smart en pijn voor haar aan het kruis in Uw lijden hebt uitgestaan. Verwachtende die zalige uur, dat ze gebracht zal worden op de armen van Uw Engelen in de eeuwige heerlijkheid, Uw paradijs. Waar zij U van aangezicht tot aangezicht zien zal, volkomen zal kennen, geheel beminnen en onafscheidelijk omhelzen. En volgens Uw belofte U gelijkvormig zal gemaakt worden. Amen.
Zo zij het.

Gebed of dankzegging om uit te spreken nadat men tot de Tafel is geweest.

Looft den Heere, mijne ziel en al wat binnen in mij is, Zijn heilige Naam. Looft de Heere mijn ziel en vergeet geen van Zijn weldaden. Die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest. Die uw leven verlost van het verderf en Die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheid. Die uw mond verzadigt met het goede, uw jeugd vernieuwt als eens arends. Die uw mond verzadigt niet met aardse en vergankelijke dingen, zoals de kinderen van deze wereld, die hen deel in dit leven hebben en Welkers buik gij met hun voorraad vervuld; maar met hemelse en eeuwig durende dingen, met het brood van Zijn kinderen en met de uitnemende wellusten van Zijn Huis.
Hij is 't die voor u Zijn Zoon Jezus Christus de dood heeft overgegeven. Hij is het die Hen u nog heden door een onvergelijkelijke liefde, spijs en drank heeft gegeven. Wat ben ik van mezelf, over-goede God, dat U mij verwaardigd me zó te onthalen! En wat zijn mijn goede werken, die U hebben kunnen bewegen om mij zo'n grote eer aan te doen, van mij te doen zitten aan Uw Tafel om gevoed te worden met het brood van Uw kinderen en met het eigen vlees van Uw enige Zoon? Om één met Hem te worden en eindelijk het eeuwige leven door Hem te verkrijgen. Helaas, wat ben ik in Uw tegenwoordigheid dan een jammerlijk zondaar! En al was ik de allervolmaakste van al de heiligen, door wie zou ik zulks wezen dan door U? En tot besluit van alles, wat zou mijn heiligheid kunnen zijn ten opzichte van zo'n grote weldadigheid?
Maar helaas Heere, in plaats van heiligheid is er niets anders dan besmetting in mij. In plaats van te erkennen zovele weldaden die U mij sinds het uur van mijn geboorte hebt bewezen, heb ik niet anders gedaan dan U vertoornd. En hoewel U mij altijd zo barmhartig verdragen hebt, echter heb ik mij gedurig zo ondankbaar en halsstarrig aangesteld, dat, indien U mij in mezelf zou aanzien, ik kon niet anders verwachten dan van U verworpen en verbannen te worden als een onnutte dienstknecht in de uiterste duisternis, waar wening der ogen en knersing der tanden is. En niettemin in plaats van dit volgt U mij niet alleen met meer dan Vaderlijke verdraagzaamheid, mij nodigende tot boete door de rijkdom van Uw goedertierenheid en goede verwachting; maar U vereert mij daarenboven met de kostelijke panden van Uw liefde; en vergast mij in Uw huis en doet mij onder de bitterheden in deze wereld de wellusten van Uw Paradijs smaken.
En hoewel ik nog onder de zondaars leef en medegenoot van hun zonden ben, maakt U mij niettegenstaande een metgezel van Uw Engelen en mede deelachtig aan hun heerlijkheid. O God mijns heils, onsterfelijke dank zeg ik U over zo'n grote weldaad. En ik bid U maak door de kracht van Uw Geest dat bij dit geestelijk voedsel waarmee u heden mijn ziel verzadigd hebt, ze zich zodanig met haar verenigd en ingelijfd wordt, dat ik door de kracht gemeenschap van al Uw hoedanigheden en volmaaktheid, mijn ziel geheel levendig worde, haar geheel vernieuwende naar Uw gelijkenis; en haar geheel in me herschep. Dat ik zijnde een vat van vleselijkheid en wereldse mensheid, van een zondaar die ik tot nog toe ben geweest, geheel geestelijk, geheel heilig en de gehele hemels worden mag. Dat ik voortaan naar niets anders haak dan naar Hem; en mij nergens anders om bekommer, dan om Zijn genade. En niet anders spreek dan voor Zijn eer, niets beraadslagende dan door Zijn wijsheid; en dat ik door mijn ganse levenswandel geen ander doel heb, dan om Zijn wil te doen en Zijn heilig voorbeeld na te volgen.
In het kort, dat ik voortaan niet in mijzelf leve opdat hetgeen ik voortaan in het vlees

zal leven, ik leef in het geloof van Uw Zoon. En mij ten allen tijde voor ogen stelle, hoe lief Hij mij heeft gehad. Hoe Hij Zichzelf voor mij heeft overgegeven. Hoe Hij aan het kruis een vervloeking voor mij is geworden, om mij Uw zegen te doen verkrijgen. Hoe Hij mijn ziel vrijgekocht heeft van de macht der hel. En eindelijk hoe Hij door Zijn verdiensten mij het Koninkrijk der hemelen geopend heeft. Dat daar mijn gedachten overdag mogen zijn en mijn bedenking 's nachts; en het voedsel van mijn geest ten allen tijde. Dat alle andere spijs ten opzichte van deze mij onaangenaam en bitter mogen zijn. Dat ik mij geheel daarvan ontdoe, niet alleen van een dode maar zelfs van dodelijke zaken, dat ik niet alleen de onrechtvaardigheid verloochene maar zelfs de rechtvaardigheid des vleses en van deze wereld. En dat ik al mijn rechtvaardigheid en de vergeving van al mijn onrechtvaardigheid mag zoeken in die enige Zaligmaker, Die mij van Uwentwege geworden is tot rechtvaardigheid, wijsheid, heiligmaking en verlossing. En dat in welke staat of conditie ik mag zijn, rijk of arm, gezond of ziek, levend of stervend, al mijn vergenoeging, al mijn blijdschap en al mijn welvaren op Hem alleen gegrondvest zijn mag. Dat ik in erkentenis van zo'n grote liefde die Hij mij in Zijn leven en nog meer in Zijn dood heeft bewezen, Hem van ganser harte dienen en aanbidden zal. Dat ik Hem aanschouwende, al Zijn ledematen ook erken als mijn eigen. Dat ik gedurende mijn leven Zijn goedheid groot mogen maken. Dat ik Hem tot een offerande opoffere, mijn lichaam en mijn ziel, bereid zijnde de dood, ja zelfs zo het nodig is duizend doden uit te staan om Hem voor de mensen te verheerlijken gelijk Hij mij voor U o Vader, gerechtvaardigd heeft.
Geeft dan o Vader der genade om de liefde van Hemzelf, dat Uw genade in mij overvloedig moge zijn, bekwaam gemaakt om U te dienen en Uw lof groot te maken onder de mensen. Totdat ik in de hemel volkomen met mijn Zaligmaker verenigd zijnde, Hem eeuwig met Uw heilige Engelen verheerlijken zal.
Psalm 23. Psalm 36 vers 8-10.

D. Toussaint(s)

Gebed voor het Heilig Avondmaal

Heere God, de hemel der hemelen kunnen U niet omvatten. En Gij doet ons die eer aan onder ons dak te willen komen. Helaas, wie zijn wij dat Gij bij ons zou wonen? Niettemin goede God, wij danken U dat Gij door Uw barmhartigheid ons waardig maakt tot hetgeen waartoe wij door onze ellendige natuur onwaardig waren. Want zeker, zulken zijn gelukkig die zich van het Uwe niet verwijderen. En zij die deelachtig zijn aan het Lichaam van Uw Zoon op aarde, beginnen alreeds in de hemel te leven. De Israëlieten hebben het Manna in de woestijn gegeten maar evenwel zijn ze bijna allen zonder in het land Kanaän te komen, op de weg gestorven. Maar die deze heilige spijs eten, kunnen zich verzekeren dat ze in Uw koninkrijk zullen komen. O, wat een vertroosting is het voor ons in dit dal der ellende en vreemdelingschap dezer wereld met zo een uitnemend voedsel verkwikt te worden! O wonderlijk voedsel, hetgeen met lichamelijke tanden schijnt verbroken te worden, en evenwel nooit verbroken noch verteerd wordt maar heel blijft; en onze zielen met zo'n krachtige vermogen versterkt! Hetgeen Adam en Eva in het aardse Paradijs door het ingeven van de duivel gegeten hebben, veroorzaakte hen de dood. Maar Heere, deze spijs, die wij door Uw bevel eten, geeft ons het leven.
En om dat het goede God, U behaagt door dit sacrament der aarde met de hemel, de menselijke met de hemelse schepselen samen te voegen, doe ons de genade, dat wij deze hoge verborgenheden ernstig overwegen en die met eerbied en onschuld omhelzen. Want Heere, wie kan reinigen hetgeen niet dan onzuiverheid is, dan U alleen, o Vader? Die ons door het bloed van Uw Zoon hebt gekocht en alleen door Uw Geest kunt wassen en heiligen. En zoals de top van vreugde en vermaak is U te aanschouwen, dat alzo onze zielen in der daad de zoetheid van Uw Zoon Jezus mogen smaken. Dat wij door middel van dit heilig sacrament wasdom en krachten in het geloof mogen bekomen. Laat niet toe dat wij het voorbeeld van Ezau volgen, die om een schotel moes het recht van zijn eerstgeboorte verloor. Dat wij veeleer U om geen zaak ter wereld verlaten. Dat al onze vertroosting in U alleen zij.
Geef ons, Heere, deze verzekering dat Gij Uw beloften aan ons volbrengt. En gelijk Gij wilt, dat wij gedachtenis hebben van de dood van Uw Zoon, wees alzo U onzer ook altijd gedachtig. Doe ons gevoelen dat op de plaats waar Christus, Die vlees van ons vlees is heerst, wij ook mogen heersen. Waar Hij verheerlijkt is, dat wij daar ook komen zullen. En omdat wij eten aan Uw tafel, dat wij in alle eerbaarheid wandelen, zoals het kinderen en huisgenoten van een zodanige Heere betamen.
O God, geef ons de genade dat wij waarlijk en heilige honger tot deze geestelijke spijs hebben. Doe ons de gunst dat wij er smaak in hebben en die goed verteren opdat wij tot dat einde uit onze ziel en hart alle ijdelheid en kwade begeerlijkheden moge verdrijven, om de zoetigheid van Uw liefde Zoon en het gelukzalige leven te gevoelen.

Gebed voor degenen die genegen is om aan te gaan en deelachtig te wezen aan de Tafel des Heeren

Wat tong Heere, kan uitdrukken, en wat hart en verstand kan Uw wonderlijke liefde tot ons begrijpen, dat Gij om ellendige schepselen te herstellen gewild hebt, dat Uw Zoon zoveel smarten zou leiden en al onze ellenden op Zich nemen, ja dat Hij eindelijk onschuldig aan de stam van de kruis voor ons is opgeofferd. En nog hebt Gij U niet vergenoegd met al deze zaken. Maar opdat de gedachtenis van Uw liefde niet in onze harten zal uitgeblust worden, noch dat ons geloof niet zou bezwijken of verflauwen, omdat Uw Zoon ten hemel opgevaren is en aan Uw rechterhand is gezeten, - heeft het U beliefd op een wonderlijke wijze ons te voeden en in ons Uw leven door de beek van Zijn vlees en bloed te doen vloeien.
O, wat is dit voor ons een grote verkwikking in de droge en verschrikkelijke woestijn van deze wereld! De mensen weten door het persen van druiven de vochtigheid van de wijn te verkrijgen, maar Gij Heere doet ons drinken met deze heilige drank en hebt Uw lieve Zoon in de wijnpers van het kruis gelegd.
En nu Heere mijn God, reinig en zuiver mijn hart door Uw Heilige Geest, opdat ik niet onwaardig aan Uw tafel verschijne, om deze gezegende spijs die zelfs door de Engelen met verwondering geëerd wordt, te genieten. Stort uw Liefde uit over al de delen van mijn ziel, opdat ik in alle deugden en heiligheid mag groeien en dat ik zodanig in deze gelukkiglijk gemeenschap met het lichaam van Uw Zoon volhard, dat ik van Hem kracht en leven ontvang, gelijk de takken de wortel vanuit de wijnstok; dat ik verenigd zijnde met Uw Zoon, ook één met U moge zijn! Kortom, dat ik voortaan de wereld verzakende, naar de hemel mogen trachten, ja mezelf verzaken en in u en om U leve, totdat ik Boven mag komen voor de troon van uw heerlijkheid, waarin ik U zal zien zoals Gij zijt, om U in alle eeuwigheid volmaakt te loven.

Gebed of dankzegging voor degenen die aan de Tafel des Heeren zijn geweest

O Heere, ik dank U wegens Uw onwaardeerbare liefde, niet alleen voor de weldaad dat ik mijn wezen en beweging van U en in U heb, maar inzonderheid dat het U behaagd heeft mij van de eeuwige verdoemenis die ik door mijn zonden verdiend heb, vrij te kopen, opdat ik eeuwig in Uw Rijk zou leven.
Nu bid ik u, goede God, dat Uw dierbare bloed niet tevergeefs voor mij uitgestort is, maar voedt mijn ziel gedurig door de gemeenschap van het lichaam van Uw lieve Zoon. Maak mij levendig in Zijn bloed opdat ik moge behoren in getal van Uw kinderen en een lidmaat van het lichaam van Uw kerk moge zijn. Dat ik nimmer boosaardig deze heilige spijs, welkers bereiding Uw Zoon Jezus zó duur heeft gekost, zal misbruiken. Dat ik ook niet tot de wereld, evenals de honden tot hun uitspuwsel, wederkeren zal, noch de zwijnen die telkens weer in het slijk wentelen, niet gelijk worde.
Helaas Heere, geef dat ik nimmer om enige zaak ter wereld Uw heilig verbond breken noch verlaten zal. Maar waar zou ik heengaan dan tot U alleen, die de woorden des eeuwigen levens heeft? Dat het dan niet alleen voor één dag zal zijn dat de gedachtenis van het lijden van Uw Zoon voor mijn ogen sta, maar dat ik eeuwig mijn getrouwe Zaligmaker eer, Die ons zo'n schoon erfdeel door Zijn Testament heeft

nagelaten. En Die van hetzelve zulke heerlijke panden in het Heilig Avondmaal geeft.
Aan u o God, mijn Schepper, aan U, mijn Verlosser, aan U Heilige Geest mijn Vertrooster, Die deze heilige vereniging der mensen met God, en van de aarde met de hemel teweeg brengt en werkt, aan U enige en alleen waarachtige God, één in Drie Personen, zij al de eer en heerlijkheid.
En ik arm schepsel, beveel mezelf aan deze glorieuze heilige Drie-eenheid en ben van nu aan welgemoed om in deze vrede en vreugde naar de dood te gaan, want Christus is mijn Leven. Ik ben gereed alle wellusten van deze wereld te verlaten omdat men in het huis des Heeren zulk een uitnemende spijze geeft, die ik in Zijn woord en Avondmaal gesmaakt heb en mag genieten. En verwacht met groot verlangen het ware volkomen gebruik daarvan in de heerlijkheid van mijn grote God en genadige Vader.

M. de la Noue

Gebed om zich te bereiden voor het Heilig Avondmaal des Heeren

Heere Jezus Christus, mijn God, indien ik wil verhalen en begrijpen Uw weldaden over mij, kan ik nóch hun getal niet uitspreken, noch haar grote in de kleine ruimte van mijn geest bevatten. Waar ik mijn ogen wende, ik zie geen plaats daar ik meer Uw goedheid dan in mij kan bespeuren. De hele wereld is met Uw barmhartigheid vervuld, de hemelen vertellen Uw goedheid; U betoond die overvloedig in de uitverkoren engelen, die onophoudelijk de heerlijkheid van Uw aangezicht aanschouwen. U stort over alle mensen de regen van Uw milddadigheid. Maar waar zal ik een klaarder spiegel van Uw medelijden kunnen vinden dan mijzelf, voor wie Gij het losgeld betaalde, niet met goud maar met Uw bloed, hetwelk U in Sion de berg uwer heiligheid besteed heeft en mij met eeuwige vreugde gekroond heeft? U doet Uw barmhartigheid in mijn ellende blinken en Uw goedheid geeft een glans in mijn ongerechtigheden. Gij doet in mij, die onder de voornaamste zondaars geteld mag worden, uw onverdiende genade bespeuren, omdat in mij niets is waardoor ik U tot enige gunst tot mij zou kunnen bewegen. Want ik heb integendeel, niets anders dan stof tot Uw ongenade en mij te verachten. Evenwel zullen mijn zonden de hoop die in mij is dat Gij Uw genadewerk in mij zult vervullen, niet beletten nog uitblussen omdat Gij de eeuwige God zijt en geen veranderlijk mens. En dat Uw geestelijke gaven die panden zijn van het nieuw begonnen leven in de gelovigen, zodanig zijn, dat U die nimmermeer zullen berouwen.

Dit betuigt U mij gedurig door Uw zegeningen, niet zozeer lichamelijk, hoewel die overvloedig zijn, als wel door de geestelijke. Want U vertroost mijn ziel door het licht van Uw aangezicht en maakt ze levendig door de stralen van Uw Geest. Gij hoopt gestadig genade op genade aan mij Uw arme dienstknecht (dienstmaagd), onwaardig om van U aangezien te worden. Hoedanig is deze weldaad, die Gij mij schenkt op deze gelukkige dag, als Gij mij nodigt tot Uw tafel en mij daar aanbiedt, geen spijs om het verderfelijk lichaam enige uren te onderhouden maar geeft Uw lichaam en Uw bloed om mijn ziel in eeuwigheid te doen leven. En meer dan tevoren met U verenigd te worden, opdat ik gemeenschap krijge aan al Uw goederen die Gij Uw kinderen meedeelt tot het genieten van Uw heerlijkheid.

O mijn Zaligmaker, laat niet toe dat mijn zonden mij van Uw maaltijd afhouden en dat ik, hoewel ik het bruiloftskleed ontbreek, niet in de uiterste duisternis geworpen wordt. Was mij van mijn zonden en maakt ze witter dan sneeuw. Verdrijf de donkerheid van mijn verstand, vermeerder het licht van mijn geloof en zuiver mijn hart door het vuur van Uw Geest; opdat ik klaarder mag zien en veel overvloediger dan ooit, de schatten van Uw genade mag ontvangen. Dat ik U als mijn Hoofd en Bruidegom met de armen van een brandende en eeuwige liefde omhelze en bereid en bekwaam moge zijn om te leven, niet meer voor mezelf, maar in U, betrachtende Uw eer boven alle dingen en die bezorgen als het enige doelwit van al mijn werkingen.

O mijn God, verhoor mijn ootmoedig gebed en laat Uw goedheid zich ver boven mijn hoop verheffen. Gij zult het ook doen, want U hebt het mij beloofd. Gij zijt de Waarheid en de Almachtigheid zelf, Gij die mij op een onbegrijpelijke wijze bemint. Mijn hart is er over verheugd en mijn ziel zal U mijn geloften betalen, wandelende eeuwiglijk in Uw licht en klaarheid.

Gebed of dankzegging na het ontvangen van des Heeren Heilig Avondmaal

Heere mijn God, volkomen wijs en almachtig, ik zeg U lof en dank dat het U beliefd heeft mij heden met Uw andere uitverkorenen gemeenschap aan Uw Heilige Tafel te schenken. Ik bid U ook eeuwige God, omdat Gij mij zo'n grote weldaad hebt gedaan, dat met deze ook over mij uitgestort wordt de al de krachten en zegeningen die mij gelukkig tot zaligheid kunnen maken. En mij ook deze genade te doen, dat ik minder Uw gunst vergeet, dat ik niet ondankbaar ben over Uw vriendelijkheden aan mij betoond en nooit de gedachtenis daarvan verlies, maar dezelve al de dagen van mijn leven gedenk.
Geef Heere, dat ik nu met alle ootmoed roemen kan dat ik weer met U verzoend ben en niet meer onder het getal der slaven en gevangenen onder de zonde leef. Daar Uw barmhartigheid voor mij de kerker heeft geopend. Dit zeg ik onder de verzekering van mijn geloof die Uw genade tot Borg heeft. Genade Heere, waarop als de grondsteen van mijn geluk, ik al mijn hoop en vertroosting bouw. Dit is dan zeker mijn God, dat U mij van de wrede dienstbaarheid daar mijn vijand mij in gevangen hield hebt bevrijd. Het is ook buiten allen twijfel, dat ik zelf door mijn gebreken de koorden van deze ellendige banden hebt veroorzaakt. O het heilzaam werk, Uw vermogen en barmhartigheid waardig, waardoor U een ziel die ten verderve indragende, hebt willen behouden!
Doe mij Heere, voortaan genade dat ik ver van mij weg doe alle pracht en wellusten van de wereld, alle verlokking en begeerte der zinnen, dat ik van nu af in de ijdelheden, de geneugten en de grootsheden van dit leven, geen smaak meer moge vinden. Maar dat mijn ziel zich gedurig naar U opheffe, dat ze onophoudelijk denken zal aan de middelen om het koninkrijk der hemelen krachtig in te nemen. Omdat ik van U leer, - dat daar is en zijn zal - de dierbaarste en zoetste bezitting en het erfgoed dergenen die in Uw liefde en vreze leven. Verhoor o God, mijn gebed in de Naam van Uw welbeminde Zoon en wil mij nimmer de genade en zegeningen daar ik naar tracht, onthouden. Amen.

Aardige beschrijving van tegenstellingen aan het Heilig Avondmaal

Door N.N.

1.
Ik was eens te gaste,
Daar ik at en daar ik vaste.
Ik vaste daar ik at,
Nooit beter maal als dat.

2.
En Die mij had gebeden
Was lang al overleden,
Toch met mij aan den dis,
Daar Hij het Leven is.

3.
En op een wonder wijze,
Den drank en ook de spijze,
Die niemand daar geniet,
Dan die men er niet ziet.

4.
Ook was ik daar gebeden,
Wel duizend jaar geleden.
En Die mij had genood,
Een beproefde daar geen brood.

5.
En allen die daar zaten,
Hoe deftig zij daar aten.
En schikten Hem geen steê.
Noch zat Hij daar al mee.

6.
Maar nam naar Zijn gevallen
De plaats in van ons allen.
Die iedereen Hem liet
En zat men toch te nauwer niet.

7.
Welzalig gij genoden
Gij zijt van weinig broden
En wijn van kleiner maat,
In eeuwigheid verzaad'.

8.
Die bij Platonem teerden (1)
Het eten hen niet deerden.
Maar waren eens zo fris,
Ook daags nog ná den dis.

9.
Maar deze waarde gasten,
Die zich hier niet vertasten,
Die zijn na deze vreugd
Nog eeuwig ook verheugd.

(1) Gasten die aten bij Plato een Grieks wijsgeer
waren 1 dag daarna nóg verzadigd

DE REIS NAAR BETHEL

OF HET HUIS GODS

HET DAGWERK

Deze gebeden voor elke dag van de week 'het dagwerk' is ontleend aan Psalm 119:164:

"Ik loof U zevenmaal des daags over de rechten Uwer gerechtigheid."

In het Frans beschreven door den Godzaligen en zeer geleerden

JOAN DE FOCKENBURGUS

Dienaar van Jezus Christus te Dieppe1636-1653

En nu in het Nederlands vertaald door J.V.K.B.

Psalm 5 vers 8.
Ik zal door de grootheid Uwer goedertierenheid in Uw Huis ingaan; ik al mij buigen naar het paleis Uwer heiligheid, in Uw vreze.

T' Amsterdam

By Jacob van Royen, Boekverkoper in de Kalverstraat op de hoek van de Taksteeg. 1676

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2021

Toelichting

De reyse na Beth-El, en Het Dagwerk, door Jean Fockenbergues, is opgenomen in een bundel meditaties die dateert van 1684 met als titel: *Recht gebruyck van des Heeren Heyligen Avontmael, soo voor als na de bedieninge; bestaende in meditatiën, gebeden, ende danckseggingen.*
Hierin zijn meditaties opgenomen van predikanten uit Frankrijk als: **Charles Drelincourt**, (1595-1669**), Piere du Moulin** (de oudere én **de jongere**), **G. Cheron**, **M. le Faucheur**, **D. Toussaint**, **M. de la Nouë,** en nog een aantal Nederlanders: Fransiscus Ridderus, Simon Simonides, Willem Teelinck.

Tot afsluiting is bijgevoegd: ***De reis naar Beth-el, met meditaties en gebeden ter voorbereiding op het heilig Sacrament. Samen met de Psalmen die op Sacramentsdagen worden gezongen.***
Het 'Dagwerk', gebeden voor elke dag van de week
Door Jean de Focquembergues

Franse editie:
Le voyage de Beth-el, avec des meditations et des prieres pour se préparer à la Sainte Cene. Ensemble les Pseaumes qui se chantent les jours de communion.
by Jean de Focquembergues

Allen alle Godvrezende lezers.

Ziels beminde vrienden.

Nadat wij met grote vlijt het recht gebruik van des Heeren Heilig Avondmaal nu weer herdrukt hebben en nogmaals, met aangename hartstochten en zielszuchtingen van een oprecht Disgenoot, doorgaans met aanmerkelijke vermeerdering, tevens de zielsroerende meditaties en gebeden van die voortreffelijke Godgeleerde P. du Moulin de Jonge gecorrigeerd hebben en in orde gesteld, met deze nevensgaande *Reis naar Bethel, of het Huis Gods,* hier aan te schakelen, - wil ik niet twijfelen of een ieder die ogen en een bescheiden oordeel heeft, zal het onderscheid in dit mijne of dat vicieuze nagedrukte en in disorder gestelde traktaatje, licht kunnen zien.
Gebruikt dan, waarde reizigers, op reis zijnde, dit tot uw en onzer aller voordeel; zo zal ik ondertussen blijven
Ziels beminde vrienden, U. E. toegenegen
J. Van Royen.

De reis naar Bethel.

Waarin de plichten van de gelovige zielen naar de kerk heengaande en weer thuis komende, levendig vertoond worden.
Tegelijk gebeden en Betrachtingen om Gods Woord heilzaam te horen en waardig aan des Heeren Heilig Avondmaal gemeenschap te hebben.

Die de wereld doorreizen zijn gewoon met goede onderrichting zich te voorzien opdat dit hen tot leiding en hulpmiddelen dienen mag om hun voorgenomen reis zowel in het begin als in het vervolg en wederkeren daarvan, wijs aan te leggen.
De waarheid hiervan leerde in de heilige Gedenkschriften dat zulks door de vader der gelovigen Abraham, in het werk is gesteld toen hij zijn dienstknecht de oudste van zijn huis, naar Mesopotamië zond. En naderhand door zijn nakomeling Jakob toen hij voor de 2e keer zijn zonen bevel gaf naar Egypte te trekken om er levensmiddelen te kopen en dan vandaar mee te brengen. Als dit de mensen die van het een naar het ander land reizen bij de hand nemen, en het nodig is; hoeveel te meer zijn wij verplicht te gedenken dat de heilige onderrichtingen ons profijtelijk en heilzaam zijn, om ons op onze reis te begeleiden, welke men gewoonlijk doet van onze huizen naar het Huis Gods. En door welke beweging wij als uit de wereld gaan, uit ons vaderland en ons van onze familie afscheiden, evenals de gelovige Abraham, om te gaan in een klein Kanaän, in een heilig land, de Heere Jezus toegeheiligd; uit Wien het hele huisgezin in de hemel en op de aarde genoemd wordt.
Opdat u dan gelovige ziel, - deze reis bij de hand nemend en gelukkig volbrengen mag als het de opperste Heere der Heeren believen zal, - en met deze zegen achtervolgen mag, als met een genadige hulp tot onderhoud van de bevelen Zijner Majesteit; om welks voorspoed, als Zijn koninklijk huis en Zijn ganse koninkrijk, gij dagelijkse gebeden en smekingen tot de Koning der koningen opoffert, volgens het bevel Gods door de mond van Zijn apostelen, merkt dan naarstig aan en stelt zorgvuldig in het werk de navolgende onderwijzingen.

Voordat ge uit uw huis gaat, denkt en overlegt wel waar u heengaat opdat ge u in een goede stand moogt stellen. Stelt u voor ogen dat u gaat naar het Hof en Paleis van de Koning der Koningen om uw gebeden de Heere der Heerlijkheid voor te stellen, om van Uw Hemelse Vader te ontvangen, Zijn geestelijke en tijdelijke zegeningen, om te horen en te verstaan de Goddelijke Hemelspraken van de eeuwige Wijsheid en om te ontvangen de kostbare panden van Zijn liefde en de voorsmaken van Zijn eeuwige gelukzaligheid. Begin dan deze aangename reis door de volgende betrachting.

1. Betrachting. Eer men uit zijn huis gaat.

Mijn Heere en mijn God, ik ga voor een kleine tijd uit mijn huis, waar ik mijn tijdelijke woonplaats houd, totdat U mij eens doet wonen in een eeuwig huis in de hemelen welke zonder handen is gemaakt en waar mijn Zaligmaker Jezus is heengegaan om mij een plaats te bereiden.
Tegenwoordig ben ik bereid om mij naar het Uwe te begeven waar Uw kinderen en gelovigen in Uw Naam zich bijeen vergaderen. O God, doe mij de genade dat ik er niet zal zijn alleen naar het lichaam maar inzonderheid naar de geest en met het hart. Mijn ziel, aangezien gij niet tegelijk aan God en aan de wereld kunt denken, noch op

dezelfde tijd de hemel en de aarde kunt aanschouwen, laat hier achterblijven de gedachten van uw huishouding en ontlast u van de moeilijke zorgen en bekommernissen van deze dingen van het leven. Gedenk aan de vrouw van Lot om niet achterwaarts te zien. Want ge zou dan niet welgesteld zijn tot het koninkrijk der hemelen. O Koning der heiligen, laat mij toch geheel verlaten het Beth-Aven *het huis der ongerechtigheid*, dat is de wereld die in het boze ligt, om te mogen gaan naar Bethel, *het huis van de sterke God*. Doe mij uitschudden de oude kleren der ondeugen en de bezoedelde rok der zonden welke mij zo lichtelijk omvangen, opdat ik van binnen versierd mag zijn met ootmoed, bedekt met het kleed van onnozelheid en gekleed met de mantel der gerechtigheid, aangezien ik mij vertonen moet voor de Heilige der heiligen. Heere, doe mij aan de ware bruiloftsrok en bekleed mij met een welriekende kleren van mijn oudste Broeder Jezus Christus, opdat de reuk daarvan voor U zij als de reuk van een vruchtbaar veld, door Uw genade gezegend. Hetwelk ik van U begeer, om Uws welbeminde Zoon Jezus Christus wil, Die ons van U geworden is tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing. Amen

Als u deze betrachting geëindigd hebt gaat dan uit uw huis, opgesloten hebbend al uw bekommernissen en zorgen van deze wereld opdat ze u geen hinderpalen zijn in de heilige oefeningen. En terwijl ge nog alleen op de weg zijt, neemt toch ondertussen waar om in uw hart de navolgende Betrachting uit te spreken. Welke niet is dan een samenknoping van verscheiden teksten der Psalmen en als een roos van verscheidene kostbare diamanten welke ik bijeen vergaderd en op de navolgende wijze geschikt heb.

2. Betrachting. Op de weg om naar de kerk te gaan.

Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U o God. Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God. O, wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht mij vertonen? Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren. Mijn hart en mijn vlees roepen uit tot een levendigen God. Ja naar Uw altaren, o Heere der heirscharen, mijn Koning en mijn God. Mijn hart zegt mij van Uwentwege: zoek Mijn aangezicht. *Ik zal Uw aangezicht zoeken, o Heere*!
En omdat ik deze reis ben begonnen om te gaan van kracht tot kracht en mij te vertonen in uw Gode geheiligd Sion, om U daar op te offeren de offeranden van gerechtigheid, laat toch het licht van Uw aangezicht over mij opgaan. Leer mij verstaan Uw wegen. Bestuur mij in Uw waarheid en onderwijs mij. Geleid mij door Uw gerechtigheid vanwege de menigvuldige vijanden van mijn ziel en maak Uw weg voor mij effen. Zendt Uw licht en Uw waarheid opdat ze mij geleiden tot de Berg van Uw heiligheid. O, hoe gelukzalig is de mens die Gij hebt verkoren en tot U doet naderen. Hij zal wonen in Uw voorhoven in eeuwigheid. Wij zullen verzadigd worden van de goederen van Uw huis en Uw heilige tempel. Amen.

Uit kracht van deze heilige gedachten welke Uw ijver zullen ontsteken, gaat door de stad, door de dorpen en de velden als door het midden van woestijnen. Dat uw ogen niet te zeer heen en weer zwerven om de voorbijgaanden te aanschouwen en om al te nauwkeurig te weten wat er geschied. Dat uw gang waardig en zedig zij; uw gelaat en aangezicht als van een dienaar die naar Jeruzalem, tot de stad des vredes gaat. Groet met eerbied de personen van aanzien en veracht de mindere niet. Zo men enige schimpingen op u uitschiet, wacht u ervoor dat ge er u over ontzetten zou. Jezus Christus om Welker wil u gelasterd wordt, als men Hem bespotte gaf Hij er geen

antwoord op. En als men Hem kwaad en ongelijk aandeed, gebruikte Hij geen dreigementen, maar Hij beval het aan Hem Die rechtvaardig oordeelt. Doe ook alzo. En omdat Hij voor ons geleden heeft, ons een Voorbeeld nalatende opdat wij Zijn voetstappen navolgen, bid de Vader gelijk Hij aan het kruis heeft gedaan, dat Hij het hen vergeve en haar belieft te bekeren. Doe zo aan allen die gij bespeuren zult om een andere weg in te gaan als die u houdt. Gaat uit met Christus buiten de legerplaats Zijn smaadheid dragende. Als ge u in enig gezelschap bevindt, dat toch uw woorden en redenen aangenaam, goed, eerlijk, stichtelijk en heilig zijn. Wacht u met verachting van uw naaste te spreken en wees niet te nieuwsgierig naar een andermans zaken. En laat niet blijken dat gij kennis hebt van hetgeen onder uw buren omgaat en gebeurd. Breek liever zodanige reden af, als er het oor naar te lenen. En als het gebeurd, dat men begint van enige zaken, zoals Staats- en landszaken te spreken, neem daar liever oorzaak uit om God te verheerlijken volgens het onderwerp waarvan alsdan wordt gehandeld. En als u de deur van de tempel zult genaderd zijn zult ge alzo bij uzelf kunnen zeggen:

3. Betrachting. Heere men in de kerk treedt.

O waarachtige en sterke God! Ik bespeur en bevind met een onuitsprekelijke blijdschap de vervulling van de hemelspraken door Uw profeten uitgesproken, namelijk, dat in de laatste dagen de Berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op de top der bergen en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen en alle heidenen zullen tot dezelve toevloeien. En vreemde volken zullen heengaan en zeggen: komt, laat ons opgaan tot de berg des Heeren, tot het huis van de God van Jakob, opdat Hij ons lere van Zijn wegen en dat wij wandelen in Zijn paden.

Open mij, o Heere, de poorten der gerechtigheid ik zal er ingaan en Uw Naam groot maken en prijzen, eeuwig. Dit is de poort des Heeren, de rechtvaardigen zullen daar ingaan. O heilige God van Israël, Gij die mijn lichaam Uzelf hebt toegeheiligd, als een heilige tempel, waar Uw Geest in woont; en mijn hart om te zijn een klein Heiligdom waarin Gij grote God en mijn Zaligmaker Jezus Christus, uit genade door het geloof wonen wilt - ik open voor U blijmoedig de poorten van mijn hart opdat U tot mij zal inkomen en Uw ark om eeuwig woning bij mij te maken. Amen.

Als ge de kerk zult zien als die heilige plaats waar u verschijnen moet voor de God des hemels en in Welkers tegenwoordigheid de Serafijnen hun aangezichten met hun vleugels bedekken; hoeveel te meer zult gij u dan voor Hem verootmoedigen en neerbuigen, - gij die in zonden zijt ontvangen en in ongerechtigheid geboren - op de plaats daar u gaat spreken tot de Koning en Heere der heerlijkheid; hoewel gij anders niet zijt dan stof en as? En daar gij u vertonen wilt voor Hem die in Zijn heerlijkheid geheel en al met vlammend vuur omsingeld en als een verterend Vuur is, hoewel gij anders niet zijt als kaf en stro?

Aldus bij uzelf overlegd hebbende treedt en gaat er dan in met vreze en beven en met ontzag en eerbied, in zo'n eerwaardige plaats. En spreekt bij uzelf deze of der gelijke woorden:

4 Betrachting. De kerk ingaande.

Heere, ik zal door de grootheid Uwer goedertierenheid in Uw huis ingaan. Ik zal mij buigen naar het paleis Uwer heiligheid in Uw vrees. Waarlijk de Heere is hier; want waar twee of drie gelovigen in de Naam van Jezus Christus bijeen vergaderd zijn, daar

is Hij in het midden van hen. Hoe ontzagwekkend, hoe eerwaardig is deze plaats! En wat een eerbied behoort u er niet te betonen jegens de Goddelijke Majesteit! Dit huis is niet alleen het huis Gods maar ook tegelijk de Poort des hemels. Dit huis is ook niet alleen het Bethel, het huis Gods, maar ook het Beth-Semes, het huis van de Zon der gerechtigheid, onder Wiens vleugelen genezing is. Hij is het waarachtig Licht verlichtende een iegelijk mens komende in de wereld. Hier zijn de duizenden Engelen en de geesten der geheiligde zielen tegenwoordig. Hier is de vergadering en de gemeente der eerstgeborenen die in de hemelen zijn opgeschreven. Hier is de berg Sion, de stad van de levende God en het voorbeeld van het hemelse Jeruzalem waarin ons God de Heere eens zal inbrengen door Jezus Christus, de Middelaar van het Nieuwe Verbond, die ons door Zijn bloed vrijheid heeft gegeven om in de heilige plaatsen in te gaan waar Hij is ingegaan als onze Voorloper.

Zijnde nu op de plaats gekomen, buigt uw knieën neder met een zedig gelaat gelijk de christelijke zedigheid betaamt en spreek tot God dit of dergelijk gebed:

5. Betrachting. Gebed wanneer men in de kerk gekomen is om tot God, in zichzelf uit te spreken.

Grote God, ik ben hier gekomen om mij voor Uw aangezicht neer te werpen, u te aanbidden en u aan te roepen in het huis des gebeds. Doe mij de genade, dat ik er U mag verheerlijken naar lichaam en naar ziel, welke U toebehoren. En dat ik ze beide aan U mag opofferen tot een levende, heilige en welbehaaglijke offerande, welke de redelijke godsdienst is die U van Uw kinderen begeert. Open mijn hart, gelijk dat van Lydia om wel te mogen verstaan de woorden van Uw dienaren. Bestuur mijn ogen, dat ze niet aanschouwen de ijdelheid van deze wereld; en ook mijn gedachten, dat ze aan de wereldse dingen niet denken. Verleen mij verlichte ogen des verstands om te mogen begrijpen Uw grote verborgenheden. Versterkt mijn geheugen om goed te onthouden geen er gepredikt zal worden. In eigen mijn hart tot Uw getuigenissen. Neem weg alle hoogheid hij zich tegen Uw kennis opwerpt en neem mijn gedachten gevangen tot de gehoorzaamheid van U, Christus.
Eindelijk, laat Uw woord mij dienen tot een lamp voor mijn voet en tot een licht op mijn pad opdat ik door de weg van goede werken, welke U ons geboden hebt, mij mag bespoedigen en uitstrekken naar het Koninkrijk der hemelen, welke voor mij verkregen werd door het dierbare bloedstorten van de Heere Jezus, alsook U en de Heilige Geest, zij eer en heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.

Als u opstaat om uw gebed uit te spreken en uw plaats weer ingenomen zult hebben, groet u gedurende beleefdheid en luistert dan met aandacht naar het woord des Heeren dat er voorgelezen zou worden. Voegt uw stem in het zingen der Psalmen bij de stemmen van de anderen en zingt in de geest en met verstand volgens de vermaning van de heilige Paulus. Opdat ge aan het verwijt dat God door de profeet Jesaja doet, geen gemeenschap mocht hebben, *zeggende dit volk nadert zich tot Mij met hun mond en eert Mij met hun lippen, doch hun hart is verre van Mij*. En op het einde van iedere Pauze zult gij een geschikte gelegenheid hebben om van harte deze wens uit te boezemen:

6. Betrachting. Na het zingen van iedere Pauze van de Psalmen.

O Heere, ik heb U met de heiligen op de aarde in Uw gemeente groot gemaakt en verheerlijkt. Doe mij ook de genade o God, dat ik eenmaal in de hemelen opgenomen zijnde met de gelukzalige geesten U mag toezeggen alle eer en heerlijkheid en dankzegging, van nu aan tot in alle eeuwigheid. Amen.

De dienaar van het Goddelijke woord gekomen zijnde, spreekt hem inwendig en van harten toe hetgeen hij uitwendig met de mond zal uitspreken. Laat uw ogen op hem gevestigd zijn, opdat u alzo te aandachtiger op de verkondiging van Gods woord mocht letten. Zoals we lezen, dat de ogen van allen die in de synagoge waren en Christus hoorden het Evangelie verkondigen, op Hem gericht en als geplant waren. Dat van u niet gezegd wordt, dat gij wel in de kerk geweest zijt, maar niet in de predicatie, omdat ge de predicatie met een zonderlinge aandacht niet heb aangehoord. En spreek niet met uw buren, noch houdt met hen ging praatje, terwijl God Zich mededeelt en tot u spreekt van de verborgenheid van uw zaligheid in Christus Jezus. Wachten op, dat de slaap u niet bevange, opdat Jezus tot u niet zal zeggen: *Het is alzo met u gelegen, dat ge niet één uurtje met Mij hebt kunnen waken.*
Merkt naarstig op, aan hetgeen er gezegd wordt en inzonderheid hetgeen gij nog nooit gehoord hebt. En pluimstrijk uzelf niet wanneer de leraar in 't algemeen de zonden en de gebreken bestraft, maar eigent uzelf in het bijzonder de bestraffingen toe die hij tot het volk doet, alsof het uzelf aanging. Neem in dank aan dat de rechtvaardige met de hamer van Gods woord uw hart week maakt. En verschijn daar niet om te berispen, maar om te leren.
Vergader dat hemelse Manna met een zonderlinge begeerte en bewaar het in de goudenkruik van uw hart. En wees niet gelijk de Israëlieten in de woestijn: *onze zielen zijn verdroogd en er is niets; en onze ogen zien niets als dit manna*, opdat misschien God de Heere, dit bemerkende dat u meer werk maakt van de vleespotten van Egypte, (dat is van de leringen van de wereld) als van Zijn woord. Opdat Hij niet een honger over het land zal zenden, niet een honger naar brood of een dorst naar water, maar een honger om Zijn woord te horen. En omdat ulieden geweigerd hebt even buiten de deur van uw woningen te gaan om dit hemelse Manna te vergaderen, dat God de Heere u niet laten zwerven van de ene zee tot de andere en laat omgaan van het oosten naar het westen, zoekende Zijn woord, hetwelk ge nochtans niet zult vinden.
Heb ook geen kittelachtige oren om naar uw hartstochten enige leraars te doen vergaderen en als dat gebeurt, dat gij enige lering hoort welke u niet smaakt. Schort uw oordeel op, ga hem bezoeken die dezelve heeft uitgesproken, opdat u onderwijs mag ontvangen.
Gedraag u eerbiedig zoals het de kinderen Gods betaamt terwijl de Goddelijke Sacramenten bediend worden. En wanneer uw begeerten uitstrekken zal om gemeenschap aan het heilig Avondmaal des Heeren te hebben, nadat gij in uw huis zult gedaan hebben hetgeen behoorlijk is, als een nauwkeurig onderzoek van uw geweten; en dat gij uzelf wel zal beproefd hebben volgens de vermaning van Paulus - nadert dan met een diepe verootmoediging tot deze waardige verborgenheden en spreek het volgende, óf een dergelijk gebed tot God.

7. Betrachting. Gebed uitgesproken terwijl men gaat naar de Tafel des Heeren.
Barmhartige en een lieve Zaligmaker, U die roept en nodigt tot U te komen, allen die belast en beladen zijn, hun ellende gevoelen, daarover bedroefd en met een ernstige

boetvaardigheid levendig daarover aangeraakt zijn. Ja, die tot Uw heerlijk en Gode geheime Bruiloft roept allen die met gebreken en zonden bezet zijn, die ze erkennen en een mishagen over dezelve hebben.
Ik ellendig kom zoekende in Uw heilzaam kruis verkwikking en troost in mijn ellende; en in het heilige badwater van Uw kostelijk bloed genezing van de melaatsheid en geestelijke geraaktheid, hongerende en dorstend naar gerechtigheid, naar Uw heil en genade. Ik nader tot uw Goddelijke Tafel om er het ware Hemels Manna te eten hetwelk verborgen is; en de vruchten van de Boom des levens, welks bladeren strekken tot genezing der heidenen. En om daar te drinken van die fonteinen van water voortspringende tot in het eeuwige leven. En van de nieuwe wijn van het Koninkrijk der hemelen.
Maar o Heere, omdat ik zonder Uw bijzondere genade niets vermag, raak bid ik U, mijn hart meer en meer aan, opdat het vervuld wordt met een heilzame boetvaardigheid; vermorzel en neem weg mijn rotsachtig en steenachtige hart. Geleid mijn voeten op de rechte weg des levens.
Heere Jezus, U die de Weg, de Waarheid en het Leven zijt, de eeuwige Wijsheid van de Vader, de Zaligmaker des werelds, die Uzelf Gode onstraffelijk opgeofferd hebt en nu Uw heilzame tafel met al de smakelijkste spijzen toegericht en Uw zeer kostelijk bloed voor ons vergoten hebt, - ik bid U reinig mijn hart door het geloof opdat ik door hetzelve tot U mag naderen en Gij in mij wone mag. Dat ik toch door hetzelve U omhelze en zeer nauw met U verenigd mag zijn, opdat ik met U gekruisigd zijnde, ook met U opsta om de zonden te sterven en de gerechtigheid te leven.
Gij Trooster, o Heilige Geest, dompele mij in het wonderwerkende bad van het Bloed van het Lam Gods dat de zonden der wereld wegneemt. Bedauw mijn geweten met het zuivere Bloed der besprenging. Open mijn mond en vervul die met Uw hemelse genade.
Eindelijk Heere, geef dat het geheiligde brood dat gebroken wordt en ik ontvangen en eten mag, mij strijken mogen om een deel en gemeenschap te mogen hebben aan het lichaam van mijn Zaligmaker Jezus Christus. En dat de drinkbeker der dankzegging, welke mij voorgesteld wordt, mij mag strekken tot gemeenschap aan Zijn leven en aan Zijn levendmakend Bloed. En dat dit hoogwaardig avondmaal welke ik ontvangen zal, mij een Zegel der gerechtigheid zij, welke door het geloof verkregen wordt. Een verzekering dat al mijn zonden mij uit genade vergeven zijn en dat Gij mij in Uw huis zult spijzigen als een van Uw beminde kinderen, om hier tijdig mij te verheugen met uitnemende schone goederen van Uw genade en hierboven in de hemel met onuitsprekelijke vermakelijkheden van Uw heerlijkheid. Amen.

Als u het brood van het heilig avondmaal uit de hand van de dienaar hebt ontvangen die het breken en u ter hand zal stellen, heft dan uw hart naar Boven waar uw Zaligmaker is die de Opperste Herder en Opziener onze zielen is; en spreek tot Hem met een ziel, geheel en al brandende van ijver. Aldus:

8. Betrachting. Gebed dat men bij het ontvangen van het brood kan uitspreken.
Heere Jezus, Gij die zijt het ware Brood des Levens, spijzigt en voedt mijn ziel met Uw dierbaar vlees 't welk om mijner zonden wil is verbrijzeld geworden, opdat ik het leven en de eeuwige onsterfelijkheid zal verkrijgen. Amen.

En als gij de drinkbeker zult ontvangen zeg dan bij uzelf, drinkende die Gode geheiligde wijn, alzo:

9. Betrachting. Gebed dat men in het ontvangen van de beker der dankzegging spreken kon.
Mijn Zaligmaker en mijn God, drenkt mijn ziel met uw kostelijk Bloed welke Gij vergoten hebt aan het kruis tot vergeving van mijn zonden. O Fontein en Springader des Levens, laat in mijn ziel afvloeien de wateren, voortspringende tot in het eeuwig Leven. Amen.

Zo haast u op uw plaats teruggekomen zijt, buig uw knieën daar neder en offert Gode deze volgende dankzegging op.

10. Betrachting. Dankzegging na het Heilig Avondmaal.
Vader der barmhartigheden, U die Uw enige en welbeminde Zoon gegeven en voor mij niet gespaard hebt maar Hem voor mij hebt overgeleverd; Zaligmaker van de wereld, Gij die mij door uw Bloed van mijn zonden verlost en mij de genade hebt gegeven Uw levendmakend vlees te eten en uw kostelijke dierbaar bloed te drinken, om te hebben het eeuwige leven en alzo in U te blijven.
O Goddelijke Trooster, o Heilige Geest, Gij die mij heden verzegeld hebt de genade en de voortreffelijke en uitnemende beloften van mijn God, die Gij hebt bewezen te zijn het Onderpand van de onverderfelijke erfenis welke voor mij in de hemelen bewaard wordt, - alleen eeuwig en onbegrijpelijk Wezen, welke ik aanbid in Drie Personen. *Nu laat Gij uw dienstknecht (of uw dienstmaagd) in vrede gaan, want mijn ogen hebben Uw Zaligheid aanschouwd*. Ik heb geproefd de voorsmaak van Uw eeuwige gelukzaligheid. Ik heb ontvangen de onderpanden van de gelukzalige onsterfelijkheid en van de heerlijke Opstanding en de meer als voordelige en onuitsprekelijke indrukken van het Zegel der genade van de levende God. En ik gevoel in mijn hart de vrede Gods die alle verstand van de mensen ver te boven gaat.
O God, ik dank u met al de genegenheden van mijn hart, dat Gij mij zo uitnemend en kostelijke genaden hebben wezen, mij aan Uw heilige Tafel, zo minnelijk gespijzigd hebt.
O Heere, U die mij hebt doen smaken dat levenmakend Brood dat uit de hemel is neergedaald en het leven aan de wereld verleent, het vlees van mijn Zaligmaker voor mij gekruisigd; en die mij hebt doen drinken de nieuwe en uitmuntende kostelijke Wijn van Uw koninkrijk; het bloed van die liefde-oefenende Zaligmaker en dat voor mij in de hof van Gethsémané, in het raadhuis en op de Berg van Calvarië vergoten - doe mij de genade, bid ik U dat ik een walging heb van de vermakelijkheden der zonde, die dodelijke spijs waardoor de god dezer eeuw de zielen vergiftigd - dat ik die verfoeien mag! Dat al mijn blijdschap en opperste vermaking daarin besta dat ik smaken en proeven mag met een zonderlinge bewondering, hoe goedertieren dat de Heere is, door mij met die uitnemende spijs van het geestelijke Brood van 't Goddelijk woord verzadigen wil. Dat ik drinkende in Uw huis de beker der dankzegging, gemeenschap heb aan de heilzame wateren van Uw genade, van het kostelijke water, de Fontein voortspringend tot in het eeuwige leven. Ja, dat ik mijn geestelijke dorst mag lessen uit die Bornput van het levendig water die voor het huis van David en de inwoners van Uw geestelijk Jeruzalem geopend is.
Ik bid U verleen mij de genade, dat ik geheel en al de zonde opzegge, de wereld verlaten zal, alle begeerlijkheden des vleses verzaken mag, opdat ik geen gemeenschap met zodanige vijanden van mijn ziel zal hebben. Doordat Gij, o Heere

Jezus gekomen zijt onder mijn dak en woning bij mij gemaakt hebt, Gij in mij leeft, mij bemind en Uzelf voor mij hebt overgeleverd.
O welbeminde en liefde-oefenende Zaligmaker, Gij die Uzelf heden met mij gemeenzaam hebt gemaakt door de geestelijke spijs en drank van het eeuwig Leven. Ik bid U verleen mij ook de genade dat ik van nu af aan met U één en hetzelfde leven leidende, dat de blijdschap van zulk een onuitsprekelijke weldaad, de smarten en bitterheden van het geestelijk Mara verzachten en verzoeten mag. Want ik ben genoodzaakt zolang ik van U af ben dezelve te lijden.
Totdat ik eenmaal in het hemels Kanaän zal overgebracht worden, waar Gij ons het verborgen manna zult te eten geven en spijzigen met de vruchten van de Boom des levens die in het midden van het Paradijs Gods is. Waar U ons drenken zult aan de rivier van de levende Wateren, Die van de troon van God en het Lam afvloeien. Waar wij U zullen toezingen de lof en dankbaarheid van eeuwigheid tot in eeuwigheid. Amen.

Ga nooit uit de kerk, tenzij noodzakelijk en dringende reden het vereisen, voor en aleer u de zegen Gods uit de mond van de dienaar zult hebben ontvangen; met welke opstaande of nog op uw knieën liggend u het navolgende - bij wijze van een gebed - zult kunnen uitspreken.

11. Betrachting. Gebed terwijl de dienaar de zegen uitspreekt.

De Heere zegene en behoede ons;
de Heere doe Zijn aangezicht over ons lichten en zij ons genadig.
De Heere verheffe Zijn aangezicht over ons en geve ons Zijn vrede.

Laat ons in vrede gaan en dat de Geest van de God des vredes en der liefde bij ons blijve in der eeuwigheid. Amen.

De genade van onzen Heere Jezus en de liefde Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij en blijve met ons allen. Amen.

Hierna zult gij ook voor hem die u in de Naam des Heeren gezegend heeft, die schone wens doen welken wij vinden op het einde van de 134e Psalm.

12. Betrachting. Gebed tot zegening van de leraar.

De Heere zegene u uit Sion, Hij die de hemel en aarde gemaakt heeft.

De vergadering haar afscheid ontvangen hebbende, gaat dan uit de kerk niet voor en alleer u dit of dergelijk gebed bij manier van dankzegging zult gedaan hebben.

13. Betrachting. Dankzegging voordat mijn uit de kerk gaat.

Mijn ziel o God, is verzadigd met merg en vettigheid. Ik ben uitermate verblijd en met vertroosting vervuld. Ik heb heden een goede schat voor de toekomende opgelegd en naar het voorbeeld van de gelukzalige maagd Maria, zal ik de goede woorden welke ik heden gehoord heb, in het binnenste van mijn hart met al mijn krachten door Uw genade bewaren. Die kostelijke en om waardeerbare parel die beter is als goud, ja veel

beter als het fijnste goud en duizendmaal beter was al de schatten die ik zou mogen bekomen, zal ik geenszins kunnen verliezen. Heere, ik heb het beste deel uitgekozen dat mij nooit zal ontnomen worden. En nu bevind de waarheid van hetgeen U met Uw heilige mond het uitgesproken: *Zalig zijn zij die Gods woord horen en dat bewaren.* Een ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik nog verzoeken, dat ik toch wonen mag al de dagen van mijn leven, in het huis des Heeren om de heerlijkheid des Heeren te aanschouwen en Zijn paleis naarstig te bezoeken. O, hoe gelukzalig zijn die die in Uw huis wonen en U zonder ophouden loven. Want één dag in Uw voorhoven is beter dan duizend elders. Ik koos liever aan den dorpel in het huis mijns Gods te wezen, dan lang te wonen in de tenten der goddelozen. Want God de Heere is ons een Zon en Schild. De Heere geeft genade en eer en onthoud het goede niet degene die in oprechtheid wandelen. Immers zullen mij het goede en de weldadigheid vergezelschappen al de dagen van mijn leven. En mijn woning zal blijven in het huis des Heeren tot in lengte der dagen. Amen.

De armen ledematen van het rijk van Jezus Christus die rijk zijn in het geloof en huisgenoten des geloofs, u aanbevolen zijnde, moet u nooit vergeten maar hem zoveel mededelen als u middelen kunnen verdragen. En als uw aalmoezen in de hand neemt, als een offerande van goede reuk en de Heere zeer aangenaam, welke zodanige offeranden van milddadigheid en mededeelzaamheid aangenaam zijn, spreek dan aldus tot uw Zaligmaker Jezus Christus:

14. Betrachting. Gebed in het geven van aalmoezen.
Heere Jezus, U dien voor aangenaam de 2 penningskens van de arme weduwe genomen hebt, neem insgelijks voor aangenaam deze kleine gave van milddadigheid die ik vrijwillig en van harte in erkentenis van Uw tijdelijke zegeningen, U opoffere. Want alle dingen ontvangen wij uit Uw milde hand en uit Uw hand offeren wij die u wederom op.

Nadat gij uit de kerk gegaan zijt, overleg bij uzelf op de weg hetgeen u hebt gehoord opdat u thuis gekomen zijnde naar het voorbeeld van de gelovigen in Berea de de Schriften mag onderzoeken om te weten of de dingen die uw hebt gehoord, alzo zijn. Als er enige zaken van de predicatie vergeten zijn, tracht die te weten van hen die met u op de weg waren; en hetgeen u niet goed hebt begrepen, dat ze het verklaren, opdat het u zeggen mag gelijk de 2 discipelen aan wie de Heere Jezus Zich openbaarde: *brandde ons hart niet in ons, als Hij tot ons sprak en ons de Schriften opende*? En houdt niet op om hen te verheffen die u beluisterd hebt, maar verwondert u veel meer over de genade en de gave Gods die Zijn schatten aan zulke aarden vaten meedeelt. Niet omdat de mensen de uitnemendheid van die kracht bezitten, maar opdat het Hem toegeschreven wordt. En gedenk aan hetgeen God de Heere zegt door de profeet Jeremia: *Is Mijn Woord niet als een vuur en als een hamer, die de steenrotsen te morzel slaat*? Nadert ge bij uw huis en verlaat gij uw gezelschap, dan moet gij dit of een dergelijk gebed tot God uitspreken:

15. Betrachting. Gebed wat men doen moet als in men naar huis terugkeert.
Heere God, aangezien ik me wederom begeven moet tot de gewoonlijke arbeid van mijn beroep, laat niet toe, bid ik U dat de zorgen en bekommernissen van deze wereld,

noch de bedrieglijkheid van de rijkdommen, zijnde als zoveel distelen en doornen, het goede zaad dat U in de akker van mijn hart gezaaid hebt, komen verstrikken. Maar bespreng het met de dauw van Uw genade en verwarm het door de stralen van Uw Zoon, de Zon der gerechtigheid, opdat het zodanig levendig kracht en diepe wortelen mag schieten dat het er nooit uitgerukt kan worden. Maar dat het er in opwassen moge, bloeien en vruchten van ware boetvaardigheid, het oprecht geloof, Godzaligheid, en gerechtigheid mag voortbrengen.
Laat mij in de wereld leven alsof ik uit de wereld was. Laat mij de wereld gebruiken nochtans niet misbruikende. Laat mijn wandel zijn zoals het burgers van de hemel betaamt vanwaar wij ook de Zaligmaker de Heere Jezus Christus verwachten, Die ons vernederd lichaam veranderen en Zijn heerlijk lichaam gelijkvormig zal maken. Amen.

Eindelijk als u thuisgekomen bent, eindigt voor alle dingen uw reis op dezelfde wijze zoals u begonnen bent. God biddend waartoe het volgende gebed u behulpzaam zou kunnen zijn:

16. Betrachting.
Gij o Heere Jezus, mijn Zaligmaker, aangezien u mijn ziel gespijsd en verzadigd hebt met uw Heilige Woord; mij te eten gegeven hebt van het verborgen Manna en mij gedrenkt hebt met de springende wateren tot in het eeuwig Leven, welke ik in het ware Bethlehem, het Broodhuis des levens gevonden heb; en U ons bevolen hebt eerst het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid te zoeken, met verzekering dat alle andere dingen ons zullen toegeworpen worden. - Daarom bid ik U, geef mij noch armoe, noch rijkdom. Voed mij met het brood van mijn bescheiden deel, opdat ik zat zijnde U dan niet verloochene en zeggen: wie is de Heere? Of, dat ik verarmd zijnde dan niet stele en de naam mijns Gods aantaste.
Zegen mijn arbeid, bestuur het werk van mijn handen en laat mij in mijn beroep voorspoedig zijn. Stort uw heilige zegeningen, zo geestelijk als tijdelijk van Boven uit de hemel over mij over dit huisgezin, en bewaar er in eeuwigheid uw verbond. Heere Jezus, verhoor om uw Zelfs wil, Gij die leeft en regeert met de Vader en de Heilige Geest, God bovenal te prijzen tot in der eeuwigheid. Amen.

Omdat de bede-dagen ingesteld zijn past het zich tot God op een buitengewone wijziging te verootmoedigen.

12. Betrachting. Gebed dat men op een bededag moet doen voordat men uit zijn huis gaat.
Almachtige God, Vader der barmhartigheden, U heb bevolen, dat men U in de dag der benauwdheid zal aanroepen door het heiligen van een vastendag, het bijeenroepen en vergaderen der volken, zowel van ouden als jonge kinderen zelfs, en dat wij ons tot U met vasten, gebeden, smeking en hartelijke berouw en leedwezen over onze zonden, zullen keren.
Opdat toch de hitte van Uw toorn die onze zonden aangestoken hebben, en in een ogenblik tijds machtig is om ons te verteren, dat die van ons mocht worden afgewend. Omdat dan deze dag tot een dag van buitengewone verootmoediging voor Uw ogen der Goddelijke Majesteit is toe geheiligd, - die in deze dagen van alle kanten de donderbui van Uw vreselijke dreigementen laat horen, en van alle tijden de tekenen

van Uw gramschap tevoorschijn komen en ginds en weer de bliksemen van het vuur uitwerpt, om Uw vijanden te verslinden, Uw rechtvaardige oordelen in uitvoer te stellen en om wraak te doen over Uw tegenpartijders en over allen die zich tegen U hardnekkig gekant hebben, - dat wij heden onze harten verscheuren mogen en niet onze klederen.
Vermorzelen Gij zelf de steenachtigheid van onze harten met de hamer van Uw Goddelijk woord, wat Gij in de hand van Uw Dienaren gesteld hebt. En maak dat er bittere tranen van ernstige boetvaardigheid van afvloeien mogen. O Heere, keer u toch tot ons en wij zullen bekeerd zijn. Want wij vermogen niets zonder Uw genade. Leg dan zelf in ons hart zodanige beschikking, als Uzelf van ons begeert. Heere, vergeef ons onze zonden. Heere, neig Uw oor tot onze gebeden en voer Gij onze zaak uit tegenover onze vijanden, ten beste van Uw volk en Uw duur gekochte gemeente.
Heere vertoef niet om ons te helpen, om Uws zelfs wil. Want Uw Naam wordt onder ons aangeroepen en wij nemen onze toevlucht door de gebeden tot U in de Naam van uw Zoon, de Zoon Uwer liefde, Die door Zichzelf de verzoening van onze zonden teweeg heeft gebracht; en ons onderwezen heeft aldus tot U te spreken.

Onze vader, die in de hemelen zijt.
Uw naam worde geheiligd.
Uw Koninkrijk kome.
Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood.
En vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.
En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den Boze.
Want u is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Als gij weer thuis komt gaat niet direct uit maar brengen die dag door met heilige beoefening een als met het lezen van Gods woord en overlegging van de dingen die u hebt gehoord en weet uw God op de volgende manier:

13. Betrachting. Gebed en dankzegging op een vast- en bededag als men thuis gekomen is.
O God, een God aller barmhartigheid dat dit niet hartigheden en vol van medelijden. Gij begeert immers niet de dood van een boetvaardig zondaar, maar dat dat hij zich bekere en leve en omdat Gij ons weldaden en barmhartigheid bewezen hebt, dat u onze harten heden voor u op buitengewone wijze tot waar vernedering en ootmoed geneigd hebt, opdat wij door een waarachtig boetvaardigheid uw rechtvaardige oordelen mochten voorkomen. En ons de genade gedaan hebt, dat we onze zonden erkennen en over dezelve in uw goddelijke tegenwoordigheid openlijk en hartelijk geweend hebben en voor U in zak en as verschenen zijn, onze lichamen van hun gewone nooddruft beroven de om te betuigen dat wij het leven onwaardig zijn zo u ons
Zo U ons wil oordelen naar de gestrengheid van Uw gerechtigheid. Daarom bidden wij U o grote God, dat dit niet alleen deze dag, maar al de dagen van ons leven mag geschieden. En tegelijk danken wij U met al de genegenheden van onze ziel, dat U het woord van de dienaren met de kracht van Uw Goddelijke en almachtige Geest vergezelschapt hebt, alzo, dat er in het binnenste van ons hart doorgedrongen zijnde. Heere, U die gadegeslagen hebt op het vasten der Ninevieten en over hun kwaad waarmee gij haar gedreigd had, niet hebt laten uitvoeren, neemt voor aangenaam de

oprechte vernedering en verootmoediging van ons en onze welbeminde kinderen, opdat alzo Uw toorn van ons mag wijken. En ofschoon onze vernedering en ootmoed met vele gebreken vergezelschapt is, nochtans o Heere onze God, U die een Doorgronder zijt en Proever der nieren en Kenner van harten, ziet aan de oprechtheid van onze harten, waarmee wij ons voor Uw aangezicht hebben neergelegd.
En verleen ons dat ook onze rouw en dagen van geween veranderen mogen in dagen van blijdschap en vreugde. En verlos zijnde uit de hand onzer vijanden, opdat we U loven en prijzen mogen zonder ophouden. Totdat wij opgenomen zijnde in het Paradijs van Uw heerlijkheid in het nieuwe Jeruzalem en wij U daar met al de verheerlijkte heiligen de lofzang van lof mogen voortbrengen toebrengen.
Hem nu, die ons liefgehad heeft en ons van onze zonden in Zijn bloed heeft gewassen en die ons gemaakt heeft tot koningen en priesters, Gode en Zijn Vader, Hem zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid. Amen.

Dagwerk

In gebeden

Voorwoord door Jean Fockenbergues

Apelles was een beroemd schilder onder de heidenen. Hij had de gewoonte te zeggen dat hij geen dag had laten voorbij gaan, zonder tenminste een lijn of streep geschilderd te hebben.

Maar wij, christenen, moeten betrachten dat er geen dag zonder ware bekering door ons moet worden beëindigd. Elke dag moeten wij iets voornemen dat loffelijk is, welgevallig is aan God, tot dienst van de naaste is en dat bevorderlijk is tot opbouw van ons christendom voornemen.
Als de heidense keizer Titus Vespasianus bij zichzelf bedacht dat hij een dag had laten voorbijgaan zonder enig goed gedaan te hebben, dan klaagde hij: 'Ach lieve vriend, deze dag hebben wij verloren!' Hoeveel te meer zullen wij, christenen, het beklagen als wij een dag in zonden en schande doorgebracht hebben! Temeer als wij bedenken hoe wij alle dagen, ja alle uren van de dag de weldaden van de Allerhoogste genieten. Daarom moeten wij ook iedere dag de Heere eer en lof toebrengen en ook onze naaste onze dienst bewijzen.
Daarom wil ik u, gelovige ziel, dit dagelijks '**dagwerk**' tot versterking in uw handen geven, opdat u uw **reis naar Bethel** geheiligd voort te zetten.

Zondag

Dit is de eerste dag. Deze dag heeft zijn naam van de zon. Daarom werd deze dag in het Latijn *Dies Solis*[1], de dag der zon, genoemd vanwege de Heere Christus, als de Zon der gerechtigheid (Mal. 4:2). Die Zon der gerechtigheid ging op de Goede Vrijdag bloedrood onder vanwege onze ongerechtigheden, maar kwam op de Paasdag, als een zondag, gans heerlijk en schoon weer te voorschijn. Hij is op deze dag opgestaan (Rom. 4:25). Ach, wat zou u een ellendig mens zijn, als de zon u niet zou bestralen. Maar u zou nog veel rampzaliger zijn, als u de Heere Christus moet missen, want buiten Hem is geen zaligheid te vinden. Wel, als u dan deze zondag recht wil vieren, maakt dan van deze dag een verzoendag. Maak deze dag niet tot een zondendag, want er wordt helaas geen dag schandelijker tot allerlei zonden misbruikt dan juist de zondag. Verzoen u op deze dag enerzijds met God en anderzijds met uw naaste. Bid de Heere ootmoedig om verzoening voor hetgeen u de voorgaande week tegen Hem gezondigd hebt. En met betrekking tot uw naaste: de zon ga niet onder over uw toornigheid (Efeze 4:26).
God heeft op deze dag, als de eerste dag van de wereld, het grote gebouw van de wereld gemaakt en heeft uit de duisternis het licht geschapen. Zucht daarom op deze eerste dag van de week in uw hart dit of een dergelijk gebed:

Gebed op de zondag

Almachtige God, u hebt op de eerste dag hemel en aarde geschapen. u hebt door uw woord het licht gemaakt. Schep u in mij een rein hart. Laat in mij Christus Jezus, de Zon der gerechtigheid opgaan. Door Hem word ik tot het eeuwige leven verlicht. Door Hem word ik ook tot liefde tegen u en mijn naaste verwarmd. Mijn God, verleen mij dat ik de werken der duisternis vlieden zal, dat ik mij als een kind des lichts gedragen zal, en dat ik geen duister en zondig 'nacht'werk zal oefenen. Verleen mij dat ik eerbaar zal wandelen als op een heldere dag. Verleen mij ook dat ik voor het oog van alle mensen, niet alleen onstraffelijk, maar ook tot een opwekkend voorbeeld voor anderen zal wandelen.
Laat mij ook deze genade van u verwerven, o allergoedertierenste Vader, dat ik deze dag in geen losse ledigheid, noch in een dag van wereldse rust zal verkeren. Maar dat ik deze dag door allerlei geestelijke oefeningen, een dag van geheiligde rust zal maken. Dat ik u voor mijn rust zo mag loven, dat u te loven, mijn voornaamste rust mag zijn. Ik kan en mag geen grotere rust verwachten, dan die de engelen in de hemel genieten. Hun enige rust bestaat daarin, dat zij van het loven en heiligen van uw Naam nimmer rusten. Vergun mij dit te genieten, o Heere der heirscharen! Amen.

---

[1] De namen van de dagen komen voor een deel uit de Grieks-Romeinse wereld, die naar de zon, maan en planeten genoemd werden. De Germaanse landen namen deze namen gedeeltelijk over. Woensdag, donderdag en vrijdag werden naar Germaanse goden genoemd, resp. Wodan, Donar en Frija

Maandag

Dit is de tweede dag. Deze dag heeft zijn oorsprong van de maan, waardoor hij ook *Dies Luna* genoemd werd. Op deze dag kunt u zich indachtig maken de toestand van de christelijke kerk in deze wereld. Zoals de maan een schoon en treffelijk nachtlicht is, zo is de Kerk van Christus schoon gelijk de maan (Hoogl. 6:10). Zoals de maan zijn schijnsel van de zon ontvangt, zo heeft de Kerk haar glans van Christus. Zoals de maan telkens toe- en afneemt (soms is zij in volle glans en dan wordt ze weer niet gezien), zo schijnt de Kerk nu helder en met uiterlijke schoonheid. Doch zij wordt haast door vervolging weer onzichtbaar, volgens het spreekwoord: *het geluk schijnt* (ongelijk) *gelijk de maan*. God heeft de hemel, de heerlijke verblijfplaats van de zalige zielen, op deze dag gemaakt in den beginne (Gen. 1:8). Daar zult u, als u uw arbeid naar Gods instelling recht weet te plaatsen, uw plaats te zijner tijd vinden (Matt. 8:11). Spreek dan in uw hart dit gebed:

Gebed op de maandag:

Liefhebbende God, u hebt op deze tweede dag van de wereld de fundamenten van de hemel en haar vesting gebouwd. u behoudt en bestuurt de grote wolkenlast in de lucht. Alzo kunt en wilt u ook uw Kerkenhemel onderstutten, dan, als wij het niet verstaan, en als de bedroefde christenheid door menselijke hulp niet kan geholpen worden. u komt de eer toe, u zult het wel maken. u hebt het firmament op deze dag geschapen. u laat ze in 24 uren zoveel honderd, ja duizend kilometers ver rond lopen in goede orde. Ze wijkt niet daarbuiten. Laat mij ook alzo de weg Uwer geboden snel en vlijtig lopen en de ordening van uw Wet nimmer overtreden, opdat mij deze tegenwoordige dag en nacht, noch de volgende, geen dag noch nacht van toorn zijn moge. Vergun mij daarom, o allergenadigste God, dat ik mijn eerste liefde door het volharden in allerlei Godzalige betrachtingen, zo krachtig betonen zal, zodat ik daarin mag volharden. Vergun mij ook dat ik van mijn arbeid mag rusten, en dat mijn werken mij mogen volgen, als deze dag en al de andere dagen van mijn leven geëindigd zijn. Dat ik ook het Lam mag volgen waar Hij ook heengaat. Amen.

Dinsdag

Dit is de derde dag, die ook *diensdag* genaamd wordt. Bedenk op deze dag dat u, volgens uw belofte, God uw leven lang dienen moet in heiligheid en gerechtigheid. Dat is Hem welgevallig (Luk. 1:15). Daarnaast mag deze dag u indachtig maken dat u niet vergeet uw naaste te dienen naar de gaven die u ontvangen hebt (1 Petr. 4:10). Bij sommigen werd deze dag een *eerdag* genoemd. Wil deze dag daarom recht houden, doe alles met woorden en werken tot Gods eer. Dan zal God u weder eren met gaven en geschenken voor de ziel en het lichaam. Hij laat u niet om niet dienen (1 Samuël 2:30): “Die Mij eren, zal Ik eren.” In het Latijn wordt deze dag *Dies Martis* genoemd, omdat Mars bij de Romeinen de krijgsgod is geweest. Deze naam kan u indachtig maken hoe uw leven een gedurige strijd is (Job 7:1), waarin u een gedurige ridderschap moet oefenen (1 Tim. 1:18). Strijd een goede strijd en behoudt het geloof (2 Tim. 4:7). Spreek op deze dag in uw hart:

Gebed op de dinsdag

Almachtige en barmhartige God, u hebt op deze dag de wateren van onder de hemel in één plaats vergaderd en de aarde droog gemaakt en met allerlei vruchtdragende bomen versierd. Och, weer het water der droefheid en de vloed der vervolging die zich over uw christendom tezamen voegen, opdat uw geestelijke hof, die u Zelf gebouwd hebt, niet overstroomd en verwoest zal worden. Mocht uw geestelijke hof integendeel veel vruchten tot uw eer voorbrengen en dragen.
Liefste Vader, bewerk mij daarin ook als een geestelijke vruchtbare boom. Zegen mij dat ik veel vruchten des geloofs, der liefde, hoop, geduld en andere christelijke deugden zonder ophouden dragen zal. Zegen mij ook dat ik onder de hitte van het kruis niet slap noch krachteloos worden zal. Mocht ik vast en onbeweeglijk als een Palmboom staan. Als ik lang genoeg in de hof van deze wereld gestaan heb, plant mij in het hemelse Paradijs, dat ik daarin mag groeien en bloeien altoos en eeuwig. Amen.

Woensdag

Dit is de vierde dag. Wij zijn nu midden in de week. Overweeg op deze dag, hoe u midden in het leven met de dood omvangen bent. Daarom is het hoog tijd om u te bekeren en het zondigen na te laten. u staat in het midden (als op een tweesprong), of bekering gedaan, of eeuwig verdoemd te worden. Er is geen derde weg. Het is nu of nooit. Daarom waakt (Matth. 26:4). Ontwaakt gij die slaapt (Efeze 5:14). Nu is het de ure om van de slaap op te waken (Rom. 13:11). Zalig is de knecht die zijn heer, wanneer hij komt, wakende vindt (Matt. 24:46).
Daarom moet u dit gebed betrachten:

Gebed op de woensdag

Almachtige God, u hebt de liefelijke zon, de maan en de sterren als heldere lichten aan de hemel op de vierde dag van de wereld geplaatst. Daardoor worden het jaar en de tijden gemaakt. Ik bid U, genadige Vader, dat zoals u de hemel op deze huidige dag met de sterren des lichts hebt voorzien, dat u mijn ziel alzo met de sterren Uwer genade wilt voorzien. Ik bid U, voorzie mij met sterren van allerhande grootte, met enige van vreze, met enige van aandachtigheid, doch allermeest met twee grote sterren van geloof en volstandigheid. Geef mij dat ik in de arbeid van deze derde dag tot uw eer mag volharden. Dat ik het voor zeker mag houden, dat als deze dag geëindigd is, de volgende dag mij zal oproepen en dat mijn dagen nooit zullen ophouden elkander in hun bestemde keer op te roepen, totdat ze mij eindelijk die Sabbat toebrengen. Daar zullen geen sterren van verschillende grootte te vinden zijn, maar waar alles een heldere grote Ster van liefde zal zijn. Amen.

Donderdag

Dit is de vijfde dag. Deze dag zal u verkondigen de donder van Mozes en de toorn van God over de overtreders van Zijn wet (Exodus 19). Hij zal op haar regenen strikken,

vuur en zwavel, en een geweldige stormwind zal het deel haars bekers zijn, zegt David in Psalm 11:6. Hij zal op de jongste dag met donder en vuur, met de stem des Archangels en met de bazuin Gods nederdalen van de hemel, met grote kracht en heerlijkheid (1 Thess. 4:16; Luk. 21:27). Nadien Christus op deze dag, na verloop van tijd, ten hemel is gevaren, zo kunt u uw zielszucht aldus uitboezemen:

Gebed op de donderdag

Almachtige God, hemelse Vader, u hebt in de schepping op deze dag uw zegen over de vissen in het water en de vogels in de lucht gesproken, en u vervult daarmee altijd het water en de lucht. Geef mij de genade om uit uw Goddelijke voorzienigheid zodanige krachtige troost te scheppen, dat ik in goede verzekering mag houden, dat u mij veel minder zult verlaten, mij, die met het bloed van uw geliefde Zoon verlost ben. Dat ik daarbij in goede verzekering mag houden dat u mij veel meer zult verzorgen en zegenen en van alle kwaad verlossen. Help ook, dat ik als een goede vis door het net van uw heilig Woord in het vistuig van het heilige predikambt gevangen en verzameld worde. Ach, mijn God, u hebt ook beloofd uw gelovigen te willen beschermen, gelijk de vogels haar jongen doen met haar vleugelen. Ach, breid zo uw almachtige genadevlerken over mij uit, opdat die helse roofvogels mij geen schade mogen toevoegen. En aangezien de vogels met vrolijke tongen aanvangen u te loven en des daags niet aflaten een danklied te zingen, ach, doe zo, o Heere, mijn lippen open om van die onvernuftige dieren mij niet te laten overtreffen. Maar dat ik u veel ijveriger mag loven en met de engelen alhier mag beginnen, en daarna bij u daar boven vervolgen mag te zingen: Heilig, heilig, heilig is de Heere Zebaoth, alle landen zijn vol van Zijn eer. Amen.

Vrijdag

Dit is de zesde dag. Deze dag bericht u van de geestelijke vrijheid die Christus u door Zijn bitter lijden en sterven, offerande en vrijheid verworven heeft. Indien dan de Zone Gods u zal vrijgemaakt hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn (Joh. 8:36). Daarom moet u wel toezien om in die vrijheid te blijven, en niet door moedwillige zonden in de strikken van de duivel te vallen, om u gevangen te nemen naar zijn wil. Maar zo u in uw vrijheid en vreugde, vanwege het Heilig Evangelie vervolgd moet worden, zo moet u niet verflauwen, maar moedig met Paulus het besluit te nemen, dat u bereid bent, u niet alleen te laten binden, maar ook te sterven voor de naam van de Heere Jezus. Dit is de dag waarin de mens is gevallen, ook de dag waarin de mens is verlost. Deze drie strengen maken een sterk koord om u tot het gebed te trekken en te gedenken aan het gebed van Christus in de hof van Gethsémané. Daardoor hebt u een Goede Vrijdag gekregen, die de oorzaak van alle goede dagen voor u is, en voornamelijk uw goede zondag. Want zo Hij toen niet was gestorven, zo kon Hij op zondag niet opgestaan zijn. Spreek dan dit gebed of iets dergelijks in uw harten:

Gebed op de vrijdag

Barmhartige God, dank zij u dat u mij als een vernuftig schepsel geschapen hebt in heiligheid en gerechtigheid en tot een heer van de ganse aarde gemaakt hebt. Dank zij u, Jezus Christus, Gij Zone Gods, dat u mij, door de val der eerste voorouders,

verloren en verdoemd mens, verlost en weder tot Gods Rijk gebracht hebt. Dank zij U, Heilige Geest, dat u mij, blind mens, tot het eeuwige leven verlicht, van zonden door het Woord en Sacramenten reinigt, en wederom tot een heilige tempel Gods vernieuwt. u zij lof en prijs, Gij heilige Drie-enigheid van nu tot in alle eeuwigheid. Amen.

Zaterdag

Dit is de zevende dag. Het werk dat u op deze dag doen moet, is hetzelfde als die twee Maria's deden toen Christus in het graf begraven lag. Zij voorzagen zich met specerij en liefelijke reuk, om het lichaam van Christus te zalven. De rechte specerijen daartoe moeten zijn de afsterving van de zonden, de bekering, het geloof, de liefde, en nederigheid. Dan zal Christus in uw hart waarlijk opgestaan zijn, en zult u deel aan Zijn hemelvaart hebben. Dan zult u gezalfd worden met onsterfelijkheid, en de genieting hebben van de eeuwige Rustdag. Deze dag is de rechte uitgang van de oude rustdag. De oude rustdag heeft ons plaats gemaakt voor een nieuwe rustdag, welke wij nu vieren. Op deze dag moet u een voorbereiding voor de rustdag maken. En indien de voorbereidingen een goede nuttigheid hebben in het genezen van onze lichamen, zo zijn ze in der waarheid van niet minder nuttigheid in het genezen van onze zielen, zodat u nooit in waarheid tot deze rustdag zult kunnen komen, tenzij gij u op voorgaande dagen wel bereid zult hebben. Daarom moet u ondertussen volharden in Gods genade. Zoals de planeet Saturnus, waarvan deze dag *dies saturni* genoemd werd, het langzaamste omloopt (in dertig jaren maar eenmaal), alzo moet u ook gezind zijn in de hartelijke barmhartigheid Gods onophoudelijk te verblijven, te leven en te sterven, geduldig en vrolijk. Alsdan zult u rust vinden voor uw ziel (Matth. 11:29). Bid op dit vertrouwen aldus:

Gebed op de zaterdag

Almachtige God, genadige en barmhartige Vader, u hebt in zes dagen hemel en aarde, met al dat er in is geschapen en u hebt op de zevende dag gerust. Geef mij uw genade dat ik door een waar geloof de rust, welke uw lieve Zoon Christus Jezus voor mij verworven heeft, deelachtige mag worden. Laat mijn gemoed rusten van zware geestelijke en lichamelijke aanvechtingen.
En wanneer ik in dit jammerdal genoeg gearbeid zal hebben, trek mij dan naar uw genadige wil daaruit, en voer mij tot de rust, totdat ik daar met alle uitverkorenen een vreugdesabbat in eeuwigheid mag houden. Verleen mij dit, God de Vader, door uw Zoon Jezus Christus, en de Heilige Geest. Amen.